

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Sermonum liber II

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI
S E R M O N U M
L I B E R II.
E C L O G A I.

SUNT quibus in Satira videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quicquid
Conposui, pars esse putat, similisque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
5 Quid faciam, praescribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto;
Inriguumque mero sub noctem corpus habento.

Aut

1. SUNT QUIBUS IN SATIRA VIDEAR] Dimidia
fere codicum pars VIDEOR, altera VIDEAR. U-
trumque probum: ut Carm. I, 7.

Sunt quibus *unum opus est intactae Palladis ur-
bem.*

& I, 1.

Sunt quos *curriculo pulverem Olympicum
Collegisse* juvat.

Serm. I, 4, 24.

Quod sunt quos *genus hoc minime* juvat.

Serm. II, 4, 47.

Sunt quorum *ingenium nova tantum crustula*
promit.

Perfius Sat. I.

Sunt quos *Pacuvius & verrucosa* moretur
Antiopa.

& Sat. VI.

Tingat *olus.*

Solis natalibus est qui

Seneca Controv. XVI. *Sunt qui castra timeant,
sunt qui cicarricibus gaudeant.* Et alii passim. Qua-
re VIDEAR, quod haec editiones occupavit,
possessione sua depellere & iniquum foret & in-
utile.

2. ET ULTRA LEGEM TENDERE OPUS] Praestan-
tissimus Nic. Heinsius mavult,

& ultra

Legem INTENDERE opus:

quod & in libris quibusdam extare prodidit Lam-
binus. In nostris omnibus est *Tendere*. Sane in a
praecedente litera *m* absorptum videri potest;
Intendere enim pro augere, provehere, promo-
vere passim occurrit; *tendere* in eo sensu legisse
non memini. Lucanus tamen, VI, 39.

Franguntur montes, planumque per ardua Caesar.

Ducit opus:

ubi Codex Collegii Trinitatis, notae sane opti-
mae, TENDIT OPUS.

10. S3

- 10 Aut, si tantus amor scribendi te capit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntis cuspide Gallos,
15 Aut labentis equo describit volnera Parthi.
Attamen & justum poterat & scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem:
20 Cui male si palpere, recalcitret undique tutus.

V. 10. VULG. RAPIT. 15. DESCRIBAT. 20. RECALCITRAT.

Quan-

10. SI TANTUS AMOR SCRIBENDI TE RAPIT] Mira hic pertinacia lectionem malam propugnant codices; solus Colbertinus recte dedit,

Aut, si tantus amor scribendi te CAPIT.

Amor te capit, odium capit, ubique se legentibus ingerant; ut ineptum sit exempla hic adducere. Amor te rapit nimium plane & affectatum esset, & quod me movet maxime, Trebatii personae incongruens. Extat quidem hodie apud Nafonem Fast. II, 762.

Interea juvenis furiosus regius ignes

Concipit, & caeco raptus amore ruit.

Quod etfi in Ovidio praetulerim, quia praecedit *concipit*: decem tamen codices, referente ibi Heinio, habent *captus amore*: ut Virgil.

Singula dum capti circumvectamur amore:
& alibi:

si quis tamen haec quoque, si quis

Captus amore leget.

Verum utcumque de Ovidii loco decernas, in Horatiano certe *CAPIT* longe aptius & familiarius est.

15. DESCRIBAT VULNERA PARTHI] Haec hoc ex editionibus vetustis. Plures enim codices, in quibus Blandinii veteres, *DESCRIBET* vel *DESCRIBIT*. Placet posterius, quod agnoscunt ex nostris Reginensis, Regiae Societatis, Battelianus, Magdalenenensis cum Petrensi. Sic Noster Arte Poët. 263.

Non quivis videt immodulata poemata iudex.

Martialis VIII, 48.

Non quicumque capit saturatas murice vestes:

Nec nisi deliciis convenit iste color.

20. CUI MALE SI PALPERE, RECALCITRAT UN-

DIQUE TUTUS] Vel lege cum codice Petrensi, *Cui male si PALPERE, recalcitrat undique tutus*: vel potius cum Batteliano,

Cui male si palpere, RECALCITRET undique tutus.

Melius enim est, ut utrumque Verbum eodem Modo efferatur. Sic Serm. II, 3, 214.

Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
interdicto huic omne adimat jus

Praetor, & ad sanos abeat tutela propinquos.

& 249.

Si quem delectet barbatum, amentia verset.

& 259.

Sume, catelle; negat: si non des, optet.

Cum autem translatio hic sit ab equo calcitroso, & de Caesare sit sermo; mollior sane honestiorque est Subjunctivus modus, *Recalcitret sive recalcitrare velit*, quam *Recalcitrat*; quod de Caesare nimis familiariter dictum foret, & pene contumeliose. Digest. IX, 1, 1. *Ideoque si equus dolore concitatus, calce petierit, cessare actionem: — at si, cum equum permulisset quis, vel palpatus est, [et] calce eum percusserit, erit actioni locus.* Ubi pro *palpatus est* &, sine dubio corrigendum, *palpatus esset*.

22. NOMETANUMQUE NEPOTEM] Rectius codex Reginensis, Colbertinus, Regiae Societatis, Petrensis, Collegii Trinitatis, cum duobus Berfmanni;

Pantolabum Scurram, NOMETANUMVE nepotem.

24. SALTAT MILONIUS] Codex Regius, MILONIUS. Gruterus 54, I. M. MILLONIUS M. L. AUCTUS.

31. Næ-

Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumve nepotem?

Cum sibi quisque timet; quamquam est intactus, & odit.

Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto

25 Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.

Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,

Pugnis. quot capitum vivunt, totidem studiorum

Millia. me pedibus delectat claudere verba,

Lucili ritu, nostrum melioris utroque.

30 Ille velut fidis arcana sodalibus olim

Credebat libris; neque, si male cesserat, usquam

V. 22. Vulg. NOMENTANUMQUE. 31. GESSERAT.

De-

31. NEQUE SI MALE GESSERAT, USQUAM] *Gesserat* quidem omnes quos vidi codices uno consensu exhibent; ut & Torrentii, Cruquii, & aliorum:

Ille velut fidis arcana sodalibus olim

Credebat libris; neque si male gesserat, usquam

Decurrens alio, neque si bene.

Quod, cum ne Latinum quidem esse recte videat eruditissimus Lambinus; (deesse enim *rem*; si male *rem* gesserat) lectionem in quibusdam editis inventam reposuit, GESSERAT. Hic vero reclamare illico Torrentius Cruquiusque; violari omnium codicum fidem; etiam *Gerere* interdum absolute poni, ut *A spe bene gerendi abesse* dixit Cicero lib. V. de Finibus. Quorum auctoritate factum est, ut, spreto jam Lambino, illud *Gesserat* in nuperis editionibus denuo compareat. Opera autem pretium est cognoscere, quali testimonio freti *Gerere* absolute poni praedicent. Locus integer Ciceronis sic se habet De Finibus V, 19. *Quid, quod homines infima fortuna, nulla spe rerum gerendarum, opifices denique, delectentur historia? maximeque eos videre possumus res gestas audire & legere velle, qui a spe gerendi absunt confecti senectute.* Quid jam videtur? quis non videat *Gerendi* non absolute hic poni; sed *Res* e commate praecedente repeti hic & subintelligi? Quale cum nihil in hoc Flacci loco contingat; bene Latine hoc dictum esse, *si male gesserat*, fidenter negamus. Reviviscet itaque, credo, altera lectio, ex conjectura fortasse nata: quam sane tuetur sagacissimus Nic. Heinsius, tam hic in libri sui margine, quam ad Fastos Nafonis, II, 380. notissimam scilicet locutionem, & ex germana Latini-

tate. Ovid. Met. X, 80.

omnemque resugerat Orpheus

Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi;

& Heroid. X, 141.

Non te per meritum, quoniam male cessit, adoro.

Plinius Paneg. c. 44. *Pauci adeo ingenio valent, ut non turpe honestumque prout, bene ac (lege aut) seculi cessit, expetant fugiantve.* Vegetius III, 10. *illa autem ante tentanda sunt, quae si male cesserint, minus noceant; si bene, plurimum profint.* Seneca de Benef. I, 1. *Dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret. At male cessit. Et liberi, & conjuges spem sefellunt.* Ibidem IV, 33. *Expectata, ut nisi bene cessura non facias, & nisi comperta veritate nihil moveris.* Agnoscis, opinor, phrasin cum primis legitimam: disquiramus porro, an loco ferviat, & orationis filo apte conveniat:

Ille velut fidis arcana sodalibus olim

Credebat libris, neque si male cesserat, usquam

Decurrens alio, neque si bene.

hoc est, ut aiunt, *sive quid ei male evenerat, sive prospere, chartis suis committebat.* Nempe hoc pacto eadem redit sententia, quam Cruquius Torrentiusque volunt, cum sic legunt, *Seu male (rem) gesserat, sive bene.* Atqui aut nihil hic videmus, aut aliud prorsus hic cogitavit Horatius. Quid enim? Nihilne aliud in Satiris agebat Lucilius, quam ut de rebus propriis, seu adversis, sive prosperis loqueretur? Extant hodie reliquiae earum satis luculentae, quas Franciscus Doufa collegit & digessit: ubi plerumque nihil minus quam res suas narrat Lucilius. Quin & Noster mor. v. 34. se *Lucilium sequi* & in argumentis Satirarum imitari profitetur: at vero in his Sermoni-

Decurrens alio, neque si bene: quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella

- Vita senis. sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
35 Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsus (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis;
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
40 Quemquam animantem, & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? ô pater & rex

bus quotusquisque est, qui de Horatii rebus agit? qui non locum aliquem moralem & communem tractat? Quid multis opus? Equidem nova via insistens tam verba, quam sententiam, extra omnem reprehensionis aleam sic constituo;

neque si male CESSERAT, usquam

Decurrens alio, neque si bene:

hoc est, Nusquam alio praeterquam ad libros decurrens, seu bene ei cesserat in scribendo, seu male. Scilicet quovis ille die scribere amabat, sive aptus tum ad studium, seu, ut saepe usu venit, ineptior; seu Musis faventibus, sive averfis. Suetonius in Vita Terentii: Neptos auctore certo comperisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano Kal. Martii admonitum ab uxore, temporibus ut discumberet, petiisse ab ea, ne interpellaretur: serius tandem ingressum triclinium, dixisse, Non saepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasse versus, qui sunt in Heautontimorumeno,

Satis pol proterve me Syri promissa huc induxerunt.

Seneca Praef. ad Controv. lib. II. Nec est quod insidias putes tibi fieri, quasi id agam, ut te bene cedentis studii labor teneat. Idem Controv. XXVIII. Nam & Ovidius nescit, quod bene cessit, relinquere. Ovid. Pont. IV, 2.

At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Utiliter studium quod tibi cedit, ama.

Idem Trist. V, 12.

An quia cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?

37. QUO NE PER VACUUM ROMANO] Frustra Lambini aliquot codices, QUA NE. Quo ne idem

est ac ut ne. Digest. XXI, 1, 17. Si celandi causa, quo ne ad dominum reverteretur, fugisset; fugitivum esse.

Missus ad hoc, pulsus (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta.

Romano autem, non populo, ut vulgo hic Interpretes; sed agro: Ne hostis incurreret Romano; hoc est, ne incursionem faceret in agrum Romanum; ut verba sunt Livii I, 32. Romano absolute, agro subauditio: ut Cicero, In Volaterrano, Ex Leontino; Caesar, In Thurinum; & similia passim. Porro illud Quod ut pronomen sit, non conjunctio, necesse est: bellum quod, bellum aliquod. Sententia enim est, quam Acron Scholiastes recte olim accepit: Missus ad hoc, ne cum Appuli aut Lucani bellum forte inferrent, per locum illum praesidio vacuum facile in agrum Romanum incursionem facerent. Fortasse tamen sic scripsit Horatius, & diserte magis, & minus ambigue:

Sive QUID Appula gens, seu QUID Lucania

BELLI

Incuteret violenta.

ut mox infra v. 80.

Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum.

Quin, si codicis alicujus auctoritas accederet, etiam amplius libens reponerem,

Sive quid Appula gens, seu quid LUCANA DUELLI.
Gens Appula, aut gens Lucana. Duellum autem amavit Noster, ut qui maxime: saepius enim is unus vocabulum illud usurpavit, quam ceteri omnes scriptores, qui nunc quidem extant. Ceterum.

Jup-

Juppiter, ut pereat positum robigine telum,
 Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
 45 Qui me commorit, (melius non tangere, clamo)
 Flebit, & insignis tota cantabitur urbe.
 Cervius iratus leges minitatur & urnam;
 Canidia Albucî, quibus est inimica, venenum;
 Grande malum Turius, si quid se iudice certes.
 50 Ut, quo quisque valet, suspectos terreat; utque
 Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
 Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
 Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti

v. 49. Vulg. SI QUIS. CERTET.

Ma-

terum pessime hic totus locus tractatur a recentioribus interpretibus.

45. QUI ME COMMORIT] Elegantissimus Ruttergius, *Non inepte quis*, ait, COMMORDIT legendum suspicari possit: *verum nihil equidem muto*. Hoc sic timidiuscule vir ingeniosus: sed, opinor, confidentior paullo fuisset, si rescivisset codicem Regium clare & a prima manu COMMORDIT hic exhibere; quod ipse oculatus testis vere affirmare possum. Nihil tamen hoc est: & recepta lectio omnino retinenda. Priscianus p. 885. *Invenio*, ait, *Horatium auctoritate fecisse in quibusdam concisionem, quamvis positio Verbi habeat V consonantem, Moveo movi movisti; ex quo Commorit pro Commoverit ponit in II Serm. at ille Qui me commorit, melius non tangere, clamo*. Idem fere iterum habet Priscianus p. 1037. Recte Scholiastes Acron; *Commorit) commoverit, laceraverit, provocavit*. Illud alterum & verbo ipso & sententia minus placet.

49. GRANDE MALUM TURIUS] Cruquius & Marcellius, ex Asconio Pediano, qui de *L. Furio Praetore* eandem fere historiam habet, quam hic de *Turio* memorant veteres Scholiastae, sic versiculum hunc refingunt,

Grande malum Furius, si quis se iudice certet:
 obliti scilicet nomen *Furius* primam syllabam productam habere. Noster Serm. II, 5. v. 4.

Furius hibernas cana nive conspuat Alpes.
 Catullus Epigr. IX.

Furi & Aureli Comites Catulli,
Sive in extremos penetrarit Indes.
 Naso in Epigrammate,

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?
 Rejiciatur itaque *Furius*; etsi id agnoscat codex Regiae Societatis. *Turius* autem occurrit apud Gellium XIV, 2. *L. Turius* apud Ciceronem in Bruto c. 67. *Q. Turius* Epist. Fam. XII, 26. Ceterum in editionibus priscis, utraque Veneta & Lofcheriana, habetur, *SI QUID se iudice certet*: etiam in Reginensi codice *siquid* pro varia lectione ponitur. Vestigium sane hoc est verae lectionis. Scribe enim, ut clare exhibent Galeanus noster & Battelianus, & olim a prima manu Magdalenensis,

Grande malum Turius, siquid se iudice CERTES.
 hoc est, *si quam rem certes, siquam litem habeas*. Noster Serm. II, 5. v. 27.

Magna minorve foro si res certabitur olim.
 Vulcatius Sedigitus apud Gellium XV, 23.

Multos incertos certare hanc rem vidimus;
Palmam poëtae comico cui deferant.

Noli de hac lectione dubitare; quam paullatim corruerunt Librarii, primo *certet*, deinde *siquis* substituentes: quod crederent *certare* non posse regere casum accusativum. Extabat quidem apud Martialem XIII, 89. in vilioribus scilicet editionibus,

Inter aves Turdus, siquis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima Lepus.

At ex vetustis codicibus sic postea dedit diligentissimus Gruterus,

Inter aves Turdus, siquid me iudice certum est,
Inter quadrupedes maëtea prima Lepus.

Adeo ut nihil ex hoc Martialis loco petere possis, quo receptam Flacci lectionem iure defendas.

- Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum
 55 Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
 Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
 Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
 Exspectat, seu mors atris circumvolat alis;
 Dives, inops; Romae, seu, fors ita jufferit, exsul;
 60 Quisquis erit vitae, scribam, color. O puer, ut sis
 Vitalis metuo; & majorum ne quis amicus
 Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
 Primus in hunc operis componere carmina morem,
 Detrahere & pellem, nitidus qua quisque per ora
 65 Cederet, introrsum turpis; num Laelius, & qui
 Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,

v. 65. Vulg. AUT qui.

In-

55. UT NEQUE CALCE LUPUS QUEMQUAM] Sic locum hunc exhibent codices plerique & editiones omnes:

Scaevae vivacem crede nepoti

*Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum:
 Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:*

Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.

Ubi mirum ad superiora refert Scholiastes Acron: *Miraris; quia dixi, non vititur dextera sua ad occidendum matrem: noli mirari, nam eam occidit veneno.* Atque eodem modo recentiores. Quid autem? Adeone mirum est, matrem a filio suo non occidi? dii meliora. Certe melius sententiae confulas, si mirum ad sequentia referas,

mirum,

Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos.

quasi dicas *εἰρωνεία*, Mirandum vero est, quod lupus calce non petit, neque bos dente. Ad quam interpretationem clarius non ducunt veterrimus Codex Leidensis, & Regius, & Regiae Societatis; in quibus sic habetur,

mirum,

Ut neque calce lupus quemquam; neque dente PETAT bos.

Mirum, ut petat: Sic Carm. III, 4.

mirum quod foret omnibus,

Ut tuto ab atris corpore viperis

Dormirem & ur sis, ut premerer sacra Lauro.

Tacitus Hist. I, 79. *Mirum dictu, ut fit omnis Sarmatarum virtus velut extra ipsos.* Atque hanc lectionem equidem alteri praetulerim. Potest tamen altius latere mendum: ut fortasse sic scripserit Horatius,

nil sceleris faciet pia dextera: mirum

NI neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:

vel, quod in hac locutione aequae locum habet, *petat.* *Mirum* ni perinde est ac *nimirum.* *Pia*, inquit, *dextera nil sceleris faciet.* *Nimirum neque lupus dente, neque bos petit calce;* Nempe neque lupus &c. Ita Plautus & Terentius passim. Eunuch. II, 3.

Mirum ni hanc dicit modo huic quae data est dono. Andria III, 4.

Age igitur, ubi nunc est ipse? *Mirum ni domi est.* Amphit. I, 1.

Mirum ni hic me quasi muraenam jam exossare cogitat.

Sulpicius Lupercus in Catalectis Pithoei p. 23.

Mirum ni pulchra artes Romana juventus

Discat, & egregio sudet in eloquio.

Ovid. Trist. III, 12.

Ille quidem mirum ni de regione propinqua

Non nisi vicinas tutus aravit aquas.

ubi illud obiter adnotandum, male ab optimo Nic. Heinsio *cautus* hic ex unico codice reponi; cum caeteri omnes *tutus* agnoscant. *Tutus* enim saepe idem est qui *cautus*, qui *tutus* esse cupit & laborat. Noster in Arte:

(Ser-

Ingenio offensi? aut laeso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
Primores populi arripuit populumque tributim;

70 Scilicet uni aequus virtuti atque ejus amicis.

Quin ubi se a volgo & scena in secreta remorant
Virtus Scipiadae & mitis sapientia Laeli;
Nugari cum illo, & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. quicquid sum ego, quamvis

75 Infra Lucili censum ingeniumque; tamen me

Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia; & fragili quaerens inlidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hinc diffingere possum.

v. 79. Vulg. HIC DIFFINDERE.

Sed

Serpit humi tutus nimium, timidusque procellae.
Vel denique, praeter *Mirum ut*, vel *Mirum ni*,
etiam tertium quid substitui poterit,

mirum,

SI neque calce lupus quemquam, neque dente pe-
tit bos.

Sic Propertius II, 7. v. 28.

Inferior multo cum sim vel matre vel armis,

Mirum si de me jure triumphat amor.

Quintil. Declam. XIII, de Apibus. *At extra imperia
positum est. Mirum hercle, si negato commercio ser-
monis humani sunt in ceterorum animalium forma.*

64. NITIDUS QUAE QUISQUE PER ORA CEDERET.]
Nicolaus Heinsius in libri sui ora, *Lege, ait,*

*nitidus quae quisque per ora IN-
CEDERET, introrsum turpis.*

Sane *incederet* vocabulum est hoc sensu maxime
proprium. Ita Sallustius Jugurth. XXXI. *Sed IN-
CEDUNT PER ORA vestra magnifici, sacerdotia
& consulatus, pars triumphos suos ostentantes.* Virgil.
Aen. I, 50.

Ast ego, quae Divum incedo regina.

& alii passim. Tamen cum *cedere* hic poni pro
incedere diserte notent Scholiastae; & repetitio
ejusdem Syllabae *incedere, introrsum* ingrata sit
auribus; melius fuerit lectionem receptam non
movere. Siquidem ex Plauto locum adducunt
Lambinus Torrentiusque, ubi *cedere* itidem est
pro *incedere*. Pseud. IV, 1.

*Non prorsus, verum ex transverso cedit, quasi
cancer solet.*

Possent quoque & aptiorem citasse ex Casina
II, 8.

At candidatus cedit hic mastigia.

Candidatus cedit, plane ut hic Noster, *nitidus ce-
deret*. Porro in posteriore loco Plautino nulla men-
di suspicio est; quia *incedit* ibi rationi carminis
repugnat.

65. NUM LAELIUS AUT QUI] Scribe ex vetustis
editionibus, & melioribus libris, nostris certe Re-
ginensi, Magdalenseni & Colbertino,

num Laelius ET qui

Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen

Ingenio offensi, aut laeso doloere Metello:

Num Laelius ET Scipio Africanus offensi doloere
AUT enim, quod editiones jam obsidet, ex pe-
joris notae codicibus male peritum, ne Latinum
quidem est: quippe tum verba singulari numero
ponenda forent, *Num Laelius AUT Scipio offensus
doloere?*

79. EQUIDEM NIHIL HIC DIFFINDERE POSSUM] Miris modis in hoc vocabulo indulserunt sibi Li-
brarii, *Diffingere, Desfringere, Diffindere, Diffidere*.
Cuiam ex his lectionibus palmam dabis? Jam a
saeculo & quod excurrit DIFFINDERE hic ma-
luerunt Interpretes, Acronem Schohaften secuti,
qui hic adnotat *Juris verbo usum esse Trebatium*.
Praetor enim dicere solebat, Hic dies diffusus esto.
Praeterea ex Festo in voce *Reus*, ex Ulpiano Di-
gest.

80 Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum incertitia legum:

Si

gest. II, 11, 2. ex Livio IX, 38. ex Gellio XIV, 2. ostendunt; *Diem diffindere* perinde esse ac *diem proferre: prolatum*: quod in judiciis fieri solebat, quoties aut iudex aut actor aut reus ob causam fonticam adesse non poterat; aut quoties de re controversa iudici nondum liquebat. Esto sane hoc: at quam deinde sententiam ex Flacci loco sic constituto possunt excudere?

equidem nihil hic DIFFINDERE possum:

Sed tamen ut monitus caveas &c.

hoc scilicet respondet Trebatius: *Equidem nihil hic possum ampliare, non possum in aliud tempus referre.* Quid ergo? cur non sententiam fers? quid Horatium frustraris? At inquit; eo ipso se ostendit pro Horatio *pronunciare*, quo se fatetur *ampliare* non posse. Itane vero? an quotiescunque iudex non *ampliat*; continuo tibi compertum est, pro reo, & non pro actore, sententiam eum laturum esse? Duras sane actorum partes praedicat. Quinam autem hic *diffissioni* locus? Solius enim praetoris sive iudicis erat diem diffindere. At neque Trebatius tamquam iudex hic introducit, neque Horatius tamquam reus: sed ille ut juris peritus, hic ut consultor. Quod si ille quantumvis personam iudicis sustineret; ineptus tamen foret, & putidus, qui diceret, *se non diffindere*: hoc enim satis innotesceret ex ipsa sententiae latione. Illud vero quale est, *Non possum diffindere*? Dicere utique debuit, *Nolo*; utpote non vi & necessitate compulsus, sed opinione permotus. Postremo illud omnium obscurissimum est, *se nihil posse diffindere.* *Dies* enim duntaxat, non *res ipsa* sive *lis*, *diffindi* dicebatur; quantum hodie compertum habere possumus. Sic Festus, *Dies diffissus esto*; Ulpianus, *Jubet diem esse diffissum*; Livius, *Triste omen diem diffidit*; Gellius, *Jussi igitur diem diffindi.* Haec sola jam extant loca, in quibus haec formula comparet. Quae ad exempla etiam hic dictum oportuit, *Equidem diem hic diffindere non possum.* Ille vero se *nihil diffindere* ait; quasi non *dies* tantummodo, sed causae ipsae & earum partes diffindi dicerentur. Legimus quidem hodie apud Gellium, capite jam citato, *Atque in rerum quidem DIFFISSIONIBUS comperendinationibusque & aliis quibusdam legitimis ritibus.* Verum hic locus lubricus sane est: neque temere ad partes vocandus. Certe adeo insolens olim visa est haec locutio, *In rerum diffissionibus*; ut codex omnium qui nunc extant veterrimus & optimus DIFFISSIONIBUS hic dederit. Offensus scilicet aliquis

insolita phrasi, in exemplari quo usus est Librarius, sic ex conjectura correxerat: in eo tamen falsus, quod vocem in mendo cubantem praeteriit, alteram, quae recta & sana erat, corrigendo depravavit. Sic enim verba illa refingere debuit; *Atque in DIERUM quidem diffissionibus*: cui quidem emendationi non dubie etiam favent ista quae sequuntur, *Comperendinationes, & ritus legitimi.* Ne multis morer; neque sententia, neque verba ipsa apud Flaccum procedent, si DIFFINDERE hic legeris. Ut mirer equidem enarrationem tot vitii scitentem tot interpretibus placuisse. Solus ex his Dacierius verbum hoc Juris non habere hic locum vidit; quod ipse melius sequeretur, non vidit. Nempe hoc modo, distinctione sublata, defungi se posse credit,

Nisi quid tu, docte Trebati,

Dissentis, equidem nihil hic diffindere possum.

Quod totum ex Horatii persona sic interpretatur: *Nisi tu, Trebati, dissentis; ego quidem nihil hic dividere, sive refecare, auferre possum.* Sed ut ne dicam, *diffindere* in eo sensu nusquam reperiri, atque adeo vel prima fronte pravum & ineptum videri: illud certe adhuc pejus est, quod totum hoc Horatio tribuit: cum tamen & hoc ipsum & ea quae sequuntur necessario flagitent, ut Trebatii responsio ab illo *Equidem* inchoetur. Quam ob rem, cum hac via minime successit, jam tempus est, ut aliam instituamus. Et quidem illud in promptu est, quod nobis offerunt tam editiones vetustae omnes, quam codicum major pars;

nisi quid tu, docte Trebati,

Dissentis. Equidem nihil HINC DIFFINDERE possum:

Sed tamen ut monitus caveas &c.

HINC, inquam, habent, non HIC, codices meliores. Clara utique sententia, nisi nodum in scirpo quaerere cupimus. *Equidem*, inquit Trebatius, *nihil ex his, quae dixisti, diffingere*, hoc est, *infirmare, refellere, refutare, convellere, labefactare possum.* Poteris igitur in Satiris scribendis *pergere*; neque vereri, ne in magnorum amicorum offensionem incurras. Nam & Lucilii exemplum bono animo te esse juber. Illud tamen vide, ut intra jus & leges licentiam Satyrarum coerceas: si quis enim *malum carmen & famosum in aliquem scribat, lege agere contra eum licebit.* Quis tam morosus & diffidens, ut haec carpere audeat? *Diffingere* & verbum Horatianum est, & sententiae huic aptissimum. Carm. III, 29.

Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. Esto: si quis mala. sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Caesare? si quis

v. 84. Vulg. LAUDATUR.

Op-

*non tamen irritum
Quodcumque retro est, efficit; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.*

ubi diffinget, plane ut hic, est labefactabit, & in
Serm. I, 10. v. 37.

*Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput:*
fi cui ea lectio placuerit, necesse est ut intellegat,
corrumpit, labefactat. Quare in hac scriptura & in-
terpretatione licet acquiescamus. Neque tamen
illud spreverim, certe receptae lectioni *diffingere*
longe praetulerim, quod Codex Cruquii Tonsanus
exhibet;

Equidem nihil hinc DEFRINGERE possum:
quod ad illa, quae proxime antecedunt, referam,
& fragili quaerens illidere dentem,

Offendet solido.

Es vero, inquit Trebatius, *solidus, & firmior,*
quam ut dentem tibi imprimere quis possit. Ego qui-
dem, quantum ad me attinet, nihil hinc possum de-
fringere. Sic auctor ad Herennium IV, 55. *Sub-*
selli pedem defringit: Suetonius Claudio XLI. *De-*
fractis compluribus subselliis. Virgil. Aen. XI, 747.
tum summa ipsius ab hasta

Defringit ferrum.

Appulejus metaphorice, ut hic, in Floridis: *Sed*
ut integrum & intemeratum vestrum esset beneficium,
si nihil ex gratia ejus petitio mea defregisset. Sic &
alii poetae & Noster de Leonis mortu *Frangere*
usurpant: Carm. I, 23.

*Atqui non ego te, Tigris ut aspera,
Gaetulusve leo, frangere persequor.*

Quin & illud denique, quod codices aliquot prae-
ferunt, & pro varia lectione Porphyrio appo-
suit, sic satis commode explices; praesertim si pro
Hinc vel Hic substituas *His*:

Equidem nihil HIS DIFFIDERE possum:
hoc est: nequeo a dictis tuis dissentire, non possum
non fidem iis habere; accedo, ut in Satiris scriben-
dis *fidenter* pergas. Lucretius I, 267.

*Ne qua forte tamen ceptes diffidere dictis,
Quod nequeunt oculis rerum primordia cerni;
Accipe praeterea &c.*

& v. 333.

*Nec sinet errantem dubitare & quaerere semper
De summa rerum, & nostris diffidere dictis.*
ubi sane *diffidere* est prae dubitatione & metu *dissen-*

tire: quod apposite quidem huic Flacci loco com-
venit. Dixerat enim Trebatius;

O puer, ut sis

Vitalis, metuo; & majorum ne quis amicus

Frigore te feriat:

jam vero ex Horatii responso confirmatio factus
& fiducia plenior, *Equidem,* inquit, *nihil his,*
quae dicis, diffidere possum. Vides jam, opinor,
quamvis ex variis lectionibus potior esse illa,
quam Interpretes arripuerunt: Si tamen me audies,
illam unicam amplexaberis, *DIFFINGERE,* quam
editiones olim Venetae & Lofcheriana exhibue-
runt, priusquam altera illa ex Jurisconsultorum de-
creto in ejus sedem intruderetur.

84. SED BONA SIQUIS JUDICE CONDIDERIT LAU-
DATUR CAESARE] Ita quidem editiones; sed res-
cribe ex quattuor Cruquii Codicibus, Pulmanni
uno, Bersmanni altero, & nostro a prima manu
Magdalenenfi;

esto; si quis mala: sed bona siquis

Judice condiderit LAUDATUS Caesare?

Esto, inquit; *lege agere liceat adversus eum, qui*
MALA carmina condiderit: sed siquis BONA condi-
derit, laudatus Caesare judice? si ipse integer homi-
nem nequam perstrinxerit? quid tum? Ille quidem,
ait Trebatius, impune abibit. Illud recte tam a ve-
teribus, quam novis Interpretibus observatum est,
ludere Nostri in varia acceptione verbi. Tre-
batius *mala carmina* accepit pro *criminosi, famo-*
si; Noster pro *vitiosis, male factis, ineptis.* *Siquis*
ergo, inquit, *ut ego, bona carmina fecerit, a Caesare*
probata? Vides jam, opinor, lectionem illam *Lauda-*
tus multis rebus recepta meliorem esse. Primo e-
nim, non quicumque bona carmina fecerit, *lau-*
dabatur judice Caesare: non enim omnibus da-
tum erat tam felicibus esse, ut Caesarem lecto-
rem & judicem nanciscerentur: Id Virgilio &
Nostro cum paucis aliis concessum. Deinde in hac
Synchysis est, quae venia sane indiget; in illa ni-
tida sunt omnia, & per planum sine obice fluen-
tia. Postremo in hac lectione turbata sententia est;
neque habes, quo referas Trebatii illud respon-
sum;

Solventur risu tabulae, tu missus abibis:

adeo ut hinc decepti interpretes aliquot totum
hoc Horatio perperam adscripserint. Contra in illa
nostra lectione continuatur pulchre oratio, sic per
interrogationem efferenda.

illo;

85 Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse?
Solventur risu tabulae: tu missus abibis.

V. 85. Vulg. LATRAVERIT.

ECLO.

*Esto: si quis mala. Sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Caesare? si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse?*
Quid tum fiet, Trebati? an etiam, si sic fit, da-
bitur injuriarum actio? Immo enim, respondet
Trebatius, alia jam causa est, & dissimilis ra-
tio;

Solventur risu tabulae: tu missus abibis:
si nebulo iste sale nigro perfrictus in jus te vocave-
rit; subvenient tibi cum risu iudices, & te impu-
nitum dimittent.

85. SI QUIS OPPROBRIIS DIGNUM LATRAVERIT,
INTEGER IPSE] Jam diu est, cum Lambinus in
suis aliquot codicibus invenit, LACERAVERIT:
alterum tamen illud LATRAVERIT omnes ubi-
que editores ut melius elegantiusque amplexi
sunt: mihi vero, quod bona eorum venia dictum
fit, aliud plane videtur. *Latraverit*, inquit,
positum est pro *allatraverit*. Esto sane hoc: nam
& alibi Noster active usurpavit, Epod. V. *Senem
adulterum latrant*. Epist. I, 2. *Cervinam pellem la-
travit*: de constructione non litigabimus. Verum
illud negamus vel *latrare* vel *allatrare* vel ulla hu-
jus verbi composita sententiae huic & loco con-
venire:

si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse.
ubi hoc dici manifestum est, *si quis vitae integer,
puris moribus, latraverit alium quendam, hominem
insanem & impurum*. Jam primum aio metapho-
ram hanc a canibus ignavis traductam, qui *latrant*
scilicet, non mordent, nullo pacto hic locum
habere. Recte quidem dixeris, *si homo malus &
nequam latraverit virum integrum*: minime vero
vice versa, *si vir integer latraverit hominem ne-
quam*. Idque tum ratio ipsa, tum bonorum scri-
ptorum auctoritas satis te docebit. Nusquam enim
quemquam hac metaphora usum reperies; nisi
ubi significet, homines invidos vel ignavos ob-
trektare aliis sese melioribus. Livius XXXVIII, 34.
*Morte Africani crevere inimicorum animi: quorum
princeps fuit M. Porcius Cato, vivo quoque eo alla-
trare ejus magnitudinem solitus: ad quem locum
respexit Quintilianus Instit. VIII, 6. ubi de Tropis
agens, Et ut Livius, ait, Scipionem a Catone ad-*

*latrari solitum refert. Columella in Praefat. Sed ne
caninum quidem, sicut dixere veteres, studium prae-
stantius, locupletissimum quemque adlatrandi, &
contra innocentes pro nocentibus latrocinium. Mar-
tialis Epigr. V, 62.*

*Allatres licet usque nos & usque,
Et gannitibus improbis laceffas.*
Suetonius in Vespas. c. 13. *Demetrium Cynicum
in itinere obvium sibi post damnationem, ac neque
assurgentem, neque salutare se dignantem, oblatran-
tem etiam nescio quid, satis habuit Canem appella-
re. Seneca de Vita beata XVII. Siquis ex istis,
qui Philosophiam conlatrant, quod solent, dixerit.*
Vides jam, opinor, *allatrare, oblatrare, collatra-
re*, contumeliae loco ubique poni; adeo ut tur-
pissime peccaverit Horatius, si partes homini in-
tegro dederit, quae sunt *invidi* aut *ignavi*. Ergo &
ipse *allatrasit* Pantolabum scurram, & Pantilium
cimicem? Nempe tu homo nihili tunc obtrectabas
civi optimo,

Qui melior multis, quam tu, fuit, improbe, rebus.
Quis autem tibi fidem habeat, de te tam male &
absurde loquenti? Equidem a me impetrare hoc
numquam potero: neque dubito, quin sic olim a
te profectum fuerit,

siquis
Opprobriis dignum LACERAVERIT, integer ipse:
quod vocabulum unice huic loco aptum & appo-
situm est. Suetonius de Illust. Grammat. c. XV.
*Lenaeus tanto amore erga Pompeii memoriam exstitit,
ut Sallustium Historicum, quod eum oris prohi, ani-
mo inverecundo scripsisset, acerbissima SATIRA LA-
CERAVERIT. Idem in Julio c. LXXXVI. CAR-
MINIBUS maledicentissimis LACERATAM existi-
mationem suam civili animo tulit. Tiberio c. LXVI.
Arrabani Parthorum regis laceratus est literis, par-
ricidia & caedes & ignaviam & luxuriam obiciens.*
Domitiano XXIII. *Contra Senatus adeo laetatus est,
ut repleta certatim curia non temperaret, quin mor-
tuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamatio-
num genere laceraret. Livius XXXI, 6. Aegre eam
rem passi Patres; laceratusque probris in senatu tri-
bunus plebis. XXXII, 22. Hoc tractus vinculo quum
redisset, ingenti cum invidia in Senatum venit: ibi
quum laceratus jurgiis multorum esset. XLIII, 4.*
Lu-

E C L O G A II.

QUAE virtus & quanta, boni, sit vivere parvo,
(Nec meus hic sermo est; sed quae praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis Sapiens, crassaque Minerva)

v. 2. Vulg. QUEM.

Disci-

Lucretium tribuni plebis absentem concionibus assiduus lacerabant. Tacitus Annal. IV, 42. *Audivit Tiberius probra, quibus per occultum lacerabatur.* Attilius Fortunatianus p. 2692. *Iambica maledica carmina appellant, quod hoc metro olim lacerare & laedere solebant.* Sed haec satis superque: plena enim exemplorum sunt omnia. Illud, credo, in his jam animadvertit, *Lacerare concionibus, literis, jurgiis, probris, Carminibus, Jambis, Satira,* plane apud illos dici, ut apud Nostrum *lacerare opprobriis.* Cave enim, *opprobriis cum vulgo ad dignum retuleris.* Ordo enim est, *si quis, ipse integer, opprobriis laceraverit dignum.* Multo utique elegantius hoc est, ut *dignum* absolute sine adjuncto ponatur. Sic Nostrum alibi, Serm. II, 2. v. 103.

Cur eget indignus quisquam, te divite?
Cicero apud Servium ad Aen. VI, 611. *Dignis igitur largiendum est.* Incertus apud Scholiastem Juvenalis Sat. V.

Digna dignis: sic Sarmentus habeat crassas compedes.

Plautus Curcul. IV, 2. v. 27.

Indignis si male dicitur, maledictum id esse duco: Verum si dignis dicitur, benedictum est meo quidem animo.

Si male dicitur, inquit, dignis: profus ut apud Nostrum construenda sunt verba; *si opprobriis laceraverit dignum.* Atque hinc etiam recte colligas, spurium esse & interpolatum illud *Latraverit.* Quippe *latrare opprobriis* ne fando quidem auditum est; ut vel Interpretibus nostris absonum & absurdum videatur. Itaque eo confugiant necesse est, ut *opprobriis ad dignum* referant; quo tamen insignis, ut dixi, hujus loci elegantia perditur. Denique haec legas velim S. Hieronymi in Epitaphio Nepotiani: *Cave, ne committas, quod aut qui reprehendere volunt, Digne lacerasse videantur; aut qui imitari, cogantur delinquere.* Equidem nullus dubito, quin cum haec scriberet Patrum doctissimus, hunc ipsum Flacci locum in mente haberit, *DIGNUM LACERAVERIT.*

2. SED QUEM PRAECEPIT OFELLUS] Tres codices Torrentii;

Nec meus hic sermo est: sed QUAE praecepit Ofellus.

Quod & elegantius est, & castigatius. Sic alibi Nostrum Epist. I, 10.

Haec tibi dictavi post fanum putre Vacunae.
& Serm. II, 7.

Dum QUAE Crispini docuit me janitor, edo.
Terent. Heaut III, 3.

Clitiphio, haec ego praecipio tibi?
Adelph. III, 3.

Ubi siquid bene praecipias, nemo obtemperet.
& V, 9.

Docui, monui, bene praecipi semper, quae potui, omnia.

Equidem, *praecepit sermonem*, quod vulgata lectio exhibet, nollem dicere. Ceterum pro OFELLUS legendum esse videatur OFELLA; ut & v. 53. *Ofella*, pro *Ofello*; & v. 112. *Ofellam* pro *Ofellum*. Quippe *Ofella* cognomen erat Romanis notum, ut Lucretiorum. Velleius Paterculus II, 27. *Ofella Lucretius.* Aurelius Victor in C. Mario: *Lucretius Ofella.* Livii Epitome lib. LXXXVIII. C. *Marius Praeneste obsessus ab Lucretio Ofella, & LXXXIX.* *Lucretium Ofellam, contra voluntatem suam consulatum petere ausum, jussit (Sylla) interimi in foro.* At *Ofellus* nusquam legisse memini. *Ofellius* quidem & *Ofilius* habes apud Gruterum & Reinefium: sic Plin. Hist. VII, 49. *Claudia Ofilii:* & ibidem 54. *M. Ofilius Hilarus:* Appianus de Bello Civili lib. V. *Οφιλιος* *Ofilios.* Johannes tamen Saresberienfis a vulgata lectione stat, *Policrat. II, 1. Rusticanum & sorte Ofelli proverbium est, Qui somniis & auguriis credit, numquam fore securum.* Quamobrem sine codicis scripti auctoritate nihil mutabimus.

3. ABNORMIS SAPIENS, CRASSAQUE MINERVA] Nullus est interpretum, qui non prodiderit in suis aliquot ABNORMI haberi: in quibus sunt tres Blandinii apud Cruquium omnium veterimi. Idem nos invenimus in Leidenf, Batteliano, & tribus aliis: Quaeritur jam, utrum sit praefendum, *Abnormi & crassa Minerva*, an *Abnormis sapiens.* Mihi quidem posterius magis placet. *Sapiens* hic idem est, ac *Philosophus.* Quemadmodum

M m m

- Discite, non inter lances mensasque nitentis;
 5 Cum stupet insanis acies fulgoribus, & cum
 Adclinis falsis animus meliora recusat:
 Verum hic inpransi mecum disquirite. Cur hoc,
 Dicam, si potero. male verum examinat omnis
 Corruptus iudex. leporem sectatus, equove
 10 Lassus ab indomito; vel (si Romana fatigat
 Militia adsuetum graecari) seu pila velox,
 Molliter austerum studio fallente laborem,
 Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
 Cum labor expulerit fastidia; ficcus, inanis
 15 Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno,
 Ne biberis, diluta. foris est promus, & atrum

V. 14. Vulg. EXTUDERIT.

De-

dum autem Stoicus sapiens, Academicus sapiens, pro sectae ratione dicitur: ita Ofellus erat *abnormis sapiens*, hoc est, sapiens nullius normae, nullius sectae & disciplinae, *abrodidaxros*, natura & moribus, non doctrina & disciplina sapiens. Cicero in Laelio c. 5. a Lambino hic olim citatus: Numquam ego dicam C. Fabricium, M. Curium, T. Coruncanium, quos Sapientes nostri majores judicabant, ad istorum (Graecorum) *NORMAM* fuisse *SAPIENTES*. Ergo *abnormis sapiens* recte dicitur & eleganter: *abnormis* vero *Minerva* non ita concinne, meo quidem iudicio.

14. CUM LABOR EXTUDERIT FASTIDIA] *Extuderit*, inquit Acron Scholiastes, *id est, excusserit, delicias tibi ejecerit*. Recte quidem hoc ad mentem Horatii, *excusserit fastidia*: ut Seneca Ep. CXIX. *Inter reliqua hoc nobis natura praestitit praecipuum, quod necessitati fastidium excussit*. Sed illud valde dubito, an *extuderit fastidia* possit idem esse ac *excusserit & ejecerit*: immo alterum ab altero immane quantum discrepare contendo. *Extundere* enim *aliquid*, non est excutere, ut *ejicias & expellas*, sed ut *invenias & obtineas*. Virgil. Georg. I, 133.

Ut varias usus meditando extunderet artes:
 hoc est, ut recte Servius exponit, *studiose reperiret & coleret*. Ibidem IV, 315.

Quis deus hanc, Musae, quis nobis extudit artem?
 id est, ut iterum Servius, *studiose reperit*: & V. 326.

Et etiam, hunc ipsum vitae mortalis honorem, quem mihi vix frugum & pecudum custodia sollers Omnia tentanti extuderat, te matre, relinquo. id est, *invenerat & acquisiverat*. Plautus Mostell. I, 3. v. 64.

Atque olim, priusquam id extudi, quum illi subblandiebar:

id est, *obtinui, impetravi, extorsi*. Et eodem plane sensu Suetonius Vespas. cap. II. *Nec compellens nisi a matre potuit: ea demum extudit, magis convicio quam precibus vel auctoritate*: & Valerius Max. I, 4, 4. *Vixque extuderunt, ut domum rediret*. Gellius XVII, 20. *Existimans eloquentiae unius extundendae gratia Athenas venisse: hoc est, quaerendae, comparandae*. Auctor dialogi De causis corruptae eloquentiae c. 9. *Ut cum toto anno unum librum extudit & elucubravit*. Ne multa; id polliceri tibi ausim, ubicumque hoc vocabulum occurrit, eodem quo in his locis sensu inveniendi, acquirendi, impetrandi, extorquendi venire. Jam ergo si ad haec exempla locum Flacci examines: *Extundere fastidia alicui*, erit homini cuidam, nimium simplici & circa victum indifferenti, & ne immunda quidem aspernanti, tandem aliquando debitum fastidium creare & excitare. Quod quam alienum sit & quidem contrarium menti poetae, nihil opus est dicere. Quid nunc agimus? Ceteri quidem interpretes tacent: solus hic Torrentius ingenue lectorem monet, suos codices pene omnes habere *EXTULERIT, NON EXTUDERIT*:

quod,

Defendens piscis hiemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. unde putas, aut

Quî partum? non in caro nidore voluptas

20 Summa, sed in teipso est. tu pulmentaria quaere
Sudando. pinguem vitiis albumque neque ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,

25 Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, & picta pandat spectacula cauda
Tamquam ad rem attineat quicquam. num velceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil, hac magis illa;

v. 21. Vulg. NEC.

In-

quod, inquit, alii affirmanti vix crediderim. Quid
ita vero; vir optime? quasi incredibile aut mi-
rum sit vestigia sanae lectionis in ullis codicibus
extare? Quin & nostri, Reginensis, Galeanus,
Petrensis, clare itidem habent extulerit; & a pri-
ma manu Magdalenensis. Unde minima mutatio-
ne mihi facile fuit sic locum reconcinnare,

Cum labor EXPULERIT fastidia.

Idque postea Excerpta Bodleiana, annis, opinor,
abhinc CCCC scripta, sine litura mihi exhibue-
runt. Fastidium expellere, plane ut Plinius, fasti-
dium abigere; Seneca, fastidium excutere. Noster
Epist. II, 2. v. 137.

Expulit helleboro morbum bilemque meraco.

Sane & ipsum extulerit satis commode ferri potest,
id est, abstulerit, deduxerit, ut alii sunt locuti.

21. NEC OSTREA, NEC SCARUS] Lege ex scri-
ptis & olim editis, NEQUE ostrea. Semel antea
de his monui, quod satis est.

28. COCTO NUM ADEST HONOR IDEM] Vocula
num non eliditur hic in scansione, sed pronun-
ciatur; ut frequenter apud Comicos, etiam vo-
cali sequente. Sic Terentius. Dum erit commo-
dum: Cum ego possim in hac re medicari mihi: Quam
ego argentum effecero. Id duntaxat observandum,
numquam hoc fieri in ultima pedis syllaba, cujus
rei rationem foli Musici intelligent, Lucretius III,
1069.

Sed dum abest quod avemus, id exsuperare vide-
mur.

Nihil ergo opus est sagacissimi Nic. Heinii con-
jectura, qui ad Claudiani II. Conf. Stil. V. 167.
fortassis ait legendum: Coctone adest honor idem;
sine vocalis elisione. Hoc enim multo adhuc du-
rius est & horridius: quippe vocalis brevis nus-
quam hiatus facit, sed semper eliditur, ut docui
ad Carm. III, 14. v. 11. Equidem, siquid muta-
tum vellem, sic potius legerem,

Coctone etiam est honor itidem?

Etiamne cocto honor idem est? Sane codex Bat-
telianus, Cocto num est honor: Galeanus vero &
alter, Cocto nec adest.

29. CARNE TAMEN QUAMVIS] Quam sudent hic
& omnia moliantur interpretes, quo verborum
constructionem explicent & evolvant, vide, si
vacat aut copia est, apud ipsos. Nos sic in vulga-
ta lectione, quam omnes fere exhibent scripti e-
ditique libri, simplicissime verba ordinamus:

Carne tamen quamvis distat nihil, hac magis illa;
Imparibus formis deceptum te patet. Esto.

Unde datum sentis, lupus hic, Tiberinus an alio
Captus hiet?

Quamvis, ait, nihil distat, nihil excellit carne hac
pavonis, magis illa gallinae; tamen patet te, de-
ceptum imparibus formis avium, hanc carnem
illi praepone. Esto hoc: concedo, permitto ti-
bi, do veniam tuae stultitiae, ut forma hic deci-
piatis. At unde fodes dignoscis & discernis, hic
lupus piscis utrumne in Tiberi an in alto mari
captus sit? Certe eadem utrobique est forma:

M m u n 2

ne-

- 30 Inparibus formis deceptum te patet. esto.
Unde datum sentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontisne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
Mullum; in singula quem minuas pulmenta necesse est.
- 35 Ducit te species, video. quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus raro stomachus volgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
- 40 Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos
Praesentes, Austri, coquite horum obsonia. quamquam
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando

Aegrum

neque idem in lupo, quod in pavone, poteris
praetendere. *Hac magis illa* quod perinde est at-
que *hac magis quam illa*: ut Serm. II, 8. v. 17.

Albanum Maecenas, sive Falernum

Te magis appositus delectat.

Lucret. V, 729.

Aut minus hoc illo sit cur amplectier ausis.

Jam, opinor, in hac expositione transitio ad se-
quentia plana est & a proximo petita: tum & to-
ta sententia seriesque orationis clare elucescit. Ni-
hil ergo opus est Xylandri hariolatione, sic lo-
cum refingentis; quam & Chabotius non impro-
bat:

*Carne tamen, quam vis, distat nihil hac magis
illa.*

ubi praeter alia jure culpanda vocabulum *hac* pror-
sus redundabit. Multo minus opus illa Marcellii
correctione, cariosa sane & rancida:

Carni tamen (quamvis distat nihil hac magis illa)

Imparibus formis deceptum te patet.

Neque enim indigna illa veterum licentia Noster
usquam abusus est, ut S in fine vocis elideret:
neque vero carnis, sed *plumarum* forma deceptus
est iste ganeo. Denique etiam libenter carere
possumus Torrentii opera, qui ex nescio quibus
in uno & altero codice variis lectionibus sic locum
constituit,

*Carne tamen quamvis distat nihil; hac magis il-
lam*

Imparibus formis deceptum te petere esto.

ubi potius scribendum fuerit, *hanc magis illa*
Quippe si *hac magis illam* legeris; sic fiet, ut ca-
ro gallinae pavonis carni praeferatur, prorsus
contra poetae mentem. Sed quod hanc emenda-
tionem funditus evertit, illud est; quod *Esto*, vox
concedentis, semper orationem inchoet; num-
quam, ut hic, claudat.

31. UNDE DATUM SENTIS] Hoc est, *Unde tibi
datum, quod sentis; Unde tibi concessum, ut sentias.*
Doctissimus tamen Nic. Heinsius in ora sui codi-
cis, *Fortē*, ait, *legendum,*

*Unde R A T U M sentis, lupus hic, Tiberinus an
alto*

Captus hiet?

Nollein factum: vulgata enim lectio, quam om-
nes ubique libri firmant, facile se tuetur loco illo
Ovidii, Fast. VI, 103.

*Prima dies tibi, Carna, datur: Dea cardinis
haec est.*

Numine clausa aperit, claustris aperta suo.

UNDE DATAS habeat vires, obscurior aervo

Fama: sed e nostro carmine certus eris.

Sed & hic quoque vir idem praestantissimus emen-
dat R A T A S, quamvis fatetur omnes ibi codi-
ces a recepta lectione stare. Scire equidem vel-
lem, quid vitio vertat: ipse enim tacet. Atqui,
aut plane nihil video, aut uterque locus, tam
Horatii, quam Nasonis, firmo talo postea sta-
bit, utpote a Persio fultus, cujus hoc est in Sat.
V. v. 124.

Libet

Aegrum sollicitat stomachum; cum rapula plenus
Atque acidas mavolt inulas. necdum omnis abacta

- 45 Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
Gallonî praeconis erat acipensere mensa
Infamis. quid? tum rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
50 Donec vos auctor docuit praetorius. ergo
Si quis nunc mergos suavis edixerit affos;
Parebit pravi docilis Romana juvenus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. nam frustra vitium vitaveris illud;
55 Si te alio pravus detorseris. Avidienus,

Cui

v. 48. VULG. AEQUOR ALEBAT. 55. PRAVUM.

*Liber ego. UNDE DATUM hoc sumis, tot sub-
dite rebus?*

Neque enim dubites, quin perpetuus Nostri imi-
tator hunc ipsum locum in animo habuerit; prae-
fertim ubi scias in codice scripto Galeano, quem
ipse olim versavi, sic clare haberi;

*Liber ego. Unde datum hoc SENTIS, tot sub-
dite rebus?*

Datum igitur hic valet concessum: Unde concessum
tibi, ut discernas, Lupus hic marinus sit, an flu-
viatilis? natura & gustu, an prava opinione? Sic
Martialis Epigr. I, 42.

Non cuicumque datum est habere nasum.
Terentius Eunuchus III, 1.

est illuc datum

Profecto, ut grata mihi sint, quae facio omnia.
Lucret. II, 302.

*crescent, inque valebunt,
Quantum cuique datum est per foedera naturai.*

40. VELLE, ait HARPYLIS GULA DIGNA RA-
PACIBUS] Nic. Heinsius, *Lege*, inquit, AIT. Sed
recte habet persona tertia, AIT; etiamsi aliquem
ex adverso respondentem fingimus; ut docui ad
Serm. I, 4. v. 79.

48. AEQUOR ALEBAT] Plurali haec efferunt nu-
mero Editiones Venetae & Loscheriana,

quid? tum rhombos minus AEQUORA ALEBANT?
quibus accedunt bona pars codicum, ut inter nos-
tros Reginensis, Battelianus, Petrensis, Lambe-

thanus, & a prima manu Magdalenensis. Quo
igitur pertinebat, receptam in vetustis editioni-
bus lectionem e loco suo ejicere? Certe, siquid
interest, hanc potius praetulerim. Neque enim
unum aequor, sed *plura alebant* rhombos: & *mi-
nus aequor* in fronte gerit nescio quid ambigui,
quod in altera lectione penitus evitatur.

53. SORDIDUS A TENUI VICTU DISTABIT, O-
FELLO JUDICE] Sic extat in editionibus prae-
cis: at meliores Cruquii, Pulmanni, Berfmannique,
& ex nostris optimi Leidensis, Reginensis cum
quattuor aliis, DISTABAT: quod fortasse nihilo
deterius. Haec enim jam olim ab Ofello prae-
cepta. Si *distabat* hic legis, tum Horatii verba
sunt, de Ofello hoc narrantis: *fin distabit*, ipse
Ofellus haec loquitur: & *Ofello iudice* perinde est
ac *me iudice*. Sic Phaedra apud Naesem Heroid.
IV. v. 74.

*Quemque vocant aliae vultum rigidumque tru-
cemque.*

Pro rigido, Phaedra iudice, fortis erat.

Porro alius poeta sic potius scripsisset,

Sordidus a tenui victus distabit.

Sed sic alibi noster Epod. I.

Roges, tuum labore quid juvem meo?

& Art. Poët. v. 273.

Scimus inurbanum lepido seponere dicto.

55. SI TE ALIO PRAVUM DETORSERIS] Elegan-
tissima certissimaque est Berfmanni codicis lectio:
nostri enim omnes a vulgata stant:

- Cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
 Quinquennis oleas est, & silvestria corna;
 Ac, nisi mutatum, parcat defundere vinum; &
 Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
 60 Ille repotia, natalis, aliosve dierum
 Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
 Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
 Quali igitur victu sapiens utetur, & horum
 Utrum imitabitur? hac arguet lupo, hac canis, aiunt.
 65 Mundus erit, qua non offendat fordibus, atque
 In neutram partem cultus miser. hic neque fervis,
 Albuçi fenis exemplo, dum munia didit,

v. 65. Vulg. QUI NON OFFENDIT.

Sac-

Si te alio pravus detorseris.

qualis adjectivorum constructio sollempnis est Nostro, ut studiosus lector passim notabit. Ita Serm. II, 7. v. 71.

*quae bellua ruptis,
 Cum semel effugit, reddat se prava catenis?*
 & Serm. I, 4. v. 79.

*Laedere gaudes,
 Inquit, et hoc studio pravus facis.*
 ubi, si ita visum foret, studio pravo dicere potuisset; ut Livius XLII, 63. *Non ob aliam causam, quam pravo studio; quo etiam in certaminibus ludicris vulgus utitur, deteriori atque infirmiori favendo.* Ceterum hoc in loco non constructio solum figuratior, sed & ipsa sententia melior efficitur:

*nam frustra vitium vitaveris illud:
 Si te alio pravus detorseris:*
 ideo scilicet pravus, quod te alio detorqueas. Atqui si pravum legeris; jam tum fuisse pravum criminaberis, priusquam ad aliud vitium se detorserit: quod falsum est.

56. CUI CANIS EX VERO DUCTUM COGNOMEN ADHAERET] Editiones veteres dederunt, *Ex vero dictum*; & sic codices multo plures, nostri certe ad unum omnes: sic Graeci: *Ἐπιτολογουμένου*, quod ad verbum reddas, *ex vero dictum*. Livius I, 1. *Scirps virilis, cui Ascanium parentes dixerunt nomen.* Noster Epist. I, 7. v. 92.

*pol me miserum, patrone, vocares,
 Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen:*

ut ibi habent tum editi antiqui; tum veterimi aliquot codices, Graevianus, Leidensis, & alii. Sallustius Jugurth. c. 78. *Ceterum situm inter duas Syrtis, quibus nomen ex re inditum — Syrtis a tractu nominatae.* Ovid. Fast. II, 859.

Ex vero positum permansit Equiria nomen.
 Sane *ex re inditum*, *ex vero positum* propius accedunt ad *dictum*, quam ad *ductum*. Tolerabilis itaque ea lectio est; ut mirum adeo non sit, si adhuc nonnullis placeat. *Ductum* tamen hic jure reposuerunt ex vetustissimo codice Blandinio. Sic Naso Fast. I, 467.

Ipsa mone, quae nomen habes a carmine ductum.
 & Fast. III, 387.

Jam dederat Saliis: a saltu nomina ducunt:
 ubi vide Heinsium. Idem ibidem v. 733.

Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen.
 Noster Serm. II, 1. v. 65.

*num Laelius et qui
 Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen.*
 Cicero de Nat. Deor. II, 27. *Nec longe absunt ab hac vi dii Penates, sive a perui nomine ducto &c.* Et ibidem III, 24. *Nullum est nomen, quod non possis una litera explicare, unde ductum sit.* Ceterum codex vetustus Pulmanni,

Cui canis ex vero dictum cognomen ADHAESIT:
 Sic Serenus Sammonicus c. 65. ubi hunc locum imitatus est,

*Interdum existis turpi verruca papilla;
 Hinc quondam Fabio verum cognomen adhaesit.*
 Sed in Flacco recte habet *Adhaeret*. Hic enim

de

Saevus erit; nec sic ut simplex Naevius, unctam
Convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.

- 70 Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
Adferat. in primis valeas bene: nam variae res
Ut noceant homini, credas, memor illius escae
Quae simplex olim tibi federit. at simul affis
Miscueris elixa, simul conchyliis turdis;
75 Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides, ut pallidus omnis
Cena defurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,

Atque

de Avidieno vivo, Sammonicus de Verrucoso mortuo locutus est.

59. CUIUS ODOREM OLEI] Vide modo locum:

*Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festis albarus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat.*

Quid? anne instillat odorem olei? immo oleum ipsum. Ergo tres Torrentii codices cum nostro Colbertino lectionem eam praeferunt:

Cujus odorem OLEUM nequeas perferre.

Quid agimus? sane utra harum potior sit, dictu difficile est. Quippe si oleum legis, Synchronis illa Floratio est familiaris: Sin olei, figurata est locutio, haud minus Nostro usitata. *Cujus olei odorem perferre nequeas, instillat.* Hoc est, *Oleum, cuius odorem.* Casum scilicet Nominis ad pronomen retulit, non ad verbum: ut in illis Terentii;

Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.

Quas credit esse has, non sunt verae nuptiae.

Sententia igitur utrobique eadem redit: & dabitur id tot editionibus, ut olei retineamus.

65. MUNDUS ERIT, QUI NON OFFENDET SORDIBUS] Locus hic & interpretes male habuit, & ab illis vicissim male habitus est:

*Quali igitur victu sapiens utetur, & horum
Utrum imitabitur? hac urget lupus, hac canis,
aiunt.*

*Mundus erit, qui non offendet sordibus, atque
In neutram partem cultus miser.*

ubi in diversas partes trahuntur; alii ex praecedentibus *victus* huc repetunt; *Mundus victus erit,*

qui non offendet sordibus: alii ex sequentibus *cultus* huc retrahunt, *Mundus cultus erit*, qui non offendet sordibus, atque miser in neutram partem: plures denique *Homo* subintelligunt, *Mundus homo is erit*, qui non offendet etc. Perperam omnes: neque enim *Ofellus* hic definit aut statuit, *Quinam homo*, vel *quinam cultus victusve* sit mundus: id in vita communi notum erat omnibus. Quid igitur restat? Nimirum & in editionibus praeis & codicibus prope omnibus habetur OFFENDAT. Hoc recte: deinde in Blandiniis Cruquii & Scholiafte Acrone QUA, non QUI. Lege ergo,

Mundus erit, QUA non OFFENDAT sordibus.

Nempe supra quaesiverat, *Quali victu sapiens uteretur*: nunc autem respondet; *Mundus erit*, hoc est, *Sapiens mundus erit, qua non offendat sordibus.* Qua hic absolute est positum, pro *Eatenus qua* ut passim apud bonos auctores. *Eatenus mundus erit, qua non offendat sordibus*; qua non sordibus offensam & fastidium moveat: non affectabit cultum iusto mundiorem: in neutram partem *cultus miser erit*; neque inclinans in nimiam & supervacuam munditiam, neque in victum immundum & sordidum. Noster Serm. I, 2. v. 123.

Candida rectaque sit, munda haecenus, ut neque longa,

Nec magis alba velit, quam det natura videri.

Seneca Controv. XV. *Matrona prodeat in tantum ornata, ne immunda sit.* Varro apud Gellium XIII, 11. *Dominum autem convivii esse oportet non tantum, quam sine sordibus.*

Atque adfligit humo divinae particulam aurae.

80 Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam;
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus: ubique

v. 79. Vulg. AFFIGIT.

Am-

79. ATQUE AFFIGIT HUMO DIVINAE PARTICULAM AURAE] *Affigit* & veteres editiones habent, & omnes omnium codices; praeterquam quibus usus est Lambinus, quorum duodecim, si fides est, *ADFLIGIT* praeferebant. Nos sane in nullo id vidimus. Neque vero id multum refert, utrum ulli qui nunc quidem extant, ita habeant necne: cum satis constet tam ex alio Flacci loco Serm. I, l. v. 81. quam ex multis aliorum auctorum, voces *Affigere* & *Affligere* passim a Librariis confundi solere. Hoc igitur hic agamus; non utra lectio plures codices sponsores habeat, sed utra melior, loco aptior, & ad sententiam convenientior. Et de hoc quidem litigant Interpretes; neque ullus litigandi finis erit, nisi si auctor ab umbris excitatus controversiam ipse dirimat. Quippe utraque lectio proba est; ut necesse sit hanc illi, illam alteri pro vario hominum gustu magis placere. Ceterum *affigere humo* quid sit, norunt omnes; *affligere humo* est cum vi & impetu terrae illidere. Ovidius XII, 139.

*Quem super impulsus resupino pectore Cygnum
Vi multa vertit, terraeque adfixit Achilles.*
& XIV, 206.

*quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terrae.*
Auctor Octaviae v. 685.

*AFFLIGAT HUMO violenta manus
Similes nimium vultus dominae.*
Florus IV, 12. *Mulieres, deficientibus telis, infantes ipsos AFFLICTOS HUMO in ora militum adversa misere.* Valerius Max. IX, 2. 4. *Infantesque alios in conspectu parentum HUMO INFLIGI iussit.* Tacitus Hist. I, 41. *Dereptam Galbae imaginem solo afflixit.* Sueton. Domit. C. XXIII. *Clypeos & imagines ejus coram detrabi, & ibidem solo affligi juberet.* Silius Italicus lib. VII.

*trepideque levantem
Membra afflicta solo, pressa violentius hasta
Implicuit terrae.*

Lucanus II, 31.
*Hae lacrimis sparsere deos, hae pectora duro
Adfixere solo.*

Ubi tamen acutissimus Jo. Frid. Gronovius, Observ. IV, 8. ex Manuscriptis suis reponit *Adfixere*: neque enim, ait, impetu se humi prosternebant, sed procumbebant duntaxat. Nollem hoc a viro sagacissimae naris profectum. Recte enim ibi habet, *Adfixere*; idque vel epitheton *duro* satis ostendit. Id enim rem exaggerat, quod etiam *duro* & marmoreo templorum solo pectora affixerint. Frigebit autem epitheton, si placide & lente procubuerint: nihil enim tum intererit, *durone* dixeris an *mollis*. Quid quod in magno luctu sollemne erat humo corpora affligere, & capite & pectoribus solum tundere, ut pluribus probare facile foret, si id nunc ageremus. Sic de sene Amphitryone Seneca in Herc. Fur. v. 1317.

Vivamus: artus alleva afflicto solo,

Thefeu, parentis:

Et Hypsipyle apud Statium Theb. V. 602.

*huc magno cursum rapit effera luctu,
Agnoscatque nefas; terraeque illisa nocenti
Fulminis in morem, non verba in sune primo,
Non lacrimas habet.*

& de sene Gordiano Capitolinus in Maximinis c. XIV. *Gordianum, reclamantem & se terrae affligentem, opertum purpura imperare coegerunt.* Unde & in illo Sillii de legatis Saguntinis, lib. I. sub finem,

Tandem ut finitae voces; (miserabile visu)

Affigunt prona squallentia corpora terrae.

non dubitem reponere *Affigunt*, repugnante licet Dausqueio, & eo multo majore Gronovio. Atque satis jam, opinor, superque Lambino tullimus suppetias, qui copiose hunc locum enarrans eo maxime ad incitas redactus est, quod *affligere ad terram* compluribus exemplis, *affligere terrae vel humo* ne uno quidem confirmare potuit. Jam autem, si locutio tam bene se tuetur, haud minus, puto, & sententia ipsa se commendabit. *Corpus*, inquit, *besterna crapula onustum, animum quoque divinae aurae particulam una secum praegravat, & humo affligit.* Certe nihil hic reprehendas; nisi illud forte, quod *humo affligere*, sive in solum dejicere, non satis morae denotet, qua animus,

- 85 Accedent anni, & tractari mollius aetas
 Imbecilla volet. tibi quidnam accedet ad istam,
 Quam puer & validus praesumis, mollitiem? seu
 Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus.
 Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia nasus
 90 Illis nullus erat; sed, credo, hac mente, quod hospes

Tar-

mus, et si sua natura caelestis, vitis tamen praegravatus humi teneatur. Quod enim *humo affixum* est, cito forte se erigere & sublevare potest; quod *humo semel affixum*, vix aut sero potest refulgere. Recte quidem: sed contra reponit, Non requiri hic diuturnam moram, quae per totam vitam perduret; agi hic de *hesternis* tantum vitis, de *caena dubia*, de una adeo crapula, quae proinde animum ad terram deprimat, sed minime desinat: qua scilicet vel labore vel abstinentia vel denique somno discussa, animus se statim recuperet, & humo tollat. Recta igitur, ni fallor, & extra omnem reprehensionem posita est lectio illa Lambini. Neque tamen hilo minus tibi ardeat illa altera, quam aliorum codices tanto consensu subministrant,

Atque adfigit humo divinae particulam aurae.

Sic enim Seneca Epist. LVIII. *Quaedam animalia impetum habent, incedunt, transeunt: quaedam solo affixa radicibus aluntur & crescunt.* Livius VIII. 7. *Quem Manlius ab jugulo, ita ut per costas ferum emineret, terrae affixit.* & XXIX, 2. *Postquam ii, qui circa regem, seminecem restantem, deinde pilo terrae affixum, pugnabant.* Ergo adfigere humo animum perinde erit, ac clavo vel fibula vel alio quodam vinculo, terrae adnectere. Id quod in re fere eadem Plato habet in Phaedone, *Ἐκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη, ὡσπερ ἦλον ἔχουσα, προσηλοῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ: Omnis voluptas ac dolor animum corpori, quasi clavo & fibula, affigit.* Quo alludit Plutarchus Symposiacis VIII, 2. *Ὁ γὰρ ἡδονῆς καὶ ἀλγυθῶτος ἦλος, ὅς πρὸς τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν προσηλοῖ, μέγιστον κακὸν ἔχειν ἔοικε: Doloris enim & voluptatis clavus, qui corpori animum adfigit, magnum malum esse videtur.* Itaque hoc dicit Horatius, *Corpus cibi vinique onere gravatum una animum deprimere, & quasi clavo terrae affigere, προσπερονᾷ καὶ προσηλοῖ τὴν ψυχὴν τῇ γῆ.* Quo in primis pertinent illa Sancti Hieronymi contra Jovinianum Libro II. Porro ciborum aviditas, quod animum quasi quibusdam compedibus degravatum in terra teneat, quis ignorat? Sane

ut Horatius fortasse ad illum Platonis locum, ita ad hunc Horatii Hieronymus probabiliter admodum respexisse videatur.

85. ACCEDENT ANNI, ET TRACTARI] In omnibus Pulmanni & Berfinanni Codicibus, & in pluribus Torrentii desideratur particula ET; adeo ut locus sic constituatur,

*Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
 Sive diem festum rediens advexerit annus,
 Seu recreare volet tenuatum corpus: ubique,
 Accedent anni, tractari mollius aetas
 Imbecilla volet.*

Abest etiam ET ab editionibus vetustis, & a Libris meis praeter Reginensem omnibus. Si tollis τὸ ET, tum clauditur oratio post illa *tenuatum corpus*; & reliqua sententiose proferuntur; *Ubi autem senectus ingravescit, ea aetas imbecilla lautius & delicatius tractari postulat.* Atque haec quidem lectio sic satis commoda est, & libris plerisque omnibus fundata. Nequaquam tamen ambigo, quin altera illa, quam clare habet Codex Reginensis, sola vera & sincera sit; dummodo pro QUE ex conjectura reponas VE:

*Sive diem festum rediens advexerit annus:
 Seu recreare volet tenuatum corpus; ubi VE
 Accedent anni, ET tractari mollius aetas
 Imbecilla volet.*

Quo pacto orationis cursus sic continuabitur; Hic poterit ad melius transcurrere, *sive dies festus sit; seu labore exhaustus recreare se volet; ubique, vel sive ubi senescere se sentit.* Ve enim particula disjunctiva cum seu & sive tertium locum obtinere solet. Sic Noster Carm. IV, 2.

*Seu per audaces nova dithyrambos.
 Seu deos regesve canit deorum.
 Sive quos Elea domum reducit.
 Flebili sponsae juvenemve raptum.*

Et Arte Poët. v. 63. *Sive receptus terra Neptunus — sterilisve diu palus — seu cursu mustarum.* & Carm. III, 4.

*Seu voce nunc mavis acuta
 Seu fidibus citharave Phoebi.*

Nnn

32

Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
 Integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
 Heroas natum tellus me prima tulisset.
 Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 95 Occupet humanam? grandes rhombi, patinaeque
 Grande ferunt una cum damno dedecus. adde
 Iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum,
 Et frustra mortis cupidum; cum deerit egenti
 As, laquei pretium. Jure, inquit, Trausius istis
 100 Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,
 Divitias habeo tribus amplas regibus. Ergo,
 Quod superat, non est melius quo insumere possis?

v. 95. Vulg. OCCUPAT. 99. INQUIS, TRASIUS.

Cur

& I, 2:

Sive per Syrtes iter aestuosas,
 Sive facturus per inhospitalem
 Caucasum, vel quae loca.

Recte igitur hic habet *Ubi*: atque hoc modo
 evitabitur ambiguitas vocabuli *Ubi*; quae le-
 gentium continuo offendit.

95. AUREM OCCUPAT HUMANAM] Plures vetu-
 stioresque codices OCCUPET; & sic nostri Re-
 ginensis, Leidensis cum aliis quinque; atque hoc
 Lambino & Cruquio Torrentioque placuit;

Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 Occupet humanam?

Fama est vox τῶν μέγαν, nunc bonam nunc malam
 significans: itaque haec erit constructio; Das ali-
 quid famae, quae bona & jucundissima sit? Verum
 hoc pacto non aurem humanam, sed aurem tuam
 rectius dixisset. Quare malim hic sequi alios co-
 dices, licet numero & antiquitate inferiores, in
 quibus sunt Magdalenensis & Collegii Trinitatis
 cum editionibus praeis;

Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 OCCUPAT humanam:

Ubi famae absolute positum est pro bonae famae.
 Sic Seneca de Clementia lib. I, 15. Quilibet nos-
 trum debuisse adversus opiniones malignas satis fidu-
 ciae habere in bona conscientia: principes multa de-
 bent etiam FAMAE DARE. Tacitus Annal. I, 7.
 DABAT & FAMAE; ut vocatus electusque potius
 a Rep. videretur. Jam autem bona fama, existima-
 tio, laus, humanas aures jucundissime afficit.
 Plinius Epist. VII, 32. Est enim, ut Xenophon ait,

ἡδίστη ἀρετὴν ἔπαινος. Locus extat in Hierone, ubi
 Simonides loquitur; Τοῦ μὲν ἡδίστη ἀρετῆς ἐ-
 παῖνος ἔποτε σπανίζετε τοῦ δ' αὖ χαλεπωτάτη,
 λαιδορίας ἀνήχοι ἔσε. Cicero pro Archia c. 9. The-
 mistoclem dixisse aiunt, cum ex eo quaereretur, Quod
 acroama aus cujus vocem libentissime audiret: Ejus,
 a quo sua virtus optime praedicaretur. Eleganter
 hic Porphyrio: Hoc Aristhenes dixisse traditur: Is
 enim cum vidisset adolescentem luxuriosum Acroa-
 matibus deditum, ait, Miserum te, adolescens,
 qui numquam audisti summum acroama, laudem
 tuam. Ergo occupat elegantius hic & verius quam
 occupet.

99. AS LAQUEI PRETIUM] Editiones quidem
 veteres, & codicum major pars ABS, i. e. ut Pe-
 trensis inter lineas enarrat, Obolus. Lucianus in
 Timone: Ἐγὼ δὲ καὶ πολλοὺς ἀν εἰπὴν ἔχομαι σοί,
 χθὲς μὲν εὐδὲ ὀβολὸν ὡςτε πρίασθαι βρόχον ἰσχυρότατος,
 ἄδνα δὲ τήμερον πλεονίης: hoc est, Ego vero multos
 tibi memorare possum, hodie repente divites, qui heri
 me Obolum quidem, quo laqueum emerent, ha-
 buerint. Placet tamen potius AS ex Blandiniis &
 nostris aliquot, ut unum nummulum indicet;
 quam ABS, quod summae incertae est. Lucianus
 itaque obolum, Noster assem, Plautus drachmam,
 certum omnes nummulum, pro laquei pretio
 nominarunt. Pseud. I, r. v. 83.

CA. Actum hodie de me est. Sed potes nunc mu-
 tuam

Drachmam dare mi unam, quam cras red-
 dibo tibi?

PS. Vix hercle opinor, si me opponam pignori.

Sed.

Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
 105 Templam ruunt antiqua Deum? cur, inprobe, carae
 Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
 Uni nimirum tibi recte semper eunt res.
 O magnus posthac inimicis risus! uterne
 Ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
 Pluribus affuerit mentem corpusque superbum;
 110 An qui contentus parvo metuensque futuri,
 In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
 Quo magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
 Integris opibus novi non latius usum,

V. 106. RECTE TIBI. SEMPER ERUNT.

Quam

*Sed quid de drachma facere vis? CA. Restim volo
 Mibi emere. PS. Quamobrem? CA. Qui me faci-*

*am pensilem:
 Certum est mihi ante tenebras tenebras persequi.
 Ita ille Plauti locus est legendus.*

Ibid. JURE, INQUIS, TRASIUS ISTIS JURGATUR
 VERBIS] Primo INQUIT hic legendum cum edi-
 tionibus vetustis & codicibus melioris notae, ut
 Leidensi & Reginensi cum aliis. Vide nos ad
 Serm. I, 4. v. 79. Deinde in nomine illo mire va-
 riant, ut solent, exemplaria; *Trasius, Trausius,
 Raufus, Traxius, Tosius, Tralius, Traulius, Tral-*
lius, Travius. Nos TRASIUS, sive TROSIUS
 quod idem est, ut *Claudius Clodius, Plaustrum plo-*
strum &c. ex Blandiniis Cruquii, & nostris qui-
 busdam, & editione prima Veneta praeferimus.
 Gruterus 744, 3. C. TRASIO LUCRIONI. TRASIUS
 PARIS. TRAUSIA AUGE LIB. & 64, 2. IN HONOREM
 M. TROSI DAPHNI ET M. TROSI CISSI M. TRO-
 SIUS MODESTUS. & 170, 3. C. AVILIUS LICINIUS
 TROSIUS. Reinesius XVI. 40. P. TROSIUS P. F.
 PORTIO. TROSA C. F. TERTIA. Apud eosdem &
 TRAVIUS habes; uti hic apud Flaccum exhi-
 bent Leidensis & Reginensis. Capitolinus in Mar-
 co C. II. *Usus est Grammaticis Latinis, Trofio A-*
pro, &c.

106. UNI NIMIRUM RECTE TIBI SEMPER
 ERUNT RES] Alio ordine Codices nostri, Lei-
 denfis, Zulichemianus, Galeanus, & Reg. So-
 cietatis, TIBI RECTE; nisi quod nonnulli ma-
 le praeferant RECTAE. *Uni nimirum tibi*, id est,
Soli tibi: ita haec melius conjunguntur. Deinde
 pro *erunt* legendum ex ingeniosa Nic. Heinsii con-
 jectura *eunt*.

Uni nimirum tibi recte semper EUNT res.

Ita Cicero ad Atticum XIV, 15. *Incipit res melius
 ire, quam putaram.* & XIV, 20. *Dolabellae & pri-*
ma illa actio, & haec contra Antonium concio mihi
profecisse permultum videtur: prorsus ibat res. Ta-
 citus Annal. XII, 68. *Crebroque vulgabat, Ire in me-*
lius valetudinem principis. Ita res procedere, bene ce-
dere, pessum ire, retro ire, redire dicuntur. Cete-
 rum facilis erat Librariorum lapsus ab EUNT ad
 ERUNT. Sic Serm. II, 7, 59. *Auctoratus eas: duo*
Cruquiani & Reginensis noster Eras. Porro hic
 versus non, ut vulgo, per interrogationem effe-
 rendus est: sed affirmative & *εἰρωνικῶς*. Qui in
 bonis scriptoribus versati sunt, id ex ipso verbo
Nimirum verum esse intellegent.

113. INTEGRIS OPIBUS NOVI NON LATIUS USUM]
 Scripti omnes editique *Latius*: at Henricus Ste-
 phanus ex conjectura, plaudente Cruquio, *Lau-*
tius: acutissimus Nic. Heinsius in libri sui margi-
 ne, *Laetius*. Dolet dictum hoc a viro praestan-
 tissimo. Siquidem melior longe est Stephani cor-
 rectio. Ulpianus Digest. V, 3, 25. *Si quis re sua*
lautius usus sit contemplatione delatae sibi hereditatis.
 & infra ibidem, *Si quid lautius contemplatione he-*
reditatis impendit. & iterum, *Utique enim, etsi non*
tam laute erogasset, aliquid tamen ad victum coti-
dianum erogasset. Sed nihil in Nostro mutandum:
 accederem potius ad Duareni sententiam, qui in
 Ulpiano *Latius* substituit. Juvenalis Sat. XIV, 234.

*Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
 Permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi.*

Recte igitur *Latius* uti; ut contra *Anguste* uti.
 Caesar de Bello Civili III, 16. *Rem frumentariam*
expediendam, qua anguste utebatur. Sic res anou-

Quam nunc accisis. videas metato in agello
 115 Cum pecore & gnatis fortem mercede colomum,
 Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
 Quicquam, praeter olus fumosae cum pede pernae.
 Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,

v. 118. Vulg. Ac m. cum.

sta, res arcta. Eodem redeunt largius uti, laxius uti. Sallustius Catil. XVI. Plerique Sullani milites, largius suo usi, rapinarum & victoriae veteris memores, civile bellum exoptabant. Seneca de Brevitate Vitae c. VIII. Nemo aestimat tempus: utuntur illo laxius, quasi gratuito.

118. AC MIHI, CUM LONGUM] Miror, unde malum huc pedem intulerit illud cum, cum omnes codices & editiones vetustae habeant SEU. Seu hospes, sive conviva. Quid manifestius?

123. POST HOC LUDUS ERAT CULPA POTARE MAGISTRA] Locus omnium difficillimus, quique Interpretibus summam molestiam creavit. Nobis quoque pro pensis nostri ratione jam eadem ad eunda est alea: quae si post tot & tantos viros melius forte aut saltem non deterius cesserit, erit quod ab aequo lectore vel gratiam vel veniam impetremus. Jam primum id ab omnibus testatum est, universos qui adhuc visi sunt codices uno consensu habere, CULPA MAGISTRA. Id quid sibi velit, & an huic sententiae possit adaptari, jam disquirendum erit. Cato in Diris:

Istius atque utinam facti mea CULPA MAGISTRA

Prima foret: letum vita mihi dulcius esset. ubi *magistra istius facti*, sive Veneris furtivae, est *dux, inventrix, auctor*. Eodem sensu Curtius III, 5. *Adhuc illa disciplina paupertate magistra ferit.* Cicero, *Natura ipsa magistra ac duce*. Virgilius *semel atque iterum, Arte magistra*. Silius Italicus IV.

Exclamat Ligur; huic superos sentire monentes

Ars fuit, ac penna monstrare futura magistra.

Quid ergo? an culpa hic erit magistra, dux, & inventrix potandi? Atqui ex hac significatione nullus hujus loci sensus elici potest, qui sit paullo tolerabilis. Sed praeter hanc laxiorem significationem alia propria est ad computationes pertinens; ut proinde illam ab Horatio hic innui sit veri simillimum. Quippe in conviviis moris erat vel jactu talorum vel coronae impositione Magistrum aliquem bibendi arbitrum constituere, qui poculorum modum & numerum omnibus praescriberet. Perfaepe autem femina ad id munus delecta, si forte scorta in convivio aderant. Catullus Epigr. XXVII.

Sive

*Minister vetuli puer Falerni
 Inger mi calices amariores,
 Ut lex Postumiae jubet magistrae.*

Plautus Persa IV, 1.

De haec tibi florentem florenti, tu hic eris dictatrix nobis.

Atque ad hunc morem sine dubio respicit Horatius; si modo tam felix esse poterit quispiam, ut latentem hic sententiam extundat:

Post hoc ludus erat culpa potare magistra.

Sunt qui, duce Turnebo, sic exponant; ludum scilicet hunc fuisse, ut siquis convivarum in aliqua re culpam admiserat, is calicem vice poenae exhaurire juberetur: atque ideo culpam hic vocari bibendi magistram. Unde vero tam bellum ludum nobis comminiscuntur? nimirum ex Plautino illo. Stich. V, 4.

Agedum, Stiche, uter demutassis, poculo multabitur:

hoc est, ut aiunt, poculum unum ebibet extra ordinem. Atqui contrarium plane ibi est poculo multari: id enim privari denotat: ut multari agris, pecunia, dote, fortunis, regno, passim apud auctores: id quod ex versu sequente clare apparet:

Age ergo observa: si peccassis, multam hic resinabo illico.

Ergo ad hoc exemplum, id potius voluerit Ofellus; Ut siquis quid peccaverit, is culpa sua magistra cyatho plecteretur, neque prius biberet, quam rursus ad se cyathus per mensam rediisset. Sed utrovis modo acceperis, dura sane & coacta haec expositio est; ut pieraque magni illius Turnebi, dum falsis lectionibus supra modum adhaeret. Quale enim illud convivium; ubi singula verba captanda & torquenda erant, siquam culpam faterentur? censura utique foret, non ludus: citiusque rixae inde & jurgia, quam joci & hilaritas nascerentur. Quod si optime & suavissime haec cesserint: putidum tamen & κακόζηλον esset, ideo culpam nominare magistram, ut alii Postumiam aut Lydiam. Equidem quidvis potius quam hoc ab Horatio profectum crediderim. Et recte sane Lambinus, qui stribligine hac non contentus melius quiddam ex conjectura indagandum sibi putavit.

120 Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 Vicinus; bene erat, non piscibus urbe petitis,
 Sed pullo atque hoedo: tum pensilis uva secundas
 Et nux ornabat mensas, cum duplici ficu.
 Post hoc ludus erat cupa potare magistra.

v. 123. Vulg. CULPA.

Ac

tavit. Is igitur levissima mutatione sic defungi se posse credit,

Post hoc ludus erat CUPPA potare magistra: id est, ut ipse explicat, nullo alio bibendi magistro adhibito, nisi ipsa cuppa; suo scilicet arbitrato quisque potabat, seu grandia mallet pocula, sive modica. Cuppam itaque pro poculo, calice, cyatho accepit Lambinus. Atqui illud virum eximium fefellit, Cuppam, non poculum esse, sed ingens vas vinarium instar feriae, vel dolii. Ita tribus locis usurpat Varro apud Nonium Marcellum. Inde ad frumentum conservandum & ad pontium fabricam adhiberi solita. Lucanus IV, 420.

Namque ratem vacuae sustentant undique cuppae. Vegetius III, 7. Navigeri amnes, colligatis inanibus cuppis additisque trabibus, transitum praebent. Capitolinus in Maximinis C. XXIV. Ponte itaque cuppis facto, Maximinus fluvium transiit. Frontinus Strateg. III, 14. Hircius Cos. salem cuppis conditum per amnem intromisit. Caesar Bel. Civ. II, 11. Cupas taeda ac pice refertas incendunt, easque de muro in musculum devolvunt. De iisdem vide Catonem & Palladium de Re Rustica, Glossaria Labbaei, Ulpianum Digest. VII, 1, 15. XXXIII, 6, 3. XXXIII, 7, 8. & 12. Scaevolam XXXII, 1, 93. Alfenum XIV, 2, 31. Augustinus Confess. lib. IX, c. 8. Nam cum de more puella juberetur a parentibus, de cuppa vinum depromere submisso poculo. Ex his, opinor, abunde constat Cuppam sive Cupam, grande vas esse; cujus quidem aedificandae rationem docet Cato cap. XXI. Quod autem viri eruditi tradunt, cuppam etiam poculum notare, ut in linguis hodiernis Cup, & apud Hesychium Κύββα, ποτήριον; id sane gratis dicunt & sine ullo auctore. Ipsum enim Hesychii Κύββα mendosum est pro κύββα. Athenaeus XI, 9. Κύββα ποτήριον Ἀπολλόωνος Παιδίου. Hoc ipsum voluit Hesychius; sed deceptus est, ut saepe alias; similitudine literarum u & μ: sic enim τὸ β ante aliquot saecula scribere solebant. Tum autem, quod ex Naevio citant, Qui duas cuppas mero plenas exhausit, id spurium est, & ex turbidis Huguitonis lacunis petitur. Et, si maxime genuinum foret, nihil tamen colligas ex hoc frag-

mento, quo minus cupa hic, ut alibi, sit dolii species, non poculi. Denique quod ex Epigrammate laudat Turnebus, Sunt cuppae, calices, cyathi; id quidem olim ferebatur in Virgillii Copa:

Sunt cuppae, calices, cyathi, rosa, tibia, chordae.

Et trichila umbriferis frigida arundinibus.

sed in scriptis codicibus alia longe est lectio,

Sunt topia & calybae, cyathi &c.

quam solam veram esse jam diu est quod offenderunt viri maximi Jos. Scaliger ad locum, & Salmasius ad Historiam Augustam. Quid ergo? Jam plane concidit Lambini enarratio: neque enim cuppa bibebant, tamquam calice, ut ejus modulus pro magistro inservire posset: ut ne dicam, eandem hic ineptiam & κακοζήλιαν redire, quam in Turnebi expositione jam antea fastidivimus. Ut enim cuppa notaverit calicem; quis tamen illud tulerit, calicem bibendi magistrum & modimperatorem dici? In eodem luto haerent Danielis Heinsii, & Theodori Marcillii interpretationes; quas proinde non est operae pretium hic ventilare. Erit etiam fortasse, qui cupam hic pro cado vel dolio accipiat, & ideo cupam magistrum dici velit; quasi ea bibendi lex & conditio esset, ut tota cupa exhauriretur: quemadmodum apud nostrum Pholoen decebant Carm. III, 15.

Epoti vetula faece tenus cadi;

& Sermon. II, 8. Vibidius Balatroque vinaria tota invertent. Hoc sane, quantum ad dictionem attinet, speciosius illis prioribus esse videatur: sed in re ipsa & decori ratione peccat. Non enim convenit, adeo damnose bibere Sapientem nostrum rusticum, ut integram cupam una caena invertat & capite sistat. Hoc non est parci illius & sobrii Ofelli, sed Trausii & Nomentani nepotum. Vir summus Nic. Heinsius in libri sui ora, Forte, ait, PULPA. Pulpa autem proprie est caro sine ossibus; at apud Persium per translationem usurpatur, Sat. II, 63.

Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores?

Et bona dis ex hac scelerata ducere pulpa?

Sed nequeo equidem divinare, quo sensu vir ingeniosus hoc verbum huc intruserit: neque enim caelum nec terram tangere videtur. Dicis, opinor, causa & aliud agens hoc adnotabat; magis

Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 125 Explicuit vino contractae seria frontis.
 Saeviat atque novos moveat fortuna tumultus;
 Quantum hinc inminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
 O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
 Nam propriae telluris herum natura neque illum,
 130 Nec me, nec quemquam statuit. nos expulit ille;
 Illum aut nequities aut vafri inscitia juris,

v. 124. Vulg. U r culmo.

Postre-

ut de eo postea deliberaret, quam quod tum serio probaret. Me quod attinet, (his enim repudiatis mea jam proferenda sunt) duplex mihi huc illuc mentem versanti conjectura incidit. Primo haud ita magna mutatione nulla substituebam pro culpa;

Post hoc ludus erat NULLA potare magistra,
 hoc est, nullis *ἀνεγκρισταῖς* legibus obstrictos, suo quemque, non bibacis alicujus magistrae arbitrio, potare. Hoc ipsum est, quod in rure suo Sabino beatum praedicat Noster Serm. II, 6. v. 67.

prout cuique libido est,
Siccatae inaequales calices conviva, solutus
Legibus infans: seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis urvescit lactius.

Nulla autem magistra; ut Ovidius Trist. I, 5. licet nihil ibi de convivio,

Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra.

& in Arte amandi, II, 479.

Quid facerent, ipsi nullo didicere magistro.

Prudentius Hamartigenia v. 204.

qui se corrumpere primum,
Mox hominem didicit, nullo informante magistro.
 Quis hoc aufert reprehendere, si codex aliquis astipularetur? Sed & aliud mihi in mentem veniebat, & vulgatae lectioni propius, & adhuc, ni fallor, ad sententiam convenientius;

Post hoc ludus erat CUPA potare magistra.

Ubi *Cupa* eadem erit, quae *Copa*, *Caupona*, *Καυπῆς*, mulier quae vinum e taberna vendit. Vox *Cupa* eo sensu occurrit apud Ciceronem, & Virgilium. Quippe poemation illud Virgilio inscriptum, quod *Copa* hodie dicitur, olim *Cupa* vocabatur. Sosipater Charisius p. 47. *Communia*, *Cupo cuponis*, *Fullo fullonis*; quamvis Virgilius librum suum *Cupam* inscripserit. *Caupo*, *copo*, *cupo*; &

copa, *cupa*: sic *plaustrum plostrum*, *claudio cludo*, & similia. Lege igitur apud Virgilium,

CUPA Syrisca, caput Graia redimita mitella.

Copa tamen est apud Suetonium in Nerone c. 27. *Insignes ganeae, & matronarum infistoria copas imitantium atque hinc inde hortantium, ut appelleret.* Porro illud hinc intellegas, *Ofellum* nostrum non domi e cella sua, sed foris e taberna venale vinum petiisse. Id enim apud veteres sollemne erat hominibus modico censu. Unde Noster Epist. I, 14. ideo angulum illum ruris Sabini displicere villico suo memorat, quia, ait,

Non vicina subest, vinum praebere taberna
Quae possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias, terrae gravis.

Quippe vini expertus & profusus abstemius ibi Villicus degebat: nulla enim domi cella, nulla foris taberna. Qui tenui, inquam, censu erant, de *cupa* vinum emebant: nam ditiores domi de suo habebant. Unde illud in Claudio tamquam extremi stuporis arguit Suetonius; quod jam imperator, in ipsa Curia, fassus est se olim e tabernis vinum sibi paravisse; cap. XL. *Cum de laniis*, ait, *ac vinaris ageretur, Exclamavi in curia, Rogo vos, quis potest sine offula vivere? descripsitque abundantiam veterum tabernarum, unde solitus esset vinum olim & ipse petere.* Et L. Pisoni Cicero inelegantem luxuriam & sordidam gulam exprobrat, Orat. c. 27. *quod pistor ei domi nullus, nulla cella; panis & vinum a propola, atque de CUPA.* Itaque *Ofellus* noster, quo hospitem suum lautius & mensis demum remotis ipsam *Cupam*, τῆς καυπῆδος, ut Horatius suam Lyden aut Phyllidem, accersivit, qua & potandi magistra, & saltatrice, & crotalifera, & siquid amplius vellent, conviviae uterentur. Omnia enim illa praestitit *Cupa* Virgilia, j

Cris-

Postremum expellet certe vivacior heres.

Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli

Dictus erat: nulli proprius; sed cedit in usum

135 Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

V. 132. VULG. POSTREMO. 134. ERIT. CEDET.

ECLO-

Crispum sub crotalo docta movere latus.

Candida formosae decerpere ora puellae:

Ab pereat, cui sunt prisca supercilia.

Pone merum & talos: pereat qui crastina curat:
Mors aurem vellens, Vivite, ait, venio.

Habes jam meam conjecturam; quae, si omne punctum tulerit, gratus accipies: sin minus; ipse, me plaudente, meliorem excogitabis. Certe idem error in Pandectis Florentinis haesit, XIX, 2, 31. Quod si separatim tabulis aut heronibus aut in alia culpa clusum uniuscujusque triticum fuisset. Ubi pro culpa reponendum esse cupa jam pridem viderunt juris periti. Palma in medio posita est; detur optimo conjectori.

124. AC VENERATA CERES, UT CULMO SURGERET ALTO] Ut jam in editionibus fere obtinet, sed sine codicum auctoritate. Cruquius & Lambinus sic dederunt,

Ac venerata Ceres, uti culmo surgeret alto.

& nuper vir eruditus,

Ac venerata Ceres, ita culmo uti surgeret alto: obliiti scilicet vocabulum uti posteriorem syllabam semper producere. Editiones priscae, & membranarum, opinor, omnes, certe nostrae exhibent,

Ac venerata Ceres, ITA culmo surgeret alto.

Rectissime: ut enim hic abesse, tratatitium est ita surgeret; ita scilicet, ut jam nunc surgit. Nempe per imbrum convivium hoc actum est; caelo autem pluvio, & Ceres crescit, & rustici otiantur ac bibunt. Aristophanes in Pace; p. 477. Edit. Baf.

Ὅ γὰρ ἰσὺς ἦδιον, ἢ τυχεῖν μὲν ἢ δὴ σπαρμένα,
τὸν θεὸν δ' ἐπιψεύζεσθαι, καὶ τιν' εἰπεῖν γείτονα,
εἰπέ μοι, τί θνητὰ δρῶμεν, ἢ κωμῶν χίδη;
Ἐμπιστὴν ἰμοὶ γ' ἀρίσκει, τοῦ θεοῦ δρῶντος καλῶς.

132. POSTREMO EXPELLET] Nescio quare post Lambinum & Cruquium jam omnes fere editio-

nes POSTREMO hic praeferrant; Venetae enim & Lofcheriana, & membranarum omnes notae melioris POSTREMO.

134. ERIT NULLI PROPRIUS, SED CEDET IN USUM] Ita omnes & olim & nuper editi: neque quidquam ex libris suis afferunt magni Interpretes. Solus Bersmannus in duobus BRAT, in uno CEDIT reperisse se testatus est. Lege ergo, & distingue;

Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli

Dictus ERAT: nulli proprius, sed CEDIT in usum
Nunc mihi, nunc alii.

Et cedit quidem Battelianus noster; erat cum ille, tum Galeanus, Magdalenensis, Societatis Regiae, & Collegii Trinitatis habent. Quae sine dubio vulgata lectione meliora sunt. Si cedit hic admittis, perpetui temporis erit; & cedit mihi etiam praeteritum tempus includet, cum Ofellus agri dominus erat. At si cedit legis, tum non recte addideris mihi Ofello, utpote jam possessione depulso. Dicendum utique fuerit, *Nunc huic, nunc alii;* huic scilicet Umbreno. Quare recte habent *erat & cedit.* Ceterum & alio modo ordinare verba & construere potes;

Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli,

Dictus erat nulli proprius; sed cedit &c.

ubi *dictus erat proprius* perinde erit ac *datus, donatus, dicatus, constitutus.* Virgil. Aen. I. 77.

Connubio jungam stabili, propriamque dicabo.

ubi notat Servius, tam a dico dicas, *dicatus;* quam a dico dicis *dictus* eodem sensu usurpari; ut in illo Aen. VI, 138.

Aureus & foliis & lento vimine ramus

Junoni infernae dictus sacer.

dictus, inquit, *dicatus.* Sic agrum, pecuniam, vel aliud quid doti dicere, est constituere. Ergo, ait, hic ager nunc sub Umbreni, nuper sub Ofelli nomine, nulli proprius & perpetuus a natura dicatus, constitutus erat.

E C L O G A III.

SI raro scribes, ut toto non quater anno
 Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 Iratus tibi, quod vini somnique benignus
 Nil dignum sermone canas: quid fiet? at ipsis
 Saturnalibus huc fugisti sobrius. ergo
 Dic aliquid dignum promissis. incipe. nil est.
 Culpantur frustra calami, inmeritusque laborat
 Iratis natus paries Dîs atque poëtis.

v. 1. Vulg. SIC RARO SCRIBIS. 4. AB IPSIS.

Atqui

[SIC RARO SCRIBIS] Permanfit hoc ex editionibus priscis. Tres Blandini & alter apud Cruquium, SI RARO SCRIBIS: duo Pulmanni, SI RARO SCRIBES; scribes etiam tertius habet. Repone igitur,

SI RARO SCRIBES, ut toto non quater anno
 Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 Iratus tibi, quod vini somnique benignus
 Nil dignum sermone canas: quid fiet?

Atque hoc est quod voluit Acron Scholiastes:
 Quid fiet? Hyperbaton, inquit, a superioribus, si
 raro scribis — quid fiet? Ita Terentius Phorm.
 IV, 4.

ecdo nunc porro, Phormio

Dotem si accipiet, uxor ducenda est domum:
 Quid fiet?

Raro scribes, ut non quater poscas membranam;
 hoc est, adeo ut; ut saepe Noster alibi: Serm. I,
 7. v. 13.

Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors.

Quod cum non intelligerent boni Librarii, sic
 substituerunt, quia deesse videbatur particula comparandi. Quod si sic retinere velis, tum per interrogationem efferas censeo,

Sic raro scribes, ut toto non quater &c.

Nil dignum sermone canas? quid fiet?

4. AB IPSIS SATURNALIBUS HUC FUGISTI] Neglegenter sane hic versati sunt interpretes; ut nufquam magis: Cruquius in vetustissimo Blandinio AT IPSIS invenerat; sed fortuna sua uti nescivit. Idem & nos reperimus in optimo Leidensi, & a prima manu in Reginensi. Agnosco veram Horatii manum:

Quid fiet? AT IPSIS

Saturnalibus huc fugisti.

Saturnalibus absolute positum, ut passim apud alios: Catull. XV.

Misti, continuo ut die periret,

Saturnalibus, optimo dierum.

Martialis VI, 24.

Nil lascivius est Charisiano:

Saturnalibus ambulat togatus.

At in vulgata lectione ne sententia quidem consistit: Quomodo enim ab Saturnalibus fugere potuit? quid, malum, annon tam rure, quam in urbe, dies Saturnalium erant? an ad villam abeundo, triduum de mense decembri sustulit? Mirum vero, tot enarratoribus tam ipsum & absurdum mendum placere potuisse. Neque vero in frequentibus feliciter rem gesserunt,

Sobrius ergo

Dic aliquid dignum promissis.

Quid hoc est, obsecro, nisi palam insimulare, Nostrum plerumque fuisse ebrium? Quanto melior ea distinctio est, quae in pluribus membranarum apparet?

at ipsis

Saturnalibus huc fugisti sobrius. Ergo

Dic aliquid dignum promissis.

Tu, inquit, sobrius in villam te abdidisti, dum alii festos dies Romae luxuriose celebrant. Seneca Epist. XVIII. de Saturnalibus loquens: Hoc multo fortius est, ebrio ac vomitante populo, siccum ac sobrium esse. Juvenalis Sat. VII, 96.

Tunc par ingenio pretium, tunc utile multis

Pallere, & vinum toto nescire decembri.

De poëtis loquitur, qui ipsis Saturnalibus, ut Noster,

ter,

Atqui voltus erat multa & praeclara minantis,
 10 Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
 Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
 Eupolin Archilocho? comites educere tantos?
 Invidiam placare paras, virtute relicta?
 Contemnere, miser. vitanda est improba Siren
 15 Desidia; aut quicquid vita meliore parasti
 Ponendum aequo animo. Dî te, Damasippe, Deaque
 Verum ob consilium donent tonsore. sed unde
 Tam bene me nosti? Postquam omnis res mea Janum
 Ad medium fracta est; aliena negotia curo,

V. 12. Vulg. ARCHILOCHUM.

Ex

ster; turba & epulis abstinebant, & carminibus scribendis operam dabant. Ceterum in uno Crucii Blandinio pro ERGO erat ESTO: ut sane haec a Librariis confundi solere non semel animadverti. Venusta sane lectio:

Quid fiet? AT Ipsi

Saturnalibus huc fugisti sobrius. ESTO:
 Dic aliquid dignum promissis.

Castigaverat Nostrum Damasippus ut desidiosum: Si toto, inquit, anno vix quater scriptioni vacabit; quid fiet? Mox illa subiungit, tanquam occupante & respondente Horatio: At dices, ait, Ipsi Saturnalibus huc fugi sobrius. Agnosco hoc: esto: dic igitur aliquid dignum hoc secessu atque otio. Sane utrumvis, tam esto quam ergo, tuto poteris admittere: sed illud At prorsus necessarium est.

10. CEPISSET VILLULA TECTO] Nihil quidem hic muto, quandoquidem omnia exemplaria in hac lectione consentiunt. Sic alibi Serm. I, 5. v. 45.

Proxima Campano ponti quae villula tectum Praebuit.

Nolo tamen hic dissimulare, quod in conjecturam mihi venerat: ne quis forte posthac in eandem incidens me tardiusculum fuisse criminetur, qui illam non viderim. Quid si igitur legas?

Si vacuum tepido cepisset villula LECTO:
 lecto scilicet lucubrationi: ut Serm. I, 4. v. 133.

neque enim cum lectulus aut me

Porticus excepit, desum mihi.

Seneca Epist. LXXII. Quaedam sunt, quae possis & in cisto scribere: quaedam lectum, & otium, & secretum desiderant. Catullus XXXII.

O quid beatis est solius curis?

Cum mens onus reponit; ac peregrino
 Labore fessi venimus laem ad nostrum,
 Desideratoque acquiscimus lecto.

12. EUPOLIN, ARCHILOCHUM, COMITES] Venusta lectio est in codice Reginensi, etsi a manu secunda:

Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
 Eupolin ARCHILOCHO? comites educere tantos?

Certe iratis Musis natus sit oportet, qui vulgata elegantiore hanc esse non perferens. Tantos autem, tam grandes, tot ac tantis voluminibus: ut recte Acron; Tantos, ad codices retulit. Sed fortassis altius hic mendum latet: vetus enim Persii Scholiastes ad Sat. III. sic locum hunc profert; Quin tu invidiam placare paras: quam eandem scripturam inveni etiam in alio quodam Persii enarratore MSto, qui habetur in Bibliotheca Regia. Unde ex doctissimi Rutgerii conjectura totus hic locus sic concinnari poterit:

Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
 Eupolin, Archilochum, comites educere? QUID, TU
 Invidiam placare paras, virtute relicta?
 Contemnere miser.

ut illud Terentii Eun. II, 2.

Quid, tu his rebus credis fieri? tota erras via.
 Sane apte satis hoc & commode exire, nemo potest inficiari: contenti tamen erimus lectione illa, quam hodie suppeditant Flacci exemplaria. Ceterum quam secundo loco conjecturam protulit idem Rutgerius, QUINCTE; ut Horatium hic praenomine compellet blandiens Damasippus; eam, etsi auctori mirifice placuit, multo deteriore esse iudico.

- 20 Excussus propriis. olim nam quaerere amabam,
 Quo vaser ille pedes lavisset Sisyphus aere;
 Quid sculptum infabre, quid fufum durius effret:
 Callidus huic signo ponebam millia centum:
 Hortos egregiasque domos mercarier unus
- 25 Cum lucro noram: unde frequentia Mercuriale
 Inposuere mihi cognomen compita. Novi;
 Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
 Emovit veterem mire novus; ut solet, in cor
 Trajecto lateris miseri capitisve dolore:
- 30 Ut lethargicus hic cum fit pugil, & medicum urguet.
 Dum ne quid simile huic, esto ut libet. O bone, ne te
 Frustrere: insanis & tu, stultique prope omnes,
 Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
 Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
- 35 Solatus jussit sapientem pascere barbam,
 Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
 Nam, male re gesta, cum vellem mittere operto
 Me capite in flumen; dexter stetit, &, Cave faxis
 Te quicquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
- 40 Infanos qui inter vereare insanus haberi.
 Primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te

v. 27. Vulg. ET MORBI MIRON. 29. CAPITISQUE. 39. URGET. So

27. ET MORBI MIRON PURGATUM TE ILLIUS.]
 Miron equidem, unde hoc malo pede se in omnes
 superiore saeculo editiones intulerit. Alium
 enim verborum ordinem servant, & antiquitus
 excusi libri, & scripti credo universi, nostri certe
 ad unum omnes,

Et MIRON MORBI purgatum te illius.

Quod & soni suavitate, & compositionis simplici-
 tate, altero praestat.

29. LATERIS MISERI CAPITISQUE DOLORE.]
 Etiam hic per interpretum negligentiam impune
 grassata est sciorum hominum audacia. Cum
 enim Venetae & Loscheriana editio recte ha-

buisse v. e;

ut solet in cor

Trajecto lateris miseri capitisve dolore:

nescio quomodo jam per saeculum & amplius il-
 lud *ve* in excusis omnibus locum obtinuit. At-
 qui non illud vult Horatius, eundem hominem
 & latere & capite dolore, atque utrumque dolo-
 rem in cor una trajici. Nam ex comparatione,
 Et miror morbi purgatum te illius, de uno hic
 morbo, non de pluribus agi manifestum est. Er-
 go *ve* huc restituendum; in alio scilicet capitis-
 dolor, in alio lateris, in cor trajici solet. *ve* etiam
 habet Battelianus & Regius, cum uno Bersman-
 ni;

Solo; nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
 Quem mala stultitia, & quemcumque inscitia veri
 Caecum agit, insanum Chryssippi porticus & grex
 45 Autumat. haec populos, haec magnos formula reges,
 Excepto sapiente, tenet. nunc accipe quare
 Desipiant omnes, aequae ac tu, qui tibi nomen
 Insano posuere. velut silvis, ubi passim
 Palantis error certo de tramite pellit,
 50 Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
 Error, sed variis includit partibus: hoc te
 Crede modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
 Qui te deridet, caudam trahat. est genus unum
 Stultitiae, nihilum metuenda timentis; ut ignis,
 55 Ut rupis fluviosque in campo obstare queratur:
 Alterum & huic varium & nihilo sapientius, ignis
 Per medios fluviosque ruentis. clamet amica
 Mater, honesta soror, cum cognatis pater, uxor,
 Hic fossa est ingens, hic rupes maxima; serva:
 60 Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
 Cum Ilionam edormit; Catiensis mille ducentis,
 MATER, TE ADPELLO, clamantibus. huic ego vulgus
 Errori similem cunctum insanire docebo.

v. 60. Vulg. Fufius. 62. VULGUM.

In-

ni: quin & Scholiastes Acron clare agnoscit; ubi sic locum enarrat; *Qui lateris aut capitis dolore correpti sunt.*

39. PUDOR, INQUIT, TE MALUS URGET] Reducenda est Blandiniorum codicum lectio, ANGIT, quam Torrentius, Bersmannus, Pulmannus in compluribus suis invenerunt. Ex nostris solus habet Battelianus. Similis librorum lapsus alibi occurrit: ut in Virg. Aen. IX, 89.

nunc sollicitam timor anxius urget.

In melioribus membranis *angit* reperit Pierius, & sic in sua editione dedit Nic. Heinsius. Ceterum *urget* paullo ante habuimus v. 30; ut in-

concinne hic repetatur.

60. QUAM FUSIUS EBRIUS OLIM] Melius Torrentii codices quinque, Pulmannique unus, FUFUS. Et sic a prima manu noster Reginensis. *Fusios* saepe habes apud Gruterum & Reinesium, sed nullos *Fusios*. *Fusii* etiam apud Ciceronem, Caesarem, Tacitum, alios occurrunt: sed deteriores libri passim ibi *Fusios* obtrudunt.

62. HUC EGO VULGUM] Repone VULGUS ex duobus Pulmanni & Galeano nostro. Nusquam alibi *vulgus* masculino genere usurpat Horatius; semper neutro. Adde, quod *vulgum similem cunctum* ingratam *nanas* habent.

Ooo 2

74. Ss

- Infanit veteres statuas Damafippus emendo:
 65 Integer est mentis Damafippi creditor? esto:
 Accipe, quod numquam reddas mihi, si tibi dicam;
 Tum infanus eris, si acceperis? an magis excors
 Reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
 Scribe decem a Nerio: non est satis: adde Cicutae
 70 Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
 Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 Cum rapies in jus malis ridentem alienis;
 Fiet aper, modo avis, modo saxum, & cum volet, arbor.
 Si male rem gerere infani, contra bene sani est;
 75 Putidius multo cerebrum est (mihi crede) Perilli
 Dictantis, quod tu numquam rescribere possis.
 Audire, atque togam jubeo componere, quisquis
 Ambitione mala, aut argenti pallet amore;
 Quisquis luxuria, tristive superstitione,
 80 Aut alio mentis morbo calet: huc propius me,
 Dum doceo insanire omnis, vos ordine adite.
 Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
 Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

v. 74. Vulg. Infani est, c. b. sani.

He-

74. SI MALE REM GERERE INSANI EST, CONTRA BENE SANI] Duo ex nostris, Galeanus & Regiae Societatis,

Si male rem gerere infani, contra bene sani est.
 Et sic credo in pluribus aliorum, et si ipsi taceant. Res quidem parvula est: ex duabus tamen sectionibus hanc praetulerim; quia hoc pacto clare magis oratio ad sequentia continuatur.

76. QUOD TU NUMQUAM RESCRIBERE POSSIS] Praestantissimus Nic. Heinsius in libri sui margine, Forte, ait, legendum, quod. Perperam, ut opinor. Rescribere enim est, reddere, solvere; & accusativum post se trahit. Terentius Phorm. V, 7.

Sed transi sodes ad forum, atque illud mihi Argentum nrsursum jube rescribi, Phormio.

Quadma ego discripsi porro illis quibus debui?

ubi Donatus: Quoniam ad numerationem pecuniae antecedit scriptura, rescribere dicebant pro renunciare. Servius ad Virgilii Aen. VII, 422. Scribi est dari, Rescribi reddi; Horatius:

Dictantis, quod tu numquam rescribere possis.

Vide nos ad Epist. II, l. v. 105. ubi illud etiam ad examen revocabimus, Scribe decem a Nerio.

86. ARBITRIO ARRI, FRUMENTI QUANTUM.] Lego,

atque epulum arbitrio Arri, ET

Frumenti quantum mesit Africa.

Centum paria, atque epulum, & frumentum. Id Librariis perpetuum est, ut voculam vel syllabam, si qua ultra fenos versiculi pedes excurrit, penitus omittant. Et vero omnium facillime intercipi solebat, quia non literis, sed punctis duntaxat, olim notabatur.

- Heredes Staberî summam incidere sepulcro;
 85 Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
 Damnati populo paria, atque epulum arbitrio Arrî, &
 Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
 Seu recte; hoc volui: ne sis patruus mihi. Credo
 Hoc Staberî prudentem animum vidisse. Quid ergo
 90 Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
 Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
 Pauperiem vitium, & cavit nihil acrius: ut, si
 Forte minus locuples uno quadrante periret,
 Ipse videretur sibi nequior. omnis enim res,
 95 Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulchris
 Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
 Clarus erit, fortis, justus. Sapiensne? Etiam & rex,
 Et quicquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
 Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
 100 Graecus Aristippus? qui servos projicere aurum
 In media jussit Libya; quia tardius irent
 Propter onus fegnes. uter est insanior horum?
 Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.

v. 86. Vulg. Et deest.

Si

93. UNO QUADRANTE PERIRET] Ita editiones
 priscae, & pleraeque ex recentioribus. Sed codi-
 ces Blandinii, & ex nostris vetustiores Leidensis,
 Reginensis, PERISSET.

ut, si

Forte minus locuples uno quadrante perisset,

Ipse videretur sibi nequior.

Substituiebant, credo, periret; quia utrumque
 verbum, & periret & videretur, eodem tempo-
 re efferendum esse autumabant. Atqui hoc mini-
 me necesse est. Terent. Phorm. I, 1.

Non, si redisset, si pater veniam daret?

Adelph. II, 2.

Si attigisses, ferres infortunium.

Noster Serm. I, 6. v. 79.

In magno ut populo si qui vidisset, avita:

Ex re praebere suntus mihi crederet illos.

96. DIVITIIS PARENT, QUAS QUI CONSTRUXE-

RIT] Sic priscae editiones dederunt, unde in ce-
 teras derivatum est. Bona tamen pars codicum,
 in quibus nostri Leidensis, Reginensis cum quat-
 tuor aliis, CONTRAXERIT: neque aliter Scho-
 liastes Fabricii. Quod nuper adeo a docto Editore
 in Textum receptum est, altero rejecto. Sane
 sic usurpat Apuleius Metam. IX. Ad istum mo-
 dum, divinationis astu captioso, non parvas con-
 traxerant pecunias. Verius tamen elegantiusque
 est CONSTRUXERIT: ut Noster alibi Serm. I,
 I. v. 44.

At ni id fit, quid habet pulchri constructus
 cervus?

Carm. II, 3.

ex extractis in altum

Divitiis potietur heres.

Cicero I, contra Rullum: Videtis omnibus rebus
 modis constructam & coacervatam pecuniam decem-

- Si quis emat citharas, emtas conportet in unum,
 105 Nec studio citharae, nec Musae deditus ulli;
 Si scalpra & formas non sutor; nautica vela
 Averfus mercaturis: delirus & amens
 Undique dicatur merito. quî discrepat istis,
 Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
 110 Conpositis, metuensque velut contingere sacrum?
 Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 Projectus vigilet cum longo fuste; neque illinc
 Audeat esuriens dominus contingere granum;
 Ac potius foliis parcus vescatur amaris:
 115 Si, positus intus Chii veterisque Falerni
 Mille cadis, nihil est, tercentum millibus, acre
 Potet acetum: age, si & stramentis incubet unde
 Octoginta annos natus, cui stragula vestis,

v. 108. Vulg. QUID. 112. PORRECTUS.

Blat-

viralem. Phil. II, 38. *Itaque tanti acervi nummorum apud istum construantur*. Persius Sat. II, 44.

Rem struere exopras, caeso bove.
 Nihil igitur hic immutandum.

108. QUID DISCREPAT ISTIS?] Miror pleraque editiones QUID hic obtrudere; cum Venetae antiquae & Loscheriana QUI recte dedissent: quibus astipulantur quicquid usquam fere est codicum scriptorum. *Qui*, i. e. *quomodo*: ut Acron Scholiastes. Ita infra v. 260. *Amator exclusus qui distat?*

112. PORRECTUS VIGILET CUM LONGO FUSTE.] Jam antea, Carm. scilicet III, 10. & Epod. XI. pro *porrectus*, quod omnes ibi codices quasi de compacto perperam exhibeant, substituiimus *projectus*. Atque hic quoque vox eadem reponenda erit, quantumvis reclamantibus Librariis, quorum paucis datum erat habere nasum.

Si quis ad ingentem frumenti semper acervum PROJECTUS vigilet cum longo fuste.
 Quid enim hic facit *porrectus*? An tu credis avaram hunc, sordidum & triparcum, in molli lectulo & culcitra plumea ad acervum frumenti decubuisse? atque adeo prae deliciis membra sibi exporrexisse? Certe id denotat *porrectus*, ut Serm. II, 6, v. 106.

Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit.

& ibidem v. 88.

Cum pater ipse domus palea porrectus in horna: molliter enim tum & delicate recubuit mus ille rusticus, cui recens palea pro cubili erat. Prudentius Hamartig. v. 856.

Illic purpureo latus exporrecta cubili
Floribus aeternis spirantes libat odores.

Immo vero nudo, opinor, solo vel vili stramine *projectus* vigilabat ille, Euclyonum omnium miserimus. Silius Italicus lib. XV.

Siramine projectus duro patiere sub astris
Insomnes noctes.

Stattius Theb. V, 587.

viridi nam cespite terrae
Projectum temere, & patulo caelum ore trahentem.

Vide plura ad Carm. III, 10. v. 3. Ceterum *porrectus* & *projectus* passim a Librariis confundi testantur, qui Catullum, Ovidium, alios ad scriptorum codicum fidem ediderunt.

127. SI QUIDVIS SATIS EST.] Codex Petrensis, QUODVIS: Excerpta Bodleiana, QUODHS cum virgula superne posita; id est, *Si quod habes satis est*. Ex compendiosa scribendi ratione orta est variatio. Ceterum, etsi illud *quod habes* aridum cuiuspiam possit, tamen recte habet QUODVIS, ut editiones dederunt. Plautus Mil. III, I. v. 155.

Com-

- Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 120 Nimirum insanus paucis videatur; eo quod
 Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
 Filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 Dīs inimice senex, custodis? ne tibi desit:
 Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
 125 Unguere si caulis oleo meliore, caputque
 Coeperis inpexa foedum porrigine? quare,
 Si quidvis satis est, perjuras, lurrapis, aufers
 Undique? tun' sanus? populum si caedere saxis
 Incipias, servosve tuo quos aere pararis;
 130 Insanum te omnes pueri, clamentque puellae.
 Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
 Incolumi capite es? quid ni? neque enim hoc facis Argis,
 Nec

v. 129. Vulg. TUOS. 132. Quid ENIM? neque TU hoc.

Commodulum obsona, ne magno sumtu: mihiquidvis sat est.

Turpilius Lindia, apud Priscianum de Metris Comicis:

*Profecto ut quisque minimo contentus fuit,
 Ita fortunatam vitam vixit maxime,
 Ut philosophi aiunt, isti quibus quidvis sat est.*

129. SERVOSVE TUOS, QUOS AERE PARARIS.]
 Recte quidem aere pararis, ut Sallustius Jugurth. c. XXXI. *Servi, aere parati, injusta imperia dominorum non perferunt.* Sed illud inconcinne admodum,

servosve tuos, quos aere pararis.

Si enim semel tuos dixeris, nihil attinet illa adjicere, quos aere pararis: ut ne addam servos tuos quos *κατασφαιρα* sua aures offendere & vulnerare. Equidem ausim quavis sponione contendere nunquam hoc ab Horatio profectum esse. Quid multa? levissima sane mutatione locum integrum olim praestiti; quod postea vidi ab elegantis ingenii viro Tanaquillo Fabro occupatum, & a celeberrimo Dacierio comprobatum:

Servos vs, tuo quos aere pararis.

Nihil vel e tripode verius dici potuit. Terent. Phorm. III, 2. v. 26.

Vendidit. Quam indignum facinus, ancillam aere emiam suo.

Noster Epist. II, 2. v. 12.

meo sum pauper in aere.

Sic aere de suo monumentum posuit. Gruter. pag. 549. IO. C. LANIUS C. L. EROS AERE DE SUO.

132. QUID ENIM? NEQUE TU HOC FACIS ARGIS.] Locus sane difficilis & interpretibus molestus:

*Cum laqueo uxorem interimis matremque veneno,
 Incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis,*

Nec ferro, ut demens genetricem occidit Orestes.

Ubi quid enim matricidae verba esse volunt, negantis se ideo insanire. Atqui quid enim non negantis est oratio, sed confirmantis. Ita Serm. I, 1.

Militia est potior: quid enim? concurritur: horae

Momento aut cita mors venit, aut victoria laeta.

Probat hic, ut vides, colligitque, militiam esse potio-rem. Atque ita passim usurpant boni auctores. Sine dubio igitur sunt verba haec Stoici; in argumentatione pergentis. Atque adeo priora illa sine interrogatione per Ironiam proferenda sunt.

Incolumi capite es. Quid enim? Sic enim recte procedet oratio, & *Quid enim hoc pacto confirmantis erit, quod post interrogationem est negantis.* Quae autem sequuntur, *Neque tu hoc facis Argis.* Stoicus quidem loquitur, sed ex matricidae persona: & perinde est ac si diceret, *Dicas, neque hoc Argis facio, neque ferro matrem occido: cur itaque, ut Orestes, insanus vocas? Quid?* respondet Stoic-

- Nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes.
 An tu reris eum occisa insanisse parente?
 135 Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
 In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
 Quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
 Nil sane fecit quod tu reprehendere possis:
 Non Pyladen ferro violare, aususve sororem est
 140 Electram: tantum maledicit utrique, vocando
 Hanc furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
 Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
 Qui Veientanum festis potare diebus
 Campana solitus trulla vappamque profestis,

v. 133. Vulg. OCCIDIT. 139. EST deest.

Quon-

Stoicus, *An tu Argis demum, occisa ibi matre, tum primum insanisse Orestem putas? Quin multo ante, dum peregre fuit, insanivit, priusquam matrem occidisset. Nihil itaque attinet, quo loco, aut quo modo id scelus perpetres: siquidem matrem interimis, certe insanus haberi debes.* Nullam aliam, si fapis, in recepta lectione sententiam quaeres. Sane quatuor apud Pulmannum codices pro *quid enim QUID NI* exhibent. Quippe enim in scriptis exemplaribus hoc fere modo (*n.*) compendiose notatur; unde proclivis erat Librariis lapsus a *quid ni* ad *quid enim*, & vicissim. Porro & *tu* in illis quae sequuntur, *Neque tu hoc facis Argis*, facile pro *n* sive *enim* decipere potuit; quin & a codice Reginensi omnino abest. Levi igitur brachio sic versum concinnare poteris,

Incolumi capite es? QUID NI? neque ENIM hoc facis Argis.

quorum alterum a scriptis codicibus venit, alterum ab eruditissimi Lambini conjectura. *Quidni incolumi?* ait Stoicus, urbane & εἰρωνεῖς: *neque enim aut Argis aut ferro matrem jugulas; ut pro Oreste habendus sis.* Eadem facetia, Nofter alibi Art. Poët. 382.

Qui nescit, versus tamen audet fingere. quid ni? Liber & ingenuus, praesertim census equestrem Summam nummorum, vitiisque remotus ab omni. Equidem, ut vulgatam lectionem, demta interrogatione, non improbo: ita hanc fortiolem & elegantiolem esse plures, opinor, censebunt.

133. *UT DEMENS GENETRICEM OCCIDIT ORESTES*] Ita sane: quia in proximo erat nominati-

vus *Orestes*, tertiam in verbo *occidit* personam nobis dederunt, ut supra Epod. X. *Juverit* substituerunt pro *Juveris*; nempe quia *praeda* id flagitare videbatur. At quanto melius Pulmanni codices duo, Bersmanni unus, ex nostris Regius & Magdalenensis & Lambethanus & a prima manu optimus Reginensis,

*neque tu hoc facis Argis,
 Nec ferro, ut demens, genetricem OCCIDIS;
 Orestes.*

Sententia quidem eadem utrobique est: at orationem hoc modo nitidiorum venustiorumque fieri, hospes plane in poetis sit, qui non ultro agnoscat.

137. *MALE TUTAE MENTIS ORESTES*] Non placuit hoc summo viro Nic. Heinsio: *Fortè*, ait, *male MOTAE*, ut infra v. 278. *commotae crimine mentis.* Scilicet haud meminerat medicorum verbum esse *Tutus*, perinde fere ac *sanus, incolumis.* Celsus II, 3. *Haec valetudo, ut spatium aliquod habebit, sic tuta erit.* II, 8. *Alvus in hac valetudine ea tuta est, quae quotidie coacta, eaque convenientia his quae assumuntur reddit.* & ibidem: *In quo omnia haec sunt, is ex toto tutus est.* Ergo eleganter dictum est, *male tuae mentis, ut male sanae*: neque quidquam hic immutandum.

139. *AUSUSVE SOROREM ELECTRAM*] Pulmanni liber optimus cum Regio addunt *est: aususve sororem EST Electram.* Recte. Librarii pro more suo omiserunt; quia Hexameter citra id integer est.

151. *AVIDUS JAM HAEC AUFERET HERES*] Nic. Heinsius ex conjectura emendat:

Ni.

- 145 Quondam lethargo grandi est oppressus; ut heres
 Jam circum loculos & clavis laetus ovanfque
 Curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
 Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
 Effundi saccos nummorum, accedere pluris
 150 Ad numerandum: hominem sic erigit. addit & illud;
 Ni tua custodis, avidus jam haec auferet heres.
 Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
 Deficient inopem venae te, ni cibus atque
 Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
 155 Tu cessas? Agedum, fume hoc ptisanarium oryzae.

V. 154. Vulg. ACCEDAT.

Quan-

Ni tua custodis, avidus jam jam auferet heres.
 Satis quidem probabiliter: neque tamen recepta
 lectio temere ejicienda.

154. INGENS ACCEDAT STOMACHO] Vide modo
 hos duos versiculos:

*Deficient inopem venae te, ni cibus atque
 Ingens accedat stomacho fultura ruenti.*

Ubi primo ACCEDIT reponendum est, fide co-
 dicum multo plurium, novem scilicet ex nos-
 tris, quinque ex sex Pulmannianis, trium ex
 Berfinannianis quattuor. Ceteri interpretes, edi-
 tiones veteres patienter secuti, variantem hic lec-
 tionem dissimulant. Ni accedit; ut paullo ante
 v. 151. Ni tua custodis. Serm. I, 2. 95. Ni Casia est.
 II, 7. v. 118. Ocius hinc te Ni rapis. Illud deinde
 mecum considera, Ni cibus atque ingens fultura
 accedit stomacho ruenti. Quid sodes tibi illa volunt
 cibus atque ingens fultura? Sane cibus stomachi ful-
 tura est; ut Lucret. II.

Et fulcire cibus atque omnia sustentare.

IV, 865.

Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus.

Columella VI, 24. *Quae vacca, cum partum edi-
 dit, nisi cibus fulta est, quamvis bona nutrix, la-
 bore fatigata nato subtrahit alimentum.* Vinum quo-
 que potentissime reficit & fulcit venas deficientes.
 Seneca Epist. XCV. *Antiqui medici nesciebant dare
 cibum saepius, & VINO fulcire venas cadentes.*
 Idem De Beneficiis III, 9. *Quid assedisse aegro, &
 cum valetudo ejus ac salus momentis constaret, ex-
 cepisse idonea cibo tempora, & cadentes venas
 VINO refecisse, & medicum adduxisse morienti?*

Naso in Pont. I, 3.

*Et jam deficiens sic ad tua verba revixi,
 Ut solet infuso vena redire MERO.*

Recte ergo & eleganter hic habet fultura: lo-
 cum tamen integrum & sanum esse nondum au-
 sim praestare. Quippe illud ingens fultura, ut
 quovis loco non optimum foret epitheton, ita
 hic pessimum esse videtur. Non enim ideo defi-
 ciunt venae, si non ingenti fultura sustententur:
 modica utique & quantulacumque fultura praec-
 caveri id malum potest. Deficient, inquit, ve-
 nae, nisi ingens fultura accedit; quod perinde est
 ac si diceret, Morieris; nisi ex toto incolumis
 es: cui enim ingens fultura suppetit, is ex to-
 to tutus est. Quare facile inducor; ut illud ingens
 in mendo cubare existimem. Quid si sic corriga-
 mus?

*Deficient inopem venae te; ni cibus, atque
 PRAESENS accedit stomacho fultura ruenti.*

Ni fultura praesens accedit: unde aegrotus, ma-
 turandum esse auxilium ratus, continuo infert,
 Tu cessas? Sic praesens auxilium, praesens reme-
 dium, praesens medicina passim apud auctores. Cer-
 te praesens vel simile quid necessarium videtur
 sententiae. Non enim de moribundo duntaxat,
 sed de quovis etiam sanissimo id verum erit,
 Deficient te venae, nisi cibus accedit: fame enim
 tandem morietur. Sed illud interest, quod alteri
 praesens auxilio opus est; alter sine periculo
 differre potest aliquantisper. Qui melius quid
 conjecerit, cum ego vatem optimum libens per-
 habebo.

PPP

156. QUAN]

Quanti emtae? Parvo. Quanti ergo? Octussibus. Eheu!
 Quid refert, morbo, an furtis pereamve rapinis?
 Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
 Stultus & insanus. Quid? si quis non sit avarus;
 160 Continuo sanus? minime. Cur, Stoice? Dicam.

V. 156. Vulg. OCTO ASSIBUS. 157. PEREAMQUE.

Non

156. QUANTI ERGO? OCTO ASSIBUS] Lambini hoc facinus est; qui explosa veteri lectione OCTUSSIBUS, primus hanc quae nunc passim circumfertur in ejus sedem intrusit: *ineptam* scilicet alteram & corruptam clamitans, quippe *octusse* numero singulari, non *octussibus* numero multitudinis dictum oportuisse. Hunc sequuntur Cruquius Torrentiusque, etiam inviti quodammodo & repugnantes. Ita demum evenit, ut quod germanissimae Latinitatis & nativae elegantiae est, indignis modis quasi furca hinc ejiceretur. Nos pro more & penso nostro pergemus de Horatio bene mereri; & veram lectionem, negligentia interpretum proditam, postliminio revocabimus:

Quanti emtae? parvo. quanti ergo? octussibus. Utrumvis quidem recte dixeris, *Prisinarium oryzae venit octusse*, vel *venit octussibus*: magis tamen amabant veteres in hac locutione numerum pluralem. Cicero De Officiis II, 17. *Ne Marco quidem Seio vitio datum est, quod in caritate assibus modium populo dedit.* Vides hic numerum singularem: sed Livius, Plinius alique pluralem maluerunt. Livius IV, 16. *L. Minucius bove avarato donatus est, ne plebe quidem invita, quia frumentum Maelianum assibus in modios aestimatum plebi divisi.* Plinius Hist. XVIII, 3. *Manius Marcius aedilis plebis primum (lege primus) frumentum populo in modios assibus donavit.* Et mox, *Trebius in aedilitate assibus populo frumentum praestitit.* Et iterum, *M. Varro auctor est, cum L. Metellus in triumpho plurimos duxit elephantos, assibus singulis (lege singulos) farris modios fuisse.* Festus in voce Peculatus: *Postquam aere signato uti coepit populus R. Tarpeia lege cautum est, ut bos centussibus, ovis decussibus aestimaretur.* Animadvertis, opinor, non modo assibus modios gemino plurali dici; sed & assibus frumentum, bovem centussibus, ovem decussibus altero singulari: plane ut apud Nostrom, *prisinarium octussibus*. Quod perinde est, ac si diceret, *singula id genus prisinaria de medicorum officinis octussibus emi solere.* Sic itaque loquebantur; *Hoc quidem, quod in manibus fero, prisinarium octusse sive octenis assibus emtum est: hoc genus prisana-*

rium octussibus emitur. Posteriorem autem phrasin hic usurpavit medicus; quia non unico prisinarium ingestum sanari potuit Opimius; sed pluribus quotidie opus habuit, donec paulatim integre convalesceret. Itaque uno responso & pretium prisinarii indicavit Medicus; & illud insuper significavit, plura id genus sumi oportere. Quod damno exanimatus ille avarus, continuo exclamat, *Eheu, quid refert, morbo an medendi sumptibus peream.* Rectius igitur OCTUSSIBUS hic legemus; quod & editiones veteres & omnes omnium codices exhibuerunt. Nam quod Lambinus suspicatur, olim hic extitisse *oct assibus*: quia U littera in libris aliquot litera non vacabat; in ea re, credo, fallitur: & potius est, ut *octossibus* fuerit; quod in codice Regio habetur, litera U superne adscripta. Tum autem quod Cruquius memorat, in vetustissimo Blandinio esse *oct assibus*, id quidem a manu secunda interpolatum fuisse veri simillimum est: nam in ea re subinde annotanda nimium is indiligens erat. Sic in Magdalenensi nostro nunc quidem *octo assibus* praefertur; at a principio erat *octussibus*, ut rasura & literae vestigia manifeste dicantur.

157. AN FURTIS PEREAMQUE RAPINIS] Ita olim dederunt editiones priscae: mox exorta est interpolatorum natio, qui NE pro *que* passim ediderunt;

Quid refert morbo, an furtis, pereamve rapinis? Quod ne Latinum quidem est: ne enim in hac locutione semper ante *edit* *eo an*, numquam subsequitur; ut Carm. II, 3.

Divesne prisca natus ab Inacho.

Nil interest, an pauper.

Hoc igitur, ut sane meritum erat, repudiato, veterem lectionem *QUE* in sedes pristinas restituerunt Lambinus & Cruquius. Sed cum codices ex nostris aliquot, Regius scilicet, Galeanus, & Magdalenensis clare habeant *VE*; idque ipsum voluisse videntur, qui *NE* hic exhibeant: nulla mihi dubitatio est, quin ea sola vera sit Horatii scriptura,

Quid refert morbo, an furtis pereamve rapinis? Quid refert, morbo peream, an furtis medici, rapinisve heredis? Ceterum *ve* & *octussibus* probavit

Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic aeger. recte est igitur, surgetque? negabit:

Quod latus, aut renes morbo tentantur acuto.

Non est perjurus, neque sordidus. inmolet aequis

165 Hic porcum Laribus. verum ambitiosus & audax.

v. 163. Vulg. TENTENTUR.

Na-

vit etiam doctissimus Baxterus. Si NE admittis, tum tollendum erit an:

Quid refert, morbo, furtis, pereamne rapinis?

158. **QUISNAM IGITUR SANUS? QUI NON STULTUS?** Non animadvertunt Interpretes elegantiam hujus loci; cum sic verba illa accipiunt, *Qui non est stultus*. Tu vero sic potius interpretare, *Qui est non stultus*. Haec autem quam non profus eadem sint, aut jam, opinor, sentis, aut mox perentisces. Cicero pro Fonteio cap. VI. *Quid opus est sapiente iudice? quid oratore non stulto?* Idem in Oratore c. 7. *Ut ea qui utantur, non stulti homines haberi possint, etiam plerumque prudentes.* Seneca Controv. XXI. *Servus non stultus tergum & caput suum deliciis praesentibus praetulit.* Controv. XXXII. *Ego fanitatis meae, si potuero, argumenta colligam. Dicam in Senatu non stulte sententiam.* Plautus Mostell. I, 3.

Equidem pol miror te non stultam stulte facere.

Terent. Heaut. II, 3.

Tuum esse in potiundo periculum non vis: haud stulte sapis.

Restituenda ea lectio Nasoni, perspicacissimo Nic. Heinio non intellecta, Trist. lib. V. Eleg. 5. ubi poeta inter Getas uxoris natalem celebrans & rem divinam faciens, miratur fumos e ture ascendentes Italiam versus ferri:

Aspice, ut aura tamen fumos e ture coortos

In partes Italas & loca dextra ferat.

Igitur prope est, ut sensu eos praeditos esse credat; quales olim in funere Eteoclis & Polyneicis in duas partes se scidisse, tamquam odiis ardentium fratrum ipsi essent animati, Callimachus tradidit:

Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis.

Et se quidem antea pro fabula habuisse illud Callimachi; nunc tamen fidem ei habere, cum huic ipsi fumo sensum inesse videat:

Hoc memini quondam fieri non posse loquebar:

Et me Battiades iudice falsus erat.

Omnia nunc credo: cum tu CONSULTUS ab Arcto

Terga, Vapor, dederis, Ausoniamque petas.

Ita ex conjectura edidit Heinio, & consultus

ad *κατανομήντιαν* refert. Perperam profecto; neque pro solita sua sagacitate: nulla enim hinc omina aut praesagia captabat Ovidius: ne unicum verbum est, quod illo trahi possit. Enimvero reponenda est elegantissima scriptorum codicum lectio, quam nihil esse vir summus pronuntiat, ipse mirum in modum deceptus & falsus animi:

Omnia nunc credo: cum tu NON STULTUS ab Arcto

Terga, Vapor, dederis, Ausoniamque petas.

Non sensu modo praeditus erat ille fumus, sed non stulte sapuit, Nasone iudice; cum relictis regionibus Geticis Italiam versus volaret, ab horrido illo caelo ad beatiores tractus migraturus: ipso scilicet poeta idem facturo, si copia daretur. Quid, rogo te, hac lectione verius? quid venustius? Sic idem alibi in Arte Am. III, 253.

Aut Helene; quam non stulte, Menelae, reposcis;
Tu quoque non stulte, Troice raptor, habes.

& ibidem 357.

Cautaque non stulte Latronum praesidia ludat.

Propertius III, 21.

Et quaecumque volens reperit non stulta puella.

Iterum Cicero de Oratore II, 68. *Ut vel non stultus quasi stulte cum sale dicat aliquid.*

163. MORBO TENTENTUR ACUTO] Venetae priscae & Lofcheriana, TENTANTUR, atque ita major pars codicum; ex nostris octo: neque aliter citat Priscianus p. 691. ubi & tres manuscriptos in eadem lectione consentire vidi,

Quod latus aut renes morbo TENTANTUR acuto.

Quod indicativum modum hic recipit, ut supra v. 120.

eo quod

Maxima pars hominum morbo jaectatur eodem.

Revocetur itaque antiqua scriptura, nullo suo merito de avitis sedibus depulsa. Ceterum imitatus est Serenus Sammonicus cap. III.

Portio si capitis morbo tentetur acuto.

& XXXIII.

Si latus immeritum morbo tentatur acuto.

Naviget Anticyram. quid enim differt, balatrone
Dones quicquid habes, an numquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusî duo praedia, dives
Antiquo censu, gnatis divisse duobus

v. 166. Vulg. BARATHRONE.

166. BARATHRONE DONES QUICQUID HABES] Jam olim, ut ex Scholiastis discere licet, locus hic ambiguae erat lectionis. Plures quidem codices, & editiones omnes habent, *Barathrone dones*: quod erit, in ventrem & ingluviem profundere: ut Epist. I, 15. Maenius ille helluo *macelli barathrum* dicitur. Atque hanc enarrationem fecuti sunt Tresviri Interpretes. Quam tamen si admittis; vide annon elegantius reponere possis *damnes pro dones*:

quid enim differt, *barathrone*

DAMNES quicquid habes, an numquam utare paratis?

ut Sidonius Apollinaris Carm. V. vers. 325.

post *quina Vitelli*

Millia, famosi ventris damnata *barathro*.

Illud tamen lectionem hanc penitus evertit, quod nondum *helluones & nepotes* perstringit noster (quos versu demum 224. insectatur) sed *ambitiosos & audaces* hic sugillat, ut recte vidit vir egregius Dan. Heinsius. Consideranda itaque est alia, quam suppeditant codices nostri *Reginensis & Galeanus*, & Scholiastae quoque agnoscunt;

quid enim differt, *BALATRO NE*

DONES quicquid habes, an numquam utare paratis?

hoc est, *dones no & profundas quicquid habes, ut balatro*. *Balatro* autem est homo nihili, decoctor, qui sua stulte prodigit. Glossae Labbaei: "*Αρωτος, ganearius, luxuriosus, prodigus, profusus, sumtuosus, balatro*. Varro de Re Rust. II, 5. Videbo jam vos, inquit, *balatrones, & huc asseram meum cornium & stigma*. Lucretius III, 968.

Aufer abhinc lacrimas, balatro, & compeste querelas.

Ita verissime emendavit Nic. Heinsius ad Ovidii Amor. III, 3. cum scripti codices ibi *barathro* habeant, ut hic apud Flaccum. Profecto sua se facilitate & bonitate satis commendat haec lectio, *Balatrone*: atque illud haud levem ei gratiam conciliat, quod Nic. Heinsio placuerit: adhuc tamen restat altera, in duobus codicibus a Bersmanno reperta, quae fortassis omnibus palmam praeripere suo jure mereatur.

quid enim differt, *BALATRONI*

DONES quicquid habes, an numquam utare paratis?

Certe particula disjunctiva *Ne* tuto hinc abesse potest; ut Epist. II, 2. v. 166.

Quid refert, *vivas numerato nuper, an olim?* & Serm. II, 7. v. 58.

Quid refert, *uri virgis ferroque necari*

Auctoratus eas, an turpi clausus in arca?

Jam autem sententia erit, Quid differt, utrumne avarus numquam rebus partis utare, an ambitiosus & *audax* sive turbulentus, seditiosus, bona omnia profundas in aucupanda plebis gratia & suffragiis venandis? *Dones balatroni*, ut Serm. I, 2. v. 56.

Qui patrium mimae donat *fundumque laremaue*. *Balatrones* autem & ejusmodi nebulones nullius bonae frugis sectari & comedere solebant ambitiosos, qui muneribus ludisque exhibendis, & pauperibus sportula deliniendis, aliisque id genus sumtibus, largos se benignosque esse & haberi studebant. Unde illud initio Sermonis I, 2.

Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne

Moesum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli;

Quippe benignus erat.

Favent quoque huic lectioni appositissima loca *Vopisci* in *Carino* c. 20. & 21. ubi *Junium* quendam *Messalliam*, plane *ambitiosum* hunc *Horatianum*, culpatur; quod popularis aerae gratia *patrimonium* omne in *balatrones* & *histriones* prodegerat. *Legat*, inquit, *hunc locum Junius Messalla, quem ego libere culpare audeo: ille enim patrimonium suum Scenicis dedit; heredibus abnegavit; matris tunicam dedit mimae, lacernam patris mimo, &c. Et haec quidem idcirco in literas retuli, quo futuros editores (munerum) pudor tangeret, ne patrimonium sua, proscriptis legitimis haeredibus, MIMIS ET BALATRONIBUS DEPUTARENT. Sane Vopiscus hunc ipsum Flacci locum respexisse videtur. Et res enim & verba utrobique sunt eadem. Nam inter alia de impenis *munerum & ludorum* hic agi, vel ex versu 182. constiterit,*

In cicere atque saba bona tu perdasque lupinis?

Donare autem *balatroni* id ipsum est quod *deputare balatronibus*: singularem enim hic numerum vim pluralis habere, vulgatum est & tralatitium. Ceterum debita laude fraudandus non est Heinsius pater; qui hoc ipsum ex conjectura, ut videtur, feliciter protulit; in eo tantum se frustratus

170 Fertur, & hoc moriens pueris dixisse vocatis
 Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque
 Ferre sinu laxo, donare, & perdere vidi;
 Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:

v. 170. Vulg. HAEC. 172. LUDERE.

EX-

tus, quod *balatronem* de uno quodam parasito, non de tota nebalonum & scurrarum turba interpretatus est.

170. ET HAEC MORIENS] Editiones vetustae, & manuscripti fere omnes, *Hoc moriens pueris dixisse*. Quod altero rectius: sic infra v. 190. Dicere quod sentit; non ut vulgo, *Quae*.

172. DONARE ET LUDERE VIDI] Sic quidem Librarii quasi conjurati in omnibus codicibus tradiderunt: quaero, an ipse Auctor? Equidem cras fortassis id credere possim, hodie certe nihil. Expendamus paullisper locum integrum:

postquam te talos, Aule, nucesque

Ferre sinu laxo, donare & ludere vidi;

Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem.

Donare, inquit Scholiastes, ad Nuces refertur, ludere ad Talos. Nihil potuit ineptius: Ludere enim tam ad nuces, quam talos refertur; & donare etiam ad utrumque. Suetonius Augusto c. 83. *Animi laxandi causa modo piscabatur hamo, modo talis aut ocellatis nucibusque ludebat cum pueris minutis*. Ergo vitio hic dat pater Aulo filiolo, quod talis nucibusque LUDERET. Nimum profecto iracunde, atque, ut illud addam, stulte. Quorum enim datos esse talos aut nuces, nisi ut iis luderetur? Hoccine ut in puerulo quis eriminetur? Quin & aliter ille Tiberius, qui jam tum avaritiae semina ostendebat, ludebat sine dubio cum fraterculo. Illud etiam vide, quam praepostere ista sociantur, *Donare & ludere*: qui enim semel talos donaverit, quomodo sodes ludere iis postea poterit? Haec sane absurditatem omnem superant. Quid ergo hic reprehendit pater Oppidius? Non utique quod talis luderet filius; sed quod *sinu laxo* & neglegenter eos ferret, ut saepe exciderent & perderentur; temere etiam cuivis eos donaret; finito lusu, sic projectos relinqueret, neque in posterum servandos reponeret; atque adeo negligentis & prodigi olim hominis speciem exhiberet. In fratre vero contraria indoles elucebat, avaritiae scilicet & sordium; cum statim a lusu studiose talos numeraret, quin & in cavis angulisque absconderet, metuens & sollicitus ne a quoquam surriperentur. *Sinu laxo*, ut eleganter Seneca de Beneficiis IV, 24. *Non recipit sordidum Virtus amatorem*, soluto ad illam *sinu*

veniendum est. Quid ergo? Equidem, vel centum Librariis obnitentibus, aio & contendo sic Horatium dedisse;

Ferre sinu laxo, donare & PERDERE vidi. Sententiam, opinor, jam vidisti: verba ipsa sic inter se conveniunt, ut nequeant sine injuria divelli; Martialis IV, 40.

Jam donare potes, jam perdere; plenus honorum,

Largus opum. Exspecto, Postume, quid facias.

VI, 30.

Sex sestertia si statim dedisset,

Cum dixi mihi, Sume, tolle, dono:

Deberem tibi, Paete, pro ducentis.

At nunc cum dederis diu moratus,

Sex sestertia, Paete, perdidisti.

Seneca de Benef. VI, 4. *Si cum daret, suspiravit, vultum adduxit, perdere se credit, non donare*. VII, 32. *Non est magni animi dare & perdere: hoc est magni animi perdere & dare*. De Vita Beata XXIV. *Quid tu, inquit, recepturus donas? imo, non perditurus*. Tacitus Hist. I, 30. *Falluntur, quibus luxuria specie liberalitatis imponit: perdere iste sciet, non donare*. Ceterum perdere talos non solum extra lufum, sed in ipso etiam lusu potuit Aulus; cum frater scilicet Tiberius, ludicroque attentior, omnes illius talos victor auferret. Elegantissimus locus est apud Apollonium Rhodium, ubi Cupidinem & Ganymedem inducit talis aureis ludentes; quorum ille astutus & nequam simplici Ganymedi manum adierit, & os subleverit; hic omnes talos, duobus exceptis, mox & istos quoque moerens perdidit. Digni sane sunt versus, qui & hic legantur; lib. III. v. 147.

ἀντ' ἀσυναλόισι δὲ τάλῃς

Χρυσίαις αἰε κέραι ἐμπίδες ἐψέοντο

Καὶ ἢ ὁ μὲν ἰὼν πᾶμπαν ἐπίπλεον ἢ ὑπὸ μείζον

Μάρτυρος ἔρωι λαίης ὑπόσχων χερσὶ ἀγροῦ

Οὐδὲ ἐφεινάς ἤλυκεν δὲ οἱ ἀμφὶ παρείας

Χροῖν θάλλεν ἔσειδον· ὁ δ' ἐγχεῖν ἐνλαδὸν ἴσσο

Σίγα κατηφίον, δοῖά δ' ἔχεν, ἄλλοι ἴθ' αὐτῶς

Ἄλλω ἐπιπίοις, κεχέλατο δὲ κατ' ἀλάντι.

Καὶ μὴ τούτῃ παρᾶσσον ἐπὶ προτέραισι ΟΑΕΣ-

ΣΑΣ

Ἐὶ κεραεὶ τὸν χερσὶν ἀμύχανος.

PPP 3

Quae

- Extimui, ne vos ageret vesania discors;
 175 Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
 Quare per Divos oratus uterque Penatis,
 Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id,
 Quod satis esse putat pater, & natura coërcet.
 Praeterea, ne vos titillet gloria, jure-
 180 Jurando obstringam ambo: uter aedilis, fueritve
 Vestrum praetor, is intestabilis & sacer esto.

Quare omnino reponendum est *perdere*; seu in lusu id factum esse malis, seu extra lulum: certe de Horatii corio & fama ludebant, qui primi hic substituebant *ludere*.

174. AGERET VESANIA DISCORS] Nic. Heinsius in libri sui margine, *Forte*, inquit, *legendum, Vesania* DISSORS. De quo vocabulo consule ipsum, si vacat, ad Epistolam Sabini primam, vers. 35. & nos ad Carm. III, 29. v. 28. Ceterum hic potius retineo vulgatam lectionem: Avaritia quippe & Luxuria dissident inter se & discordant.

183. LATUS UT IN CIRCO SPATIERE, AUT AENEUS UT STES] Editiones Venetae & Lofcheriana, & aliae credo omnes ante Lambinum LAETUS. Quod & scriptis codicibus repugnat, & manifeste vitiosum est. Heinsius filius ex conjectura, *Forte*, inquit, LENTUS; quod & mihi in mentem venerat. Sane *lentus* & *spatiari* aptissime junguntur, ut apud Ovidium Art. I, 67.

Tu modo Pompeia lentus spatiare sub umbra.
 Metam. II, 572.

*nam dum per litora lentis
 Passibus, ut soleo, summa spatiarer arena.*
 Sed illud huic emendationi incommode accidit, quod non *Aedilis* & *Praetoris* duntaxat, sed cuiusvis hominis otiosi erat, *lente in circo spatiari*: quid enim vetuit? Noster, cum a negotiis vacuus *Fallacem* Circum *vesperinumque pererrabat* *Saepe forum*, lente, opinor, & tardo gradu incedebat, non quasi hostem fugiens currebat. Quare fatius erit, ut lectionem omnium codicum auctoritate nixam, LATUS, retineamus. Ut enim *sublimis incedere*, pro *fastuose* & *magnifice*, saepius occurrit: Auctor Octaviae v. 704.

Sublimis inter civium laeta omnia Incessit:
 ita eodem sensu, & pari metaphora, *latus incedere* vel *spatiari* dictum esse videatur. Cicero certe & *erigi* & *latiorem fieri* eadem translatione pro *animos tollere* posuit; Acad. II, 41. *Est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabu-*

lum consideratio contemplatioque naturae: erigimur, latiores fieri videmur, humana despiciamus. Et ut Graeci ἀρῶσι ποσὶ βῆσιν, ἐπ' ἄρῶν ὀρέων βῆσι-ζεν, *summis pedibus ingredi*, de homine sublimiter & superbe incedente usurpant: ita qui alis subnixis & cubitis ansatis fastuose ambulat, nescio cur non *lati incedere* recte dicantur. Plautus *Perfa* II, 5.

Subnixis alis *me inferam*, atque *amicibor* gloriose:
Sed quis hic ansatus ambulat? Magnifice con-
screabor.

Seneca Epist. LXXVI. de Histrionibus: *Cum praesente populo elati incesserunt & cothurnati: simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt*, ubi MSti omnes LATI, teste Grutero. Iterum de iisdem Epist. LXXX. *Ille qui in scena elatus incedit, & haec resupinus dicit, En impero Argis*. Etiam hic plerique apud Gruterum codices LATUS vel LATIUS. Et iterum de divitibus & nobilibus Epist. CXV. *Omnium istorum, quos incedere altos vides, bracteata felicitas est. Silet hic Gruterus: tu perpende, annon hic olim fuerit* LATOS. Ovid. *Heroid.* IX, 127.

Ingreditur late lato spectabilis auro.
 Verum hic potius *late* referendum erit ad *spectabilis*; ut noster Carm. III, 16.

Late conspicuum tollere verticem.
 Ceterum, pro aut *aeneus*, repono ex veterrimo Leideni & Colbertino,

Latus ut in circo spatiere, ET AENEUS ut stes: ut non alteruter tantum honos, sed uterque ei obtingat. Necessaria est sane haec emendatio: nusquam enim *aeneus* trisyllabon apud veteres poetas invenias (nisi forte ubi prave ediderunt pro *areus*) sed ubique aut *aëneus* aut *aënus*.

187. ATRIDA, VETAS CUR] Ita recte Editiones: at perperam codices aliquot notae deterions, ATRIDE: hoc enim ultimam producit, ut *Arvidn*. Sane insignis injuria facta est optimo Prisciano; cum vel in celebri illa Putschii editione sic
 ejus

In

In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
 Latus ut in circo spatiere, & aëneus ut stes;
 Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
 185 Scilicet ut plautus, quos fert Agrippa, feras tu,
 Astuta ingenuum volpes imitata leonem.
 Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
 Rex sum: nil ultra quaere plebeius: & aequam

v. 183. Vulg. AUT AENEUS. 188. QUAERO.

Rem

ejus verba exhibentur p. 731. Latina vero proportio in E correptam vult Vocativum primae declinationis terminari, etiam in Graecis; unde Horatius in II. Sermonum;

Nequis humasse velit Ajacem, Atride, vetas cur? Quattuor enim manuscripti, quibus usus sum, clare ibi habent, in A correptam, & postea, Atrida. Servius ad Aen. III, 475. Anchisa Vocativus Graecus: sic Atrides, Atrida facit, ut Horatius;

Nequis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?

188. NIL ULTRA QUAERO PLEBEIUS] Quaero & in editionibus & in plerisque omnibus scriptis habetur; tam aliorum, quam nostris; nisi quod in uno Collegii Trinitatis, QUAEERAM. Agnoscit quoque eam lectionem Acron Scholiastes. At vetustissimus Cruquii Blandinius a prima manu habuit QUAEERE; quomodo, vel contra omnium exemplarium fidem, ex conjectura legendum censuit Gul. Canterus Novar. Lect. IV, 12. Quid hic agimus? Certe subtili hic, si usquam alias, iudicio opus est; quo Bonum a Meliore discernamus, exiguo sane sine separatim. Utraque quidem lectio satis commoda; sed utraque vera & genuina esse nequit. Prior illa, quam pluribus placuisse video,

Rex sum. Nil ultra quaero plebeius. Et aequam

Rem imperito, &c.

verba haec vult esse ejus, qui supra ex Agamemnone quaesiverat, Cur Ajacem sepeliri vetuisset. Si hoc, inquit, tamquam rex, & pro imperio duntaxat jubes: ego unus de plebe nihil amplius quaero. Similis fere locus est Juvenalis Sat. X, 72. de nece Sejani:

sed quo cecidit sub crimine? quisnam

Delator? quibus indicibus, quo teste probavit?

Nil horum: verbosa & grandis epistola venit

A Capreis, Bene habet: nil plus interrogo.

Posterior autem lectio totam hanc orationem Agamemnoni tribuit;

Rex sum: nil ultra QUAEERE plebeius: & aequam.

Rem imperito: ac si cui videor, non justus; inulto Dicere, quod sentit, permitto.

Rex, inquit, sum; hoc fati est tibi plebeio, cuius non est in regem tuum, quid aut quare faciat, curiosius inquirere: & praeterea etiam aequum bonumque est, quod jubeo: ac si tibi vel ali cuiquamque injustum hoc & iniquum videtur, impune contradicere & redarguere licebit. Mihi quidem, pace tot interpretum qui aliter sentiunt, posterior haec enarratio melior & concinnior videtur. Quippe in altera id, opinor, jure reprehendas; quod, ut primum Agamemnon dixerat, Rex sum; continuo ille respondet, Nil ultra quaero. Atqui jam plus quaesiverat in versu superiore,

Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?

Cur, inquit, vetas? quam ob rem, qua de causa, quibus rationibus inductus, hoc vetas? Deserit ergo orationem inceptam; si statim, audito illo Rex sum, contentus & mutus abiturus est. Si quidem illud Rex sum non omnino satisfacit interrogationi Cur vetas: immo responsonem potius abnegat. Hoc primum: quod vel solum, nisi fallor, perspicaci lectori suffecerit. Sed & alterum etiam est, quo si non aequè, aliquatenus tamen peccat ea lectio. Quippe vox plebeius inclementius paullo ac convitii loco hic dicitur; & Agamemnoni quidem apissime convenit; qui subiratus & indigne ferens a percontatore interpellari, conditionis eum suae verbo illo admonere voluit: ut Ulixes Iliad. B. v. 200.

Οὐ δ' αὖ ΔΗΜΟΙ Τ' ἄνδρα ἴδοι, βούωντα τ' ἐπιύρησι,

Τὸν σαλπύριον ἐλάσασεν, οὐκ ἐλάσασκέ τε μύθῳ, Δαιμόνι, ἀτρίως ἦσο, &c.

At contra, percontatoris hoc personae non ita belle aptatur: cur enim ipse se ultro vili pendendum indicaret? Jam autem, quod hic obijciunt viri eruditi, Si Agamemnon illud tribuas, Nil ultra quaere plebeius, pugnaturum esse cum iis quae sequuntur,

Rem imperito. at si cui videor non justus; inulto
 190 Dicere, quod sentit, permitto. Maxime regum,
 Dî tibi dent capta classem deducere Troja.
 Ergo consulere, & mox respondere licebit?
 Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
 Putrescit, totiens servatis clarus Achivis:
 195 Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
 Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
 Mille ovium insanus morti dedit, inclutum Ulixen
 Et Menelaum una mecum se occidere clamans.

V. 190. VULG. QUAE. 191. REDUCERE.

Tu

ac si cui videor non justus, inulto

Dicere quod sentit permitto:

quomodo enim, aiunt, & vetat quaerere; & permittit? in eo certe valde falluntur, neque totius orationis oeconomiam percipiunt. Primo enim ostendit Agamemnon, se, si regium decus & fastigium tutari vellet, nullum responsum esse daturum: tamen, quod apud omnes gratiosus esse cuperet, & edicti sui aequitati fideret, paratum esse cuicumque rationem ejus reddere. Quid, amabo, aut indecorum hic, aut sibi ipsi repugnans? Quin & eadem prorsus redit, si qua est quam volunt, repugnantia; sive Agamemnoni verba illa tribuas, sive plebeio. Qui enim dicit, *Rex sum*; etiam, cum tacet, praedicat *nihil ultra quaerendum esse* seu plebeio, seu nobili. Ita apud Nasonem ipse Agamemnon, ubi Briseida sibi arrogat, Remed. Amor. v. 475.

Est, ait Atrides, illi quam proxima forma;

Et, si prima sinat syllaba, nomen idem:

Hanc mihi, si sapiat, per se concedat Achilles:

Si minus; imperium sentiat ille meum.

Quod si quis vestrum factum hoc incusat, Achivi;

Est aliquid, valida sceptris tenere manu.

Nam, si REX EGO SUM, nec mecum dormiet illa,

In mea Iherfites regna licebit eat.

Enimvero Sulmonensis ille ad hunc ipsum Flacci locum respexisse videatur. Unum tantummodo huc addam; quod, qui usu & diligenti scriptorum codicum lectione Librariorum ingenium bene noverit, facile credet illud *QUAERE* interpolari potuisse ab illis sciolis, ut laboranti versui mederentur: ignavis scilicet & virtute Caesurae & ob duplicem consonantem *rd quaere* hic posteriorem syllabam producere: contra, si *QUAERO* ab Horatii manu fuisset, nusquam quemquam

inventum iri, qui *rd quaere* vel somnio substitueret.

189. AT SI CUI VIDEOR NON JUSTUS] Ita nuper ediderunt, AT SI, ex codice omnium vterrimo Blandinio. Sed rectius est AC SI, ut alii omnes, scripti editique, summo consensu exhibent.

190. DICERE QUAE SENTIT PERMITTO] Cum Venetae antiquae & Loscheriana *QUOD sentit* olim dedissent, postea exorti sunt nescio qui, qui *QUAE sentit* substituerent. Idque per interpretum negligentiam passim nunc obtinet, contra omnium fere codicum fidem, quorum plurimi *quod* habent, pauci *quid*. Revocetur vetus lectio,

Dicere, QUOD sentit, permitto.

Cicero Philip. II, 15. *Ego autem, dicendum enim est, Patres conscripti, quod sentio. Ibidem, V, 2. Non jam levitatis est, sed ut quod sentio dicam, dementiae. De Oratore, I, 40. Fremant omnes licet, dicam quod sentio. Et II, 90. Dicam enim vere, amicissimi homines, quod sentio. In Bruto c. 41. De Servio autem & tu probe dicis, & ego dicam, quod sentio. Et c. 85. Dicam, opinor, quod sentio. Paradox. I. Dicam tamen, quod sentio. Seneca Controv. I, 5. Dicam quod sentio, magis irasceretur, si unam tantum rapuisset. Quintil. Declam. VI. Dicam tamen quod sentio: excusatus odisset virum, quam filium. Seneca Epist. LXXV. Quod sentimus, loquamur; quod loquimur, sentiamus. Ceterum illud quid stare non potest, nisi modus Subjunctivus sequatur, *Dicere, quid sentiat.**

191. CLASSEM REDUCERE TROJA] Veneta princeps *REDUCERE*, altera anni MCCCCXC. cum Loscheriana *DEDUCERE*. Prius, ut video, in-

ter-

Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
 200 Ante aras, spargisque mola caput, inprobe, falsa;
 Rectum animi servas? quorsum insanus, quid enim Ajax
 Fecit? cum stravit ferro pecus; abstinuit vim
 Uxore & gnato, mala multa precatus Atridis:
 Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulixen.
 205 Verum ego, ut haerentis adverso litore navis
 Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
 Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
 Qui species alias, veri scelerisque tumultu

Per-

terpretibus placuit; qui id fatagunt, ut ostendant *reducere* primam syllabam interdum habere productam. Quasi vero illud potissimum hic ageretur; ac non ipsa potius sententia in considerationem veniret. Quam si attendissent; vidissent utique *reducere*, quod & codex Zulichemianus exhibet, solum esse sincerum & ab Horatio profectum. Quippe in Asia haec dicuntur, ubi in agro Trojano insepultus jacuit Ajax: *deduci* igitur inde debuit classis, ut postea ad Graeciam appelleretur. *Reduci* vero eam rursus in Asiam, qui deos oret; is sane malam pestem & magnum infortunium Agamemnoni precatur. Recte igitur habet,

Di tibi dent capta classem DEDUCERE Troja.
 Virgil. Georg. I, 255.

Conveniat quando armatas deducere classes.
 Aen. III, 71.

Deducunt socii naves, & litora complent.
 & IV, 398.

& litore celsas

[*Deducunt toto naves: natat uncta carina.*

194. CUR AJAX PUTRESCIT] Scriptorum codicum bona pars *PUTRESCIT*: Quam scripturam sunt qui alteri praeferant; sunt qui nihil interesse dicant, hanc an illam sequaris. Ego vero neutris accedo: quippe *putrescit* nusquam alibi legitur, non magis quam *foetescit*. Tum autem, etiam legeretur alicubi, ambigue tamen hic & prave poneretur; quia *putere* & *foetere* etiam de hominibus *vivis* dicuntur. *Putrescit* igitur, atque id solum, recipimus: quod est ipsum illud Homeri, Πύθεται. Iliad. A. 395.

ὁ δὲ δ' αἵματι γαῖαν ἐριούσων

ΠΥΘΕΤΑΙ αἰῶνι δὲ περὶ πλῆεσσι γυναικῶσιν.
 & Odyss. A. 162.

Ἀνέρος, ἢ δὴ πρὸς λέοντι ἐστὶν ΠΥΘΕΤΑΙ ὄμβρῳ.
 Seneca de Tranquill. c. XIV. Nam quod ad sepul-
 turam attinet, ὁ te ineptum, si putas interesse, supra
 terram an infra putrescam. Quintilianus Declam.
 IV. de projecto cadavere: Putrescit interim corpus,
 nec totum in sicco jacet.

208. QUI SPECIES ALIAS VERI SCELERISQUE
 TUMULTU PERMIXTAS CAPIET] LOCUS lubricus,
 quem nullus Interpretum non attigit, nullus du-
 bium adhuc & incertum non reliquit. *Veri* qui-
 dem & codices & veteres editiones exhibent;
 nisi quod unus Cruquianus a prima manu *veris*
 habuit, alter a secunda *vero*. Sane Lambinus,
 nondum visa Cruquiani codicis lectione, ex con-
 jectura reposuit *alias veris*, id est, *alias* & di-
 versas a *veris*, sive falsas: ut Noster alibi, *alias*
Lysippo, alium sapiente bonoque: & Phaedrus III, 1.
Quod si accusator alius Sejano foret.

Contra hunc insurgunt Xylander Torrentiusque,
 qui *alias vero* sensu non dispari pro *alias a vero*
 stare posse existimant; ut *alienus* tam cum geni-
 tivo, quam ablativo sociant Latini, *alienum ma-*
jestate, officio, existimatione; alienum salutis, assen-
sonis, naturae Deorum: Graeci autem ἄλλο ἐπι-
 σῆμις, ἕτερος τῆ κόλακος & alia id genus passim
 usurpant, ipso Lambino plura exempla suggeren-
 te. Equidem ex his duobus prius illud Lambini
 praetulerim: concinnius enim est, siquid iudico,
alias species a veris, scil. speciebus, quam *alias a*
vero, ubi in diversum genus transitur. Sic Curtius
 IV, 59. *Sive ludibrium oculorum, sive vera species*
fuit. Sed in neutra, opinor, lectione pede recto
 procedit oratio; sive legeris,

Qui species alias veris, scelerisque tumultu

Permixtas capiet;

sive alias veri, quod in hac constructione eandem

Qqq

ten-

- Permixtas, capiet, conmotus habebitur: atque
 210 Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
 Ajax, cum inmeritos occidit, desipit, agnos:
 Tu, prudens scelus ob titulos cum admittis inanes,
 Stas animo? & purum est, vitio tibi cum timidum est cor?
 Si quis lectica nitidam gestare amet agnam;
 215 Huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum;
 Rufam aut Pusillam adpellet, fortique marito
 Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
 Praetor, & ad sanos abeat tutela propinquos.

v. 211. Vulg. Ajax imm. DUM OCC. 212. CUM p. f. ob t. adm.
 216. PUSAM AUT PUSILLAM.

Quid?

sententiam parit. Quid enim illo fiet, scelerisque tumultu permixtas? Non cognosco illum sceleris tumultum. Certe tumultus est, ubi res diversae & contrariae miscentur inter se & confunduntur; ut Noster Serm. II, 2. v. 75.

at simul affis

Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
 Dulcia se in bilem vertunt, stomachoque tumultum
 Lenta feret pituita.

Quare vide, annon sic potius distinguenda sint verba,

Qui species alias, veri scelerisque tumultu
 Permixtas, capiet.

Quae enarratio & olim Scholiastae Acroni, & nuperius Xylandro Torrentioque placuit. Jam enim recte tumultum dixeris, ubi verum & scelus permiscetur. Verum autem hic erit rectum, aequum, bonum, ut saepius apud Nostrum alioque usurpatur. Quod divos placaverit Agamemnon, ut propitiis eis classem deduceret, hoc verum & rectum erat; quod ea de causa filiam immolaverit, illud scelus. Itaque scelus & verum tumultu permixta; ut Virgil. Georg. I, 505.

Quippe ubi fas versus atque nefas.

Catullus Epithalamio Pelei prope finem,

Omnia sancta nefanda malo permixta furore.

Alias autem species absolute, pro alienis a veritate, aliis ac ipse opinatus est, quidni cum Xylandro accipere possimus? aut levi mutatione, falsas vel vanas non incommode substituere? quemadmodum initio Art. Poët.

velut aegri somnia vanae

Fingentur species:

& apud Livium III, 5. Portentaque alia, aut ob-

versata oculis, aut vanas exterritis ostentavere species: & Celsum III, 18. Aut cum aeger, quamvis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit. Ubi animadvertite etiam illud accipit. Recte enim inde colligas, species capiet, hic legendum; non ut codices quidam habent, cupiet. Quippe & Seneca Epist. LIV. Nam qui leviter dormit, & species secundum quietem capit. Et De Ira, II, 1. Nam speciem capere acceptae injuriae, & ultionem ejus concupiscere. Et II, 3. Sed ille sequens impetus, qui speciem injuriae non tantum accepit, sed approbavit. Ceterum satis mihi erit, diversas hic sententias proposuisse, nova aliqua luce perfusas: quacnam autem ex his palmam auferre debeat, id lectoris judicio permittendum cenfeo.

211. AJAX IMMERITOS DUM OCCIDIT] Derivatum est hoc ab Editionibus praeis; inde in plerisque nunc circumfertur. At solus ex nostris Reginenfis DUM; ceteri CUM, ut plerique aliorum, habent; & id versus sequens confirmat, Cum prudens admittis. Ceterum aliter verba ordinantur, cum in Cruquianis, tum in nostris, Zulichemiano, Magdalenenfi, & Regiae Societatis;

Ajax cum immeritos occidit, desipit, agnos.

Quod altero concinnius cultiusque exire, qui aurem habet, facile sentiet; & merito viris eruditus Cruquio Baxteroque placuisse.

212. CUM PRUDENS SCELUS OB TITULOS ADMITTIS INANES] Pro admittis Cruquiani plures, unus Pulmanni, & duo nostri COMMITTIS. Id, opinor, ortum est ex veteri lectione, cum admittis. Sic enim lego;

Tu prudens scelus ob titulos cum admittis inanes.

220 Quid? si qui gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam & Nomentanum arripe mecum:
225 Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tusci turba inopia vici,
Cum scurris factor, cum Velabro omne macellum

Mane

Tu vim hic & venustatem affert sententiae; ut supra v. 199.

Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam. & Serm. II, 7. v. 40.

Tu cum sis quod ego & fortassis nequior. & 53.

Tu cum projectis insignibus, annulo equestri. Noli dubitare, quin sic Horatius scripserit.

215. HUIC VESTEM, UT GNATAE, PARET] Eleganter codex Magdalenenfis,

Huic vestem, NATAE UT, paret. ut alibi Noster Serm. I, 3. v. 89.

Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit. Ovid. Amor. III, 11.

Excubui clausam, servus ut, ante domum.

216. PUSAM AUT PUSILLAM APPELLET] Exemplum hic ponit cujusdam, qui imaginibus, non mente, falsus, ut Celsi verbis utar III, 18. agnam sub humana specie viderit, & filiam esse suam crediderit, vestem illi & ancillas paraverit, nomen muliebre ei indiderit, & marito uxorem destinaverit; Ajaci similem errorem insanens, qui tres arietes jugulavit Atridas & Ulixen se credens occidere. Videamus auctoris verba:

Siquis lectica nitidam gestare amet agnam;

Huic vestem, ut natae, paret ancillas, paret aurum;

Pusam aut Pusillam appellet, fortique marito Destinât uxorem:

Ubi Manuscriptorum quantum ubique est, & editiones priscæ habent *Rusam* aut *Pusillam*; nisi quod nonnulli & pro *aut*, & vetustissimus Blandinius *Posillam*. Ceteræ quæ circumferuntur lectiones, sunt febriculosæ conjecturæ, quæ per

vanas imagines auctoribus suis illudebant. *Pusam* aut *pusillam* Cruquius dedit, *Pupam* aut *pupillam* Lambinus; *Puram* aut *putillam*, Scaliger; *Pupam* aut *pussinam*, Nic. Heinfius: quæ omnia, cum nomina sint appellativa & ὑποκοριστικά, minime hic locum habere possunt. Quivis enim sine ulla dementia suspicione vel *agnam* vel *catellam* vel *dorcada* vel simile aliud delictum istis vocabulis appellare poterit. Prudentius certe illi faciunt, qui *Rusam* aut *Rusillam* legunt; ipsa nimirum sententia flagitante non blanda verba & ὑποκοριστικά, sed vera faeminarum nomina: quale si quis *agnæ* imponat, faeminam eam esse credens, proque filia nuptum daturus, is sine dubio ad agnatos & gentiles erit deducendus. Sed quid opus *Rusillam* hic, invitis codicibus, reponere? Vera sola & genuina lectio est, quam ipsi suppeditant,

RUFAM AUT POSILLAM APPELLET.

Ita, ut dixi, codex veterrimus Blandinius; sed eodem redit, quod in ceteris libris extat, *PUSILLAM*. Et *Rusa*, & *Posilla* sive *Pusilla*, frequens mulierum cognomen. Gruterus DCCCLIX, 1. ATILIAE. M. F. POSILLAE. & CCCCLXX, 8. MELENSIA SEX. F. POSILLA. & DCCXXXVII, 8. T. POMPEIUS T. F. REGINUS POSILLAE UXORI SUAE. Reinesius XVII, 178. CASTRICIAI POSILLAI. Iterum Gruterus DCLXI, II. OCTAVIAE C. L. PUSILLAE. CXV, 5. PRO SE ET IVLIA PUSILLA VOTUM SOLVIT. DCI, 6. JULIAE PUSILLAE CON. SUAE. Marmora Felsin. pag. 438. L. JULIUS. ARISTEAS ET AELIA PUSILLA. Porro *Rusæ* cognomen passim habes apud Gruterum & Reinesium, in gentibus Apustia, Aurelia, Calpurnia, Eppia, Flavia, Manlia, Maria, &c.

- 230 Mane domum veniant. qui cum venere frequentes,
Verba facit leno: Quicquid mihi, quicquid & horum
Cuique domi est, id crede tuum; & vel nunc pete, vel cras.
Accipe, quid contra juvenis responderit aequus.
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
- 235 Cenem ego: tu piscis hiberno ex aequore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum possideam. aufer;
Sume; tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte vocata.

v. 230. Vulg. QUID TUM. 234. IN nive. 238. CURRAT:

Filius

230. QUID TUM? VENERE FREQUENTES] LOCUS integer ita se habet:

Edicit, piscator uti, pomarius, aucups &c.

Mane domum veniant. Quid tum? venere frequentes,

Verba facit leno.

Ubi recte illud *venere frequentes*: sic enim & Cicero pro Quintio c. 6. *Ipse suos necessarios corrogat, ut ad tabulam Sextiam sibi adsint hora secunda postridie*: veniunt frequentes. *Testificatur ille &c.* Livius I, 50. *In diem certam ut ad lucum Ferentinae conveniant, indicit: esse, quae agere de rebus communibus velit*: conveniunt frequentes prima luce. Atqui his, opinor, exemplis animadvertis, illud *Quid tum* ultra perfectum trahi; atque adeo, si commode potest, recidi debere. Quorsum enim pertinuit, orationem incidere & inturbare, quasi res inexpectata sequeretur? Cui personae convenit *quid tum?* Damasippo narranti, an Horatio interloquente? neutri certe: neque enim mirum erat, si turba illa nebulonum de re & commodo suo convocati *venirent frequentes*. Torrentii duo codices QUID ENIM hic habent: quod, etsi illi displicuit, mihi quidem prae vulgato probatur: & plena oratio erit, *Quid enim aliud facerent? venere frequentes*. Sed Codex noster Battelianus, QUI TUM; quod levi mutatione sic potes refingere:

Mane domum veniant, QUI CUM venere frequentes,

Verba facit leno.

Certe hoc pacto leniter fluat oratio, quae, ut nunc habet, scabra est & intercisa. *Qui cum*, ut passim boni auctores. Terentius:

Qui cum hunc accusant, Naevium, Plantum, Ennium.

Accusant.

Cicero pro Sextio c. XLVI. *Qui cum auctores sunt & duces suorum studiorum viriorumque nacti, in rep. fluctus excitantur.* Et LXVII. *Qui cum L. Saturnium censor notasset, de civitate maluit; quam de sententia dimoveri.* Et alii passim.

234. IN NIVE LUCANA DORMIS] Quis non hic quoque, ut supra v. 212. TU desiderari videat?

Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum

Caenam ego: tu pisces hiberno ex aequore verris. Praepositio IN facile abesse potest; ut Noster Epos, *Proiecta curvo litore*. Virgilius: *Facet ingens litore truncus*. Vel legere etiam poteris,

Tu in nive Lucana dormis ocreatus:

qualis synaloepha apud Nostrum non est infrequens: ut infra v. 291.

Mane die quo tu indicis jejunia nudus.

Epist. I, 14.

Horum tu in numerum voto ruis.

235. TU PISCES HIBERNO EX AEQUORE VERRIS] Duplex jam olim hic ferebatur scriptura, Scholiastae quoque observata, VERRIS & VELLIS. Et *vellis* quidem Editiones praecae exhibent, ac dimidia fere pars codicum: ceteri ab altera lectione stant. Si *vellis* hic admittitur, tum ad arundinem piscatoriam & hamum; si *verris*, tum ad rete & everriculum referri debet. Atque hoc placet. Aufonius Mosella, v. 244.

Hic medio procul amne trahens humentia-lina, Nodosis decepta plagis examina verrit.

& 281.

Ille hamis & rete potens, scrutator aperti

Nereos, aequoream solitus convertere Tethyni

Apuleius Apologia: *Ut faber mihi piscem everteret, ut piscator mutuo lignum dedolaret*. Silius Italicus XIV, 264.

Tergemino venit numero secunda Panormus, Ssu silvis agitare feras, seu retibus aequor

Vers-

- 240 Filius Aesopi detractam ex aure Metellae
 (Scilicet ut decies solidum absorberet) aceto
 Diluit insignem baccam: quâ sanior, ac si
 Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
 Nequitia & nugis pravorum & amore gemellum,
 245 Luscinias soliti inpenso prandere coëmtas:
 Quorsum abeant? sanin' creta, an carbone notati?
 Aedificare casas, plostello adjungere mures,

v. 240. Vulg. EXSORBERET. 246. SANI. NOTANDI.

Lu-

Verrere, seu caelo libeat traxisse volucrem.
 Ita legendum puto: *agitare*, non *sectare*: unde
 enim *secto* pro *sector* in illius aevi poeta?

238. CURRAT DE NOCTE VOCATA] Editiones
 antiquae CURRIT, & codices fere omnes. Sed
currat, quod postea per Typographos irrepperat,
 & a Lambino intactum permanserat, nunc passim
 circumfertur. Si *currat*, erit pactum de stupro
 uxoris futuro: si *currit*, erit stupri jam consueti
 pretium: quae probabilior sententia est. Ceterum
 Torrentii unus, & alter Collegii Trinitatis, SUR-
 GIT: etiam eleganter; ut Carm. III, 6.

Sed iussa coram non sine conscio

Surgit marito.

Tamen recepta lectio placet: *currere* enim dicit,
 ut ostendat, quam officiosa & morigera sit. Ob
 eandem rem aliae *venire* dicebantur, haec vero
currere. Noster Serm. I, 2. v. 122.

Neque cunctetur, cum est iussa venire.

Martialis I, 71.

Et quia nulla venit, tu mihi, somme, veni.

Vide plura apud elegantissimum Nic. Heinsium
 ad Nason. II. Art. v. 11. Porro & CITATA allegat
 Porphyrius pro *vocata*: sed hoc rectius, ut Carm.
 III, 6. *Seu vocat insisor.*

240. SCILICET UT DECIES SOLIDUM EXSORBE-
 RET] Ita quidem editiones veteres; unde, diffi-
 mulantibus Lambino, Cruquio, & Torrentio,
 jam in omnibus obtinet. At in pluribus suis Pul-
 mannus Bersmannusque ABSORBERET; idem-
 que ego in meorum meliore parte reperi: quo
 accedunt nonnulli, qui nimis antiquae *osorberet* ex-
 hibent. Placet illud alterum, utpote plurium ex-
 emplarum suffragiis munitum. Macrobius de re
 simili Saturn. II, 13. *Cleopatra unionem demtum ex*
aure & aceto dissolutum absorbit. Et Plinius Hist.
 IX, 35. *Itaque expectante quidnam esset actura* (Cle-

patra) *detractum alterum* (ex aure unionem aceto)
mersit, ac liquesactum absorbit. Et paullo post,
 de hac ipsa re, quam hic narrat Horatius: *Prius*
id fecerat Romae in unionibus magnae taxationis Clo-
dius tragoedi Aesopi filius; ut experiretur in gloria
palati, quid saperent margaritae: atque ut mire pla-
cuere, ne solus hoc sciret, singulos uniones convivis
quoque absorbendos dedit. Unde & illud forte col-
 ligi possit, sic olim dedisse Horatium;

CLODIUS Aesopi detractam ex aure Metellae:
 & illud *filius* ex glossemate & interpretatione flu-
 xisse.

246. QUORSUM ABEANT SANI? CRETA, AN CAR-
 BONE NOTANDI?] Principio, distinctione prava
 jam vulgo laborat hic locus; *Quorsum abeant sa-*
ni? si enim *sani* sunt, nulla jam dubitatio est,
quorsum, hoc est, *quo abeant*: nempe ad partes
 sanorum. Sic Terentius Eunucho II, 3.

Nescio hercle, neque unde eam, neque quorsum
eam.

Interpungendum itaque post *abeant*, *Quorsum abe-*
eant? ut & Aeron alique viderunt. Deinde & co-
 dices aliquot tam aliorum, quam nostri, *sani ut,*
creta: quod elegantia non caret, ut alibi Serm.
 I, 3.

Porrecto jugulo historias, captivus ut, audis.

Vide quae supra diximus ad v. 215. Sed praeter-
 ea sunt codices, qui *sani creta* habent; codex Re-
 gius *sani an creta*, ut & editiones veteres, Vene-
 ta utraque & Loscheriana. Inter utrasque has le-
 ctiones quae media venit correctio, verissima mi-
 hi videtur:

Quorsum abeant? Sanin' creta; an carbone notati?
Sanin' autem ut passim apud Comicos, Dixin'
Nosin'. Virgilius; Pyrrhin' connubia servas?

Mortalin' decuit violari vulnere Divum?

Denique NOTATI habent plures melioresque co-
 dices.

- Ludere par impar, equitare in arundine longa,
 Si quem delectet barbatum; amentia verset.
 250 Si puerilius his ratio esse evincet amare;
 Nec quicquam differre, utrumne in pulvere, trimus
 Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus plores: quaero, faciasne quod olim
 Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
 255 Fasciolas, cubital, focalia? potus ut ille
 Dicitur ex collo furtim carpisse coronas,
 Postquam est inpransi correptus voce magistri.
 Porrigis irato puero cum poma, recusat:
 Sume, Catelle; negat: si non des, optet. amator
 260 Exclusus quî distat? agit ubi secum, eat, an non,
 Quo rediturus erat non arcessitus; & haeret
 Invisis foribus: Ne nunc, cum me vocat ultro,

V. 259. VULG. OPTAT. 262. NEC VOCET.

Ac-

dicēs; non quod ex editionibus priscis nunc passim obtinet, *Notandi*. Atque illud, opinor, melius: non enim *abeunt* ablegati ad insanos, *notandi* carbone; sed jam tum *notati* illuc deportantur. Sed mira sane lectio est in codice Colbertino, & a manu secunda in Reginensi, *Samii creta*: quod annotator in margine sic enarrat, *Creta Pythagorae Samii: is enim invenit, ut mala notarentur nigro lapillo, bona albo*. Nugae merae, & indoctorum hominum somnia. Certe, siquid in hac lectione bonae frugis est, sic locum potius distinguendum & interpretandum censuerim:

Quorsum abeant Samii? creta, an carbone notati? ubi *Samii* erunt *επιγυμνίοι*, *stigmatibus notati*: ut allusum sit ad celebrem Aristophanis versum, ubi conspiciens quis Babylonios e pistrino prodire notis compunctos, *Samios* eos appellavit, quia *Samii* captivi ab Atheniensibus notis inuri in fronte solebant;

Σαμίων ὁ δῆλος ἐστίν, ὡς πολυγράμματες.

Vide de hoc Suidam, Hesychium, & Plutarchum in Pericle. Sed nihil omnino sani est in hac scriptura; quae, ut facile licet conjicere, a *sanin'* profuxit; ubi enim punctum supra literam *i* abest, ut abesse solet a scriptis vetustis, vix poteris *sanin'* & *Samii* inter se dignoscere. *Sanin'*, ut jam

video, etiam Marcellius dedit.

259. SUME, CAELLE, NEGAT: SI NON DES, OPTAT] Editio prima Veneta, *Catelle*; altera cum Lofcheriana *Citelle*, quod & codices aliquot agnoscunt. Petrensis, *Catille*: Nic. Heinsius ex conjectura, *Catulle*. Placet, quod & meliores codices & editiones pleraeque exhibent, *CAELLE*. Est *verbum blandientis*, ut recte accepit Scholiastes; & puer ipse eo *ὀπορησμάτι* compellatur; contra ac nuper sensit interpret eruditus. *Agnellus*, *hoedillus*, *vitellus*, *catellus*, & similia plura, blanditiae erant amantium. Plautus *Afin.* III, 3. v. 76.

Dic igitur me passerulum, gallinam, coturnicem; Agnellum, hoedillum, me tuum dic esse, vel vitellum.

& v. 103.

Dic igitur me anaticulam, columbulam, catellum,

Hirundinem, monedulam, passerulum, putillum.

Hieronymus *Epist.* ad Eustoch. Torrentio etiam laudatus; *Istius modi mulierculae scortari solent & dicere*, *Mi Catelle, rebus tuis utere, & Vive dum vivis; & Numquid filiis tuis servas?* Praeterea, pro *OPTET*, quod editiones veteres repraesentant, nescio cur in omnibus fere nunc appareat.

Accedam? an potius mediter finire dolores?

Exclusit; revocat: redeam? non, si obsecret. ecce

265 Servus non paullo sapientior: O here, quae res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non volt. in amore haec sunt mala: bellum,
Pax rursus. haec si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, & caeca fluitantia forte laboret

270 Reddere certa sibi; nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.

Quid? cum Picens excerpens semina pomis,
Gaudes, si cameram percūsti forte; penes te es?

Quid? cum balba feris annoso verba palato,

275 Aedificante casās quā sanior? adde cruorem
Stultitiae, atque ignem gladio scrutare. modo, inquam,
Hellade percussa, Marius cum praecipitat se,

Cer-

OPTAT. Quo admissio, legendum insuper fuerit, si non DAS: quod tamen in nullo codice visum est hactenus. Vide nos ad Serm. II, I. v. 20. Revocanda est igitur lectio antiqua,

Sume, Caelle; negat: si non des, OPTET: atque hanc agnoscit multo melior majorque pars membranarum veterum.

262. NEC NUNC, CUM ME VOCET ULTRO] Inolevit hoc ex editionibus vetustis: Tu rescribe NE NUNC ex codice Leidensi, Zulichemiano, Bateliano, Collegii Trin. & a manu secunda Regimensi: & praeterea VOCAT pro vocet, etiam in vitis membranis:

NE nunc, cum me VOCAT ultro,

Accedam, an potius mediter finire dolores?

Expresit scilicet Terentium in Eunuchō I, I.

Quid igitur faciam? non eam, NE nunc quidem,

Cum ADCERSOR ultro?

Seneca de Benef. VII, 26. Semper illum poenitebit, si te ne nunc quidem poenitet. Sallust. Jugurth. 31. Qui ne nunc quidem obnoxiiis inimicis exurgitis. Cicero Epist. ad Quintum Fratrem III, 1. Hippodamus ne nunc quidem quid velim rogavit. Paradox. IV. Ergo ego semper civis; tū ne nunc quidem. Epist. ad Fam. III, 6. Quod ne nunc quidem despero. XIV. 9. Sed multa me impediunt, quae ne nunc quidem expedita sunt. Eundem Terentii locum expresit

etiam Persius Sat. V, 172.

Quidnam igitur faciam? NE nunc, cum accersat,

& ultro

Supplicet, accedam? si totus & integer illinc

Exieris, nec nunc.

Ita ediderunt viri maximi Pithoeus & Casaubonus: unde quivis colligat, VOCET in Horatio legendum; ut hic accersat & supplicet. Sed & Persius in mendo eubat, eodem modo corrigendus:

ne nunc, cum accersor, & ultro

Supplicat, accedam? si totus & integer illinc

Exieris, ne nunc.

Accersor habent tres manuscripti, Galeanus, Regius, & Collegii Trinitatis: supplicat, Galeanus: ne nunc Coll. Trin. & veterrimus Pithoei. Porro pro NE passim in quibusvis scriptoribus Librarii dederunt NEC: ut Virgil. Georg. I, 124.

Nec signare quidem aut partiri limite campum.

Ita habet & castigatissima Nic. Heinssii editio: sed reponere ex veterrimo codice Romano apud Pierium, & ex Lactantio Divin. Instit. V, 5.

NE signare quidem.

Plura hoc genus errata detexerunt viri summi Gronovius pater & Graevius ad Sueton. Tiberium C. XV. quos ibi vide.

- Cerritus fuit? an conmotae crimine mentis
Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem,
280 Ex more inponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ficcus
Lautis mane senex manibus currebat, &, Unum
(Quid tam magnum? addens) unum me surpate morti,
Dis etenim facile est, orabat; sanus utrisque
285 Auribus atque oculis. mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Menenî.
JUPPITER, ingentis qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri mensis jam quinque cubantis,
290 Frigida si puerum quartana reliquerit; illo

Mane

283. QUID TAM MAGNUM? ADDENS] Cum in editionibus priscis haberetur *Quiddam magnum*; recte hic viri eruditi ex melioribus codicibus, quibus accedunt Zulichemianus, Colbertinus, Lambethanus, & a prima manu Reginensis, reponerunt *Quid tam magnum? Non magnam*, ait, *rem postulo; ut unum saltem ex tot millibus morti eripiatis: vobis certe, o di, hoc factu facillimum est.* Poterat quidem eodem plane sensu dixisse, *Quid tam parvum?* ut Persius Sat. V. vers. 120.

Nil tibi concessit ratio: digitum exsere, peccas.

*Et quid tam PARVUM? sed nullo ture litabis,
Haereat in stultis brevis ut semuncia recti.*

Et apposite admodum Seneca, Consol. ad Polyb. XXII. QUANTULUM erat tibi, O fortuna, immunem ab hac injuria praestare eum hominem, in quem videbatur indulgentia tua ratione certa pervenisse, & non ex tuo more temere incidisse? Sed maluit Noster, *Quid tam magnum?* quod *εἰρωνικῶς* dictum eodem recidit. Virgilius Aen. XI, 705.

quid tam egregium, si femina forti

Fidis equo?

Stat. Theb. X, 871.

*Et quidnam egregium, prosternere moenia molli
Strucla lyra?*

Ubi, vel ex ipso Virgilio, corrigendum, *Et quid tam egregium*: etsi tres codices scripti, quorum copia mihi obtigit, vulgatam ibi lectionem tumentur. Perperam itaque fecit Theodorus Marcellius, qui *Quidnam magnum*, apud Nostrum re-

posuit: sed pejus adhuc nuperrime doctus interpres, qui vulgatum illud, *Quiddam magnum*, inauspicato revocavit, non magis membranarum vetustioribus, quam sententiae ipsi injuriam faciens.

301. QUAM ME STULTITIAM] Recte, opinor, Cruiquius ex codice Martinio, & Lambinus ante eum ex conjectura, dederunt,

*QUAM ME STULTITIAM, quoniam non est
genus unum,*

Insanire putas?

ut Noster supra v. 63.

huic ego vulgus

Errori similem cunctum insanire docebo.
& Epist. I, I. v. 101.

Insanire putas sollemnia me, neque rides.
Certe plus fidei vel uni codici habendum est in servando Hellenismo, quam centum in interpolando.

303. QUID? CAPUT ABSCISSUM DEMENS CUM PORTAT AGAVE] Non hic cum quoquam litigabimus, utrum cum editionibus ABSCISSUM legendum sit, an cum codicibus plerisque omnibus ABSCISUM; quorum illud ex *ab* & *scindo*, hoc ex *abs* & *caedo* componitur: ut *recido*, *concido* pariter dicunt, ac *rescindo*, *conscindo*. Vide viros doctissimos, Gronovium patrem ad Livium & Senecam Tragicum, Heinsium filium ad Prudentium, & Munckerum ad Scriptores Mythologos. Sane, etsi membranarum *abscisos* plerumque apud quosvis scriptores, non *abscissos* exhibent; utrumque

Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus medicusve levarit
Aegrum ex praecipiti; mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.

- 295 Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
- 300 Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris;
Quam me stultitiam (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum manibus cum portat Agave

v. 301. Vulg. QUA ME STULTITIA. 303. DEMENS cum.

Gnati

que tamen in usu fuisse ex praeteritis verborum
constat. Martialis III, 66.

Par scelus admisit Phariis Antonius armis:

Abscidit vultus ensis uterque sacros:

quod a praesente *Abscido* deducitur. Seneca Thyeste,
1062.

illa lentis ignibus

Stillare jussi: membra nervosque absceidi:

hoc a praesente *abscondo*. Verum haec leviora
sunt; illud majoris momenti, quod in vetustissi-
mo Blandinio invenit Cruquius, in optimo suo-
rum Pulmannus, ego denique in Regio & Zuli-
chemiano, & pro varia lectione in codice Regiae
Societatis:

*Quid? caput abscissum MANIBUS cum portat
Agave*

Gnati infelicis, sibi tum furioso videtur?

Equidem iudicium Interpretum hic desidero; qui
quantivis pretii lectionem jam a sesquifaeculo pro-
jectam neglectamque reliquerunt. Certe illud *de-
mens* non modo otiosum hic est (id enim aliquo
modo esset ferendum) sed sententiam plane one-
rat & gravat, immo putidam reddit & inficetam.
Ego, inquit Horatius, *videor mihi pulchre sanus*.
Tibi nempe, regerit Damasippus: *quid tum postea?*
an, putas, cum Agave filii caput avulsum gestaret
vituli esse credens, sibi tum furiosa esse videbatur?
Pone jam in priore orationis membro *demens A-
gave*; & sententiae vim diminuis addendo: ut
lector emunctae naris facile agnoscat. Satis enim

est, si in posteriore membro τὸ *furiosa* compareret;
in utroque vitiose ponitur. At contra, illud *MA-
NIBUS PORTAT*, quod liber omnium optimus
suppeditat, non iners hic stat & aures lassat, sed
atrocitatem foeditatemque facinoris mirifice au-
get: unde & ab aliis poetis est inculcatum. Sic
Euripides Bacchis, v. 967; de hac ipsa re,
Φερόμενος ἤξεις ἐν ΧΕΡΣΙ ΜΗΤΡΟΣ.
& v. 1137.

κράτα δ' ἄθλιος,

Ὅπερ λαβούσα τυγχάνει ΜΗΤΗΡ ΧΕΡΟΙΝ;

Πήξασ' ἐπ' ἄκρον ὄφρον.

& 1275.

Τίτος πρόσωπον δ' ἔν' ΑΓΚΑΛΑΙΣ ἔχεις;

Ἐα, τί λύσσα; τί φέρομαι τόδ' ἐν ΧΕΡΟΙΝ;

Seneca, sive alius potius, in Phoenissis v. 363.

Felix Agave facinus horrendum manu,

Qua fecerat, gestavit: & spoliū tulit

Cruenta nati Maenas in partes dati.

& v. 18. ibidem:

qua per obscurum nemus;

Silvamque opacae vallis insinctas deo

Egit sorores mater; & gaudens malo,

Vibrante fixum praetulit thyrso caput.

Ovid. Metam. III, 725.

visis ululavit Agave,

Collaque iactavit, movitque per aera crinem;

Avulsumque caput digitis complexa cruentis

Clamat, Io &c.

Africanus Pedianus de re non dissimili, ad Cice-
ronis

Rrr

ronis

- Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
 305 Stultum me fateor (liceat concedere veris)
 Atque etiam insanum: tantum hoc ediffere, quo me
 Aegrotare putes animi vitio. Accipe: primum
 Aedificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis: & idem
 310 Corpore majorem rides Turbonis in armis.

ronis Orationem In toga candida: *M. etiam Marii Gratidiani caput abscissum per urbem SUA MANU Casilina tulerat*: ubi ipsius Ciceronis verba sunt haec: *Quod caput, etiam tum plenum animae & spiritus, ad Sullam usque ab Faniculo ad aedem Apollinis, MANIBUS ipse suis detulit.*

310. TURBONIS IN ARMIS] Codex Zulichemianus TREBONIS; unde, credo, inductus praestantissimus Nic. Heinsius, *Forte, inquit, TUBERONIS.* Sed receptam in scriptis editisque lectionem vel solus satis tuctur Priscianus p. 683. *Turbo turbinis, quando de vi ventorum loquimur: nam si sit proprium, servat O in genitivo, hic Turbo, nomen proprium gladiatoris, Turbonis. Sic Horatius in II. Sermonum:*

Corpore majorem rides Turbonis in armis Spiritum.

Cui adde Servium ad Virgilio Aen. VII, 378. *Hic turbo, unde turbinis facit: nam si turbonis sit, erit a proprio nomine genitivus, ut Horatius, Turbonis in armis.* Ceterum Turbo cognomen Romanis haud ignotum. *Martius Livianus Turbo saepe laudatur Spartiano in Vita Hadriani: idem Xiphilino Toibav vocatur. Gruterus CCCCXXXVII, 1. Q. MARIO TURBONI: ubi aut MARTIO corrigendum; aut apud Spartianum Marius reponendum erit: de uno enim eodemque utrobique agi videtur.*

313. TANTO DISSIMILEM, ET TANTO CERTARE MINOREM] Turpissimum hic mendum infedit; dum lectionem ex antiquis derivatam secure transmittunt Interpretes. Atqui Cruquius in Blandinio veterimo ut & altero bonae notae Fonsano, TANTUM invenit: quod non tam ipsum, quam alios postea doctores neglexisse miror & indignor. *Tantum dissimilis; non tanto, quod ne Latinum quidem est: sic multum similis aut dissimilis, non multo; Serm. II, 5. v. 92.*

Stes capite obstipo, multum similis metuentii. Epist. I, 10. v. 3.

haec in re scilicet una.

Multum dissimiles, at cetera pene gemelli. Ergo tantum dissimilem perinde est, ac tam dissimilem; ut mox v. 317. *tantum magna pro tam magna.* Sic alibi Serm. II, 5, 80.

Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae; id est, tam, quam studiosa. Ceterum pro CERTARE Nic. Heinsius ex conjectura ponit CAPTARE. Vir egregius, ut video, non recte accepit loci hujus constructionem: & nescio sane an alius quisquam: tacent enim omnes quos noverim; solo Cruquio excepto, qui in errore hic versatur.

An quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est,

TANTUM dissimilem, & tanto certare minorem? ubi ordo est: *An verum & par est, te facere; quodcumque Maecenas facit? te, inquam, tantum ei dissimilem, & tanto minorem certare cum illo? Tanto minor certare, tam impar certamini; Helenismus Nostro valde amatus; de quo consule nos ad Carm. I, 1. Sic alibi Carm. III, 3. v. 50.*

Aurum irreperitum spernere fortior. & III, 24.

Ludere doctior.

Persius Sat. IV, 16.

Definis, Anticyras melior sorbere meracas.

Minor autem hic valet inferior; ut Epist. I, 10. v. 35.

Equus minor in certamine longo.

Eleganter imitatus est hunc locum Silius Italicus lib. V. v. 76.

Heu vani monitus; frustra que morantia Parcas Prodigia! heu fati superi certasse minores!

317. NUM TANDEM SE INFLANS, SIC MAGNA FUISSET?] Locus hic in vulgatis editionibus foede interpolatus, jam olim a Cruquio ex melioribus membranis recte constitutus est: cui tamen certissimam faciem praefertenti nemo haecenus fidem habuit. Sic autem vulgo exhibent:

illa rogare,

Quare

Spi-

Spiritum & incessum: quâ ridiculus minus illo?
 An quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est,
 Tantum dissimilem; & tanto certare minorem?
 Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
 315 Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
 Belua cognatos eliserit. illa rogare,
 Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?

v. 313. Vulg. TANTO diss. 317. Num TANDEM, SE INFLANS, SIC.

Ma-

Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset?

Major dimidio. num tanto? cum magis &c.

Cruquius vero ex suis sic reposuit:

num TANTUM, SUFFLANS SE, magna fuisset?

Major dimidio? num TANTUM?

Ubi primo, num tantum praeferunt vetustissimus Blandinius cum Tonfano, & codex Coll. Trinitatis. Agnoscit etiam Porphyron, si modo verba ejus leviter emendentur: Num TANDEM] Adnotandum TANDEM pro TAM positum, id est, tam magna. Quis enim non videt tandem hic pro tantum ex contextu irrepisse? Tantum pro tam; hoc quidem recte habet, & satis frequenter occurrit: at illud Tandem pro tam quis umquam vel fando inaudit? Ergo olim hic num tantum legebat Porphyron: & recte quidem. Quorsum enim tandem: cum jam prima vice rana se inflaverit; postea iterum & tertio, magis magisque? Certe tandem postremo conatui, non primo convenit. Jam autem, quod sequitur, SUFFLANS SE in pluribus Cruquii & aliorum exstat; in aliis & in priscis editionibus SUFFLANS SI; in nonnullis SUFFLANS SIC; in nullo, quod sciam, se inflans, quod a correctore nescio quo prolatum videtur, ex versu sequente, Cum magis atque se magis inflaret: & ex Phaedro fortasse, Fab. I, 25.

dum vult validius

Inflare sese, rupto jacuit corpore.

Atque vocabulum sufflans sententiae non minus aptum est. Plin. Hist. XI, 18. Verum & rubetae veniunt ulsro, adrepenteque foribus per eas sufflant. Idem VIII, 28. Alia solertia in metu Melibus: sufflatae cutis distentu ictus hominum & morsus canum arcent. Plautus Bacchid. IV, 2.

Sufflatus ille huc veniet. Diruptum velim.

& Sticho, V, 4.

age tibicen,

Suffla celeriter tibi buccas; quasi proserpens bestia. Persius perpetuus Horatii imitator, Sat. IV, 19.

Dinomaches ego sum: suffla: sum caudidus. Esto.

Ordo autem hic est: Illa rogare, Quantane? & sufflans se, rursus rogare, num tantum magna fuisset? Tantum magna perinde est ac tam magna, ut supra, tantum dissimilis, tantum studiosa: Catullus Epigr. 87.

Nulla in tam magno est corpore mica salis.

Lucanus III, 83.

gaudet tamen esse timori

Tam magno populis.

ubi tam magno, ut etiam hic tantum magna, majus quiddam sonat & significat; quam si brevius tanto & tanta dixissent. Quippe rana etiam suam sufflatae molem admirari intelligitur; cum dicit, Num tantum magna? Quod si horum loco posueris, Num tanta fuisset; perit praecipua narrationis gratia & venustas, neque intumescens ranae superbia tam pulchre innotescit. Jam illud deinceps, quod in vulgatis circumfertur,

Major dimidio. num TANTO?

quam non absurditatem intus habet? Bellua illa, inquit ranae pullus, dimidia major erat. Num TANTO major? respondet mater, in ampliorem molem se distendens. Quid, obsecro, sibi vult illud tanto? an quanto magis se rana sufflaret, tanto ea major erat vitulus? quid stultius dici potest? certe si antea dimidio tantum major erat; jam post repetitam inflationem tantillo major esse debuit. Praeterea totum illud, Num tanto, comparisonem aliquam instituat, necesse est. Dic ergo, qua cum re comparatum est. Num tanto me major, quanto, quid? quanto ego sum toto corpore; quanto ego sum major titivilitio. Nihil enim est praeterquam ipsius ranae corpus, quo cum fiat comparatio. Ergo rana, quae post primam inflationem dimidio solum minor erat vitulo, post iteratam inflationem minor jam minorque fit, & quod portentosum plane est, crescendo minuitur. Haecine tot interpretes tam patienter tulisse? haecine nos tamquam pulchra & exacta in scholis admirari? Quin reponatur illico, quod codices Cruquiani exhibent, & ex nostris

- Major dimidio. Num tantum? cum magis atque
 Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
 320 Par eris. haec a te non multum abludit imago.
 Adde poëmata nunc; hoc est, oleum adde camino;
 Quae si quis sanus fecit, sanus facis & tu.
 Non dico horrendam rabiem. Jam desine. Cultum
 Majorem censu. Teneas, Damasippe, tuis te.
 325 Mille puellarum, puerorum mille furores.
 O major tandem parcas insane minori.

E C L O G A IV.

UNDE, & quo Catius? Non est mihi tempus aventi
 Ponere signa novis praeceptis; qualia vincant

v. 318. Vulg. TANTO. 2. VINCUNT.

Py.

nostris Leidensis & Collegii Trinitatis liber,

Major dimidio. num TANTUM?

num tantum magna scilicet: ut supra se inflans
 rogaverat, Num tantum magna fuisset? Hoc pro-
 fecto tam recte se habet, quam illud alterum
 prave & perverse. Atque haecenus quae culpavi-
 mus, Librariis merito imputando sunt: illud quod
 jam dicturus sum, nescio an auctori ipsi sit vitio
 vertendum. Qua enim veri specie aut deoeri rati-
 one, respondet hic ranula, *Major DIMIDIO?*
 An credibile hoc aut memorabile est, ranam vel
 prima sufflatione dimidio duntaxat minorem bove
 visam esse? Certe, ut Noster bene alibi, vel ipsa
 Fabula non quidvis sibi credi postulet, sed veris
 proxima & fidem aliquatenus habitura proferat.
 Quid, quod si primo conatu dimidium bovem
 rana exaequaverat; non deerat spes, ut iteratis
 inflationibus integri magnitudinem tandem asse-
 queretur. Ergo non a vero solum abhorret haec
 narratio, sed & sibi ipsa disconvenit. Et tamen
 omnes, credo, ubicumque codices in lectione
 hac consentiunt. Quid fiet? an ipsum Flaccum
 hujus culpae damnabis? an ob magnas multasque
 ejus virtutes quidlibet potius in quemvis impin-
 ges, quam ut tantae incogitantiae reus peragatur?
 Equidem sic potius scripsissem.

Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?

Major PERNIMIO. num tantum?

Lucretius lib. V. v. 565.

Nec nimio major solis rota, nec minor ardor.
 Terent. Adolph. III, 4. v. 30.

nimum inter vos, Demea, ac

Non quia ades praesens dico hoc, pernimum in-
terest.

Certe hoc vocabulum & sententiae aptissime con-
 gruit; & si compendiosam scripturam *pnimio* con-
 templeris, haud ita multum abludit a recepta lec-
 tione. Quod si ejusmodi est, ut Horatio non
 tam dari, quam reddi & restitui videatur, equi-
 dem ejus causa gaudebo: sin ita est, ut *di-*
midio nullo pacto possit ab auctore abjudicari; id
 tamen nostrum omnium interest, ut in veterum
 scriptis non omnia aequae sine cura discriminis
 probare videamur.

2. PRAECEPTIS QUALIA VINCUNT PYTHAGORAN]

Ex membranarum aliae *vincunt* habent, aliae *vincunt*,
 aliae denique *vincant*. Primum nunc fere obti-
 net, ex praecis editionibus ductum; at secundum
 ei facile praetulerim; *novis* enim praecceptis futu-
 rum tempus magis convenit. Sed vera & sincera
 lectio est, quae tertio loco venit; Lambino
 etiam & Cruquio probata. Sic Joannes Saresbe-
 riensis in Policrat. VIII, 8. *In usus istorum licet &*
Catio,

Ponere signa novis praecceptis, qualia VINCANT

Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
 Sic ibi & codex MStus Bibliothecae publicae
 Cantabrigienfis. Noster Epist. I, 4. v. 3.

scri-

Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.

Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo

5 Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.

Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:

Sive est naturae hoc, sive artis, mirus utroque.

Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem;

Utpote res tenuis, tenui sermone peractas.

10 Ede hominis nomen; simul &, Romanus an hospes.

Ipsa memor praecepta canam: celabitur auctor.

Longa quibus facies ovis erit, illa memento,

Ut succi melioris, & ut magis alma rotundis,

Ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.

15 Caule suburbano, qui siccis crevit in agris,

Dul-

V. IO. VULG. AN ROM. 13. ALBA.

Scribere, quod Casii Parmensis opuscula vincat.

IO. SIMUL AN ROMANUS AN HOSPE] Editiones veteres,

simul ET, Romanus an hospes.

Sed statim, ab Aldo, opinor, inductum, AN passim obtinuit; &, quamvis alterum dederint Lambinus Cruquiusque, in nuperis editionibus iterum regnat. Revocetur vetus scriptura, quam omnes fere omnium codices tuentur. An enim vitiose hic bis ponitur: in prioro membro aut ne poni debet, aut nihil. Sic in Arte Poët. vers. 114.

Intererit multum, Divusne loquatur, an heros;

Maturusne senex, an adhuc florente juventa

Fervidus; &, matrona potens, an sedula nutrix;

Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;

Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis:

Ubi mendose vulgo, ut hic, editur *an matrona*; contra codicum meliorum fidem, ut ibi docebitur.

13. ET UT MAGIS ALBA ROTUNDIS] Videamus, quo pacto suas hic partes tutati sint Interpretes:

Longa quibus facies ovis erit, illa memento,

Ut succi melioris & ut magis alba rotundis,

Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.

Haec illi albo calculo signant; nempe quia nihil variant codices. Atqui si ea diligentius paulo excusseris, quantum hic fursuris invenies. *Longa*, inquit, *ova sunt magis alba rotundis*. Primo, hoc

falsissimum est: alia enim aliis in utroque genere candidiora sunt, nulla figurae ratione habita. Ponatur tamen hoc verum esse: pulchrum sane praeceptum, & Pythagoricis omnibus Socraticisque palmam, ut gloriatur, praerepturum. Quid, malum? nonne quivis coquus, qui oculis recte utitur, tam facile ovorum colores dignoscet, quam summus Philosophorum? *Ova longa rotundis albiora*: magnum mehercule secretum; cujus addiscendi causa *remotos fontes adire*, & vel vadimonium deserere, par est. Sed ut hoc quoque condonemus; illud, quod sequitur, vincit omnem omnium stultitiam:

namque marem cohibent callosa vitellum.

Vide fodes illud *namque*: eo enim causa & ratio praecepti explicatur. *Idcirco*, inquit, *longa ova candidiora sunt rotundis, quia marem foetum, si incubantur, excludunt*. Vestram fidem, interpretes! cui sano credibile est, vel ex aliena Nostri persona tam stolidam effutiisse? Deridet sane hic Apitios & gulae philosophos; sed minime eos tam fatuos & plumbeos esse fingit, neque caetera praecepta ad hoc exemplum sensu casta & absurda sunt. Quid multis opus? scribe levissima mutatione,

Ut succi melioris & ut magis ALMA rotundis

Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum. Alma hic accipio (ab alo) bene alentia, valide nutritiva, τροφιμα, εὐτροφα, πολύτροφα, multum & firmum alimentum praestantia. Conjunxit hic duo

- Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.
 Si vespertinus subito te oppresserit hospes;
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam multo mersare Falerno:
 20 Hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
 Natura est: aliis male creditur. ille salubris
 Aestates peraget, qui nigris prandia moris
 Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
 25 Mendose: quoniam vacuis committere venis
 Nil nisi lene decet. leni praecordia mulso

v. 19. Vulg. MISTO.

Pro-

illa, quae in ciborum natura inquiri & considerari solent; quaeque pariter conjunxit Celsus lib. II. cap. 19. & 20. scilicet ut & sint *boni succi*, quae *εὐχρῆμα* Graeci vocant; & *firmi robustique alimenti*, quae *εὐτροφεα*. Ergo ova oblonga melioris esse succi & magis alentia dicit, quam rotunda: cur istud? *namque callosa sunt, & marem vitellum cohibent*. Jam certe recto pede procedit argumentum: quippe secundum medicorum placita, in quovis genere mares valentioris sunt materiae, femellae contra leviolem & imbecilliolem cibum praestant. Tum autem *oblonga ova mares edere*, quantumvis sit falsum & ineptum, gravissimi tamen auctores tradiderunt, Columella VIII, 5. & Plinius Hist. X, 74. cujus verba sunt, *Quae oblonga sunt ova, gratioris saporis putat Horatius Flaccus. Feminam edunt, quae rotundiora gignuntur, reliqua marem*. De colore, ut vides, ne verbum quidem. Fallitur tamen hic scriptor egregius, cum *melioris succi* interpretatur *gratioris saporis*. Alia enim res est: *sapor ad palatum duntaxat spectat; succus ad totum corporis habitum*: vide Celsum loco laudato, & alios. Ceterum dices fortassis, vix alibi occurrere *alma* pro *alentibus, nutrientibus*. Ob eam ipsam causam, inquam ego, Librarii *alba* substituerunt. At ea vocabuli vis & sensus est, ut eleganter huic significationi aptari queat: at alii, quorum scripta perierunt, sic forte usurparunt. *Alma*, inquit Festus, *sancta sive pulchra, vel ALENS ab alendo scilicet. Alma proprie tellus est, ait Servius, ab eo quod nos alat. Lux alma dicta, quod alat universa; unde alma Ceres; quod nos alat. Quin & Acron Scholiastes ita olim legisse videatur: cujus verba sic habent in editione prima Ve-*

neta & codice MSto Regiae Societatis: *Quia meliora sunt longiora ova, quam rotunda; & albiora aut fortiora. Equidem scripsisse credo, Almbiora aut fortiora. Quippe magis alma perinde est ac fortiora, firmiora, robustiora, valentiora, ad nutriendum scilicet. At qui albiora (ut nunc editum est) per fortiora enarrat; nae ille dignus est, quem vel pueri sub ferula adhuc militantes albis, quod aiunt, dentibus derideant.*

16. IRRIGUO NIHIL EST ELUTIUS HORTO] Ita omnes scripti editique uno consensu:

Caule suburbano, qui sicis crevit in agris

Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.

Summo tamen vir ingenio Daniel Heinsius, *Scripterat*, inquit, *absque dubio poeta, Irrigui nihil est elutius horti; ut caule a superioribus repetatur*. Vide, quo provectus sit prurigne corrigendi. Certe, si bene hominem novi, in suis ipse carminibus prius longe praetulisset. Dicitum quippe est, ut illud Plinii Hist. XVIII, 5. *Nihil est damnosius deserto agro*. Neque ullam venerem habet Heinsii lectio, quam non altera majorem in modum possideat.

19. DOCTUS ERIS VIVAM MISTO MERSARE FALERNO] Quid, rogo, sibi vult *misto Falerno*; cum nihil quicquam hic sit, quo cum misceatur? Ergo subintelligi hic volunt interpretes, *cum aqua*. Unde hoc iis compertum? Cur magis *cum aqua*, quam *cum melle, oleo, vel alio quovis liquore*? Oedipus enim aut harioles sit oportet; qui, cum auctor nihil dicat, mentem ejus assequi conjectando profiteatur. Quod si is recte conjecerit; auctor tamen haud minore in culpa est, cui, ut scias quid velit, conjectore est opus. Certe Noster,

- Prolueris melius. si dura morabitur alvus;
 Mitulus & viles pellent obstantia conchae,
 Et lapathi brevis herba; sed albo non sine Coo.
 30 Lubrica nascentes implent conchylia lunae.
 Sed non omne mare est generosae fertile testae.
 Murice Baiano melior Lucrina peloris:
 Ostrea Circaeis, Miseno oriuntur echini:
 Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
 35 Nec sibi cenarum quivis temere arroget artem,
 Non prius exacta tenui ratione saporum.
 Nec satis est cara piscis averrere mensa,

V. 37. VULG. AVERTERE.

Igna-

si Suetonio fides, *obscuritatis vitio minime tenebatur*: numquam ergo crediderim obscurum hoc, incertum, mancum ab Horatio profectum esse. Christophorus quidem Landinus ante annos ducentos *Mulso Falerno* hic edidit, ex conjectura, ut opinor. Sed nemo postea in ejus sententiam concessit. Nos meliore, nisi fallimur, auspicio sic locum refingimus:

*Ne Gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam musto mersare Falerno:
 Hoc teneram faciet.*

Teneritatem, inquit, gallinae conciliabis, si vivam suffocaveris in musto Falerno, capite ejus in liquorem demerso. *Mustum* autem per totum annum servari solebat: quod qua ratione fieret, docet Cato de Re Rust. cap. CXX. Columella XII, 29. Plinius XIV, 11. & tandem Gallienus imperator, referente Pollione c. XVI. *mustum quemadmodum toto anno haberetur, edocuit*. Ergo lepide hic fugillat helluonum divitum *περισπυριον* & ineptam diligentiam; quod *vino* gallinam suffocarent, non *aqua*; quod non quovis vino, sed *Falerno*; quod non quovis Falerno, sed *musto*. Prudentius contra Symmachum I, 26. de Baccho loquens,

*Atque avidus vini multo se proluit haustu,
 Gemmanis paterae spumis mustoque Falerno
 Perfundens bijugum rorantia terga ferarum.*

Ceterum Gallinas a coquis suffocatione occidi solitas, vel illud Ciceronis ostendit pro Muraena cap. 29. *Nec minus delinquere eum; qui gallum galinaceum, cum opus non fuerit, quam eum, qui patrem suffocaverit.*

37. NEC SATIS EST CARA PISCES AVERTERE

MENSA] Editiones veteres aliaeque ante Lambinum *AVERTERE*; atque ita uterque Scholiastes. Primus ille ex codicibus suis dedit *AVERRERE*, quem secutus est Cruquius & ex eo tempore nunc hoc, nunc illud editoribus placuit pro diverso hominum sensu & palato. In eo sane jactare se potest lectio prior, quod acutissimo Gronovio patri se probavit Observat. lib. IV. c. 5. ubi *avertere cara mensa pisces* ait esse *fraudare mensam alicujus delicati obsonio illo; comparare pisces caros & preciosos, quibus aliquam nepotnam mensam defraudas*. Haec ibi vir eximius; & eadem fere ante ipsum quidam apud Lambinum, sic verba enarrantes, *Pisces divitiibus destinatos praeripere pretio persoluto, & ita ab eorum mensis aversos in tuam transferre*. Recte quidem; & nos quoque ab ea parte stamus; si modo *avertere* veram hic lectionem esse semel admittimus. Sed pace tanti viri, liceat nobis alteri illi lectioni fidem & auctoritatem adjungere,

Nec satis est cara pisces AVERRERE mensa: quam Cruquiani codices suppeditant, praeter unum omnes; & bona etiam pars eorum, quos Lambinus, Torrentius, Pulmannus, Bersmannusque viderunt; & denique ex nostris meliores, Leidensis, Roginensis, Zulichemianus, & Battelianus. Liceat etiam in veteri lectione novam explicationem promere. Non ut hic *mensam piscatoriam* in macello cum veteribus novisque intelligamus; sed *mensam* ejus, cui haec praecepta traduntur. Sunt, inquit, qui in cenis praebendis se officio suo satisfecisse credant, si ingentes sumtus in cibos fecerint; ignari interea, quid elixum, quid assum pro varia saporum ratione gratius

me-

- Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis
 Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
 40 UMBER, & iligna nutritus glande, rotundas
 Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
 Nam Laurens malus est, ulvis & arundine pinguis.
 Vineam submittit capreas non semper edulis.
 Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
 45 Piscibus atque avibus quae natura & foret aetas,
 Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
 Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.

V. 41. VULG. CURVAT. 44. FECUNDI.

Ne-

meliusque fit:

*Nec satis est cara pisces averrere mensa,
 Ignarum, quibus est jus aptius, & quibus assis
 Languidus in cubitum jam se conviva reponet:*
 hoc est, Neque sufficit pisces impenso pretio
 coemptos in mensa sua exhibere, qui pro reliquiis
 averrantur; utpote quos nemo convivarum tan-
 gere velit, propterea quod aptum cuique condi-
 mentum desit. Opera potius danda est, ut &
 pisces pretiosi ponantur, & ita suaviter conditi,
 ut vel languido convivae appetitum renovent;
 adeo ut nihil demum ex iis reliquum sit, quod a
 ministrantibus pueris averri possit. Non satis est
 pisces intactos *cara mensa averrere*, & solo sumtu
 te ostentare: si artem cenarum tibi arrogas, id
 potius effice, ut prae suavitate omnia consuman-
 tur, nihil superfit. Haec, ni fallor, enarratio &
 sententiae & verbo apposite congruit. Cicero ad
 Cassium Epist. XII, 4. *Vellem idibus Martiis me ad
 cenam invitasses: reliquiarum nihil fuisset.* Priscia-
 nus p. 900. Verro secundum Charisium in praeterito
 Verri facit, quod & usus comprobatur: *Licinius Ma-
 cer pro Tuscis; Quis oportuit amissa restituere, hisce
 etiam RELIQUIAS AVERRERUNT.* Seneca Con-
 trov. XXV. *Inter temulentas ebriorum reliquias hu-
 manum everritur caput.* Et iterum, *Inter purga-
 menta & jactus eenantium, & sparsam in convivio
 scobem, humanus sanguis everritur.* Non deerunt,
 opinor, qui huic, quam primi nunc proponimus,
 sententiae accedent. Sed & alterae duae, tam
 Gronovii, quam veterum, fautores adhuc suos
 sine dubio habebunt. Quid mirum? ubi quaevis
 ex tribus, pari probabilitatis specie certans, du-
 biam duabus ceteris palmam facit.

41. CURVAT APER LANCES] Veteres quidem

Editiones cum multo majore parte codicum CUR-
 VAT: postea fere obtinuit altera lectio CURVET,
 quam suppeditant Torrentii libri aliquot, unus
 Pulmanni, & codex Collegii Trinitatis. Utram-
 vis tuto sequi poteris: si *curvet*, erit vox praeci-
 pientis, quid fieri oportet; si *curvat*, erit appro-
 bantis, quod recte fit.

44. FECUNDI LEPORIS] Sic editiones priscae
 cum codicibus plerisque, nostris quidem omni-
 bus: neque aliter nunc extat apud Donatum ad
 Terentii Eunuchum, III, 1. vers. 36. Scio etiam
 leporem masculino genere dici solere, etiam *secun-
 dum & praegnantem.* Varro de Re Rust. III, 12.
QUI lepus dicitur, cum praegnant sit, etiam concipere.
 Plinius Hist. VIII, 55. *Lepus SOLUS praeter
 dasypodem superfetat, aliud educans, aliud in utero
 gerens.* Vulgatam igitur lectionem tantis auctori-
 bus, qui volet, facile tuebitur. Vide virum sum-
 mum Gerardum Vossium de Analogia lib. I. cap.
 16. Mirifice tamen placet, quod in omnium opti-
 mo Blandinio, & in altero non contemnendo co-
 dice Tonfano Cruquius invenit.

FECUNDAE leporis sapiens sectabitur armos.
 Unde enim hoc Librariis, nisi ab ipso auctore
 profectum esset? Ignoscendum quidem est iis,
 qui cum vulgo loquuntur: sed rationi naturaeque
 magis congruum hic femininum genus esse quis
 negabit? Sapit etiam, siquid ego judico, morem
 Horatianum, & ingenium novandi sermonis cu-
 pidissimum. Priscianus pag. 658. *hic & haec lepus*
 prisca auctoritate dici memorat: quod fortassis ex
 hoc ipso loco petitum habuit; vel si ex alio scri-
 ptore nescio quo, at certe vel sic, novo demum
 tibicine haec lectio fulcitur. Quod si spernis ista,
 quae Priscianus nullo teste producit; imo vero,

Nequaquam satis in re una consumere curam:
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret;

50 Quali perfundat piscis securus olivo,
Massica si caelo subpones vina sereno;
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.

55 Surrentina vaser qui miscet faece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo:
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.

V. 51. Vulg. SUPPONAS.

Toftis

si nusquam quemquam hanc leporem dixisse concedimus: nihilo tamen minus secundae & doctior & probabilior hic lectio erit, quam secundi. Ita Plautus in Stichus I, 3. v. 14.

audivi saepe hoc vulgo dici,

Solere elephantum gravidam perpetuos decem

Esse annos:

noluit dicere gravidum, quamvis nemo alias hanc elephantum vel fando audivit. Ita ipse Plinius IX, 13. Cordylae appellantur Thynnorum partus, qui foetas redeuntes in mare autumnum comitantur. Et X, 55. Generatio murium lambendo constare, non coitu, dicitur: ex una genitos CXX. tradiderunt: apud Persas vero, praegnantem & in ventre parentis repertas. Vides de Thynnus & Muribus feminis foetas, una, repertas, dixisse: licet nemo alias Thynnium aut Murem feminino genere extulerit. Demus itaque hoc venerandae antiquitatis codici, ut ex duabus lectionibus, quarum utraque quidem tuta est, altera & erudita, hanc potius sequamur, quam ipse subministrat. Quin & observatione dignum est, eosdem illos codices, Blandinium dico & Tonfanum Cruquii, anseris albae exhibere Serm. II, v. 88. ubi ceteri fere omnes, ut hic, masculinum genus supposuerunt.

48. NEQUAQUAM SATIS IN RE UNA] Nimium hic argutatur Dan. Heinsius, cum hoc modo distinguere jubet:

Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit;

Nequaquam satis in re una consumere curam:

& τὸ satis explicat non ἄλις, sed ἄλις ὄν hoc est, Cum non sit satis, vel Quandoquidem nequaquam est satis. Sed quis, obsecro, sic locutus est? nam profecto exempla, quae ibi profert, nihil ad rem

faciunt. Immo enimvero satis hic est ἄλις ἐστὶ: quippe hoc ad sequentes versus potius, quam ad praecedentem refertur. Unde factum, ut τὸ est in nonnullis codicibus versus inseratur: in duobus Cruquianis sic,

Nequaquam satis in re una est conf. curam.

in Regio,

Nequaquam satis in re una conf. curam est.

Equidem sic potius constituerim,

Nequaquam EST satis in re una conf. curam.

vel sic,

Neq. satis EST in rem unam INSUMERE curam:

Nam Lambethanus codex, etsi is recentior est,

Neq. satis est in re una absumere curam.

Certe, etsi hac locutione Noster vehementer delectari & saepissime usus esse deprehenditur, numquam tamen τὸ satis nudum & incomitatum posuit sine verbo est, ut Carm. III, 1. Desiderantem quod satis est. III, 16. Parca quod satis est manu. Serm. I, 1. Nil satis est, inquit. Et, Jam satis est, ne me. I, 2. An tibi abunde Personam satis est. Et, Usque superque Quam satis est. I, 4. Non satis est puris. &, Mi satis est, si. I, 5. Ohe, jam satis est. I, 10. Ergo non satis est. &, Non ego, nam satis est. II, 3. Scribe decem a Nerio: non est satis. &, Si quidvis satis est. II, 4. Nec satis est cara. II, 5. Non satis est Ithacam revehi. Epist. I, 2. Quod satis est, cui contingit. I, 6. Ultra quam satis est. I, 7. Jam satis est. &, Ultra quam satis est. I, 10. Ubi plura Cogere quam satis est. I, 18. Haec satis est orare Jovem. Art. Poët. Non satis est pulchra esse poemata. &, Nec satis est dixisse. Ergo ad haec exempla etiam hunc locum liceat refingere.

51. MASSICA SI CAELO SUPPONAS VINA SERENO] Editiones veteres, duae Venetae & Lofcheriana

Tostis marcentem squillis recreabis & Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri

60 Post vinum stomacho: perna magis, ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia mavolt,

v. 61. Vulg. MALIT.

Quae-

riana SUPPONES. Postea Typographi Aldum, opinor, ducem secuti SUPPONAS passim dederunt: quod per interpretum indigentiam etiamnum obtinet. Revocetur lectio antiqua, cui plures Lambini & Bersmanni codices aspiulantur: ceteri Editores silentio hoc male transeunt. Equidem in plus decem exemplaribus *suppones* inveni, *supponas* in solo Magdalenensi.

61. FLAGITAT IN MORSUS REFICI] *Refici in morsus*, ait Lambinus, *ita dictum est*, ut Virgil. Aen. XI, 731. *Reficitque in praelia pulsos*. Haud vidi magis. Quisnam, obsecro, hic reficitur in morsus? videamus locum integrum:

*Tostis marcentem squillis recreabis & Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia malit
Quaecumque immundis fervent allata popinis.*

Quis, inquam, hic *flagitat refici? potor*, an *stomachus*? Equidem hic *stomachum* intelligo: is scilicet *flagitat*, is *malit* a popinis allata: ut Serm. II, 2. v. 44.

mala copia quando

*Aegrum sollicitat stomachum: cum rapula plenus
Atque acidus mavult imulas.*

Quod si ita sit, nihil jam hac lectione stultius: qui enim stomachus refici potest in morsus? an stomachus dentes habet? Immo enim vero, licet *potorem* hoc flagitare dixeris, quam tamen malam esse constructionem puto, ineptum hoc nihilominus erit ac putidum. Perna scilicet & hillis *comestis*, reficitur potor *in morsus*: quid magis praeposterum? utique in morsus debet refici, *priusquam* quidquam possit comedere. Nihil certe *in morsus refici* tolerabiliter dici potest, nisi *dentes* hebetati & instabiles, qui jam moribus inhabiles sunt; non *potor*, non *stomachus*: & absit, ut cultissimo poetae tam illepidum dictum affingamus. Neque vero audiendi sunt Cruquius & Chabotius, qui *morsus* hic *minuta frustula* interpretantur; *morsus* enim & *morsellus* pro ossa, frusto, non nisi barbarorum est. At editio prisca Lofcheri, cui illa Roberti Stephani accedit, *immorsus* hic exhibet. Neque aliud volunt codices nostri Regimensis, Petrensis, Regius, Galeanus, Mag-

dalensis, Battelianus, Collegii Trinitatis; qui uno vocabulo ex prisca scribendi ratione *immorsus* clare praefertunt. Atque haec lectio eruditissimis viris placuit, Bonaventurae Vulcanio, Petro Scriverio, Danieli Heinsio. *Immorsus* autem exponunt ex Glossario Ifidori, *jejunus*: & sic etiam codex Regius inter lineas enarrat, *immorsus, jejunus. Sano sensu optimo*, ait Heinsius: *ante ostendit, quomodo marcentem reficere; jam vero, quomodo jejunum excipere oporteat. Ego vero neque sensum orationi, neque verbum sensui convenire dico. De marcente enim stomacho, non jejunio & famelico, hic agi tam manifestum est, quam quod usquam manifestissimum. Cui autem credibile est, immorsus activam significationem habere, qui non memorat, qui nihil comedit? Quis auctor, quis sponsor rei tam inaudita? Glossographus nescio quis, semibarbarus; etjus ex turbidis lactinis pudeat quicquam haurire, quod Horatio impertiat. Passivam significationem huic verbo donat Cyrillus apud Labbaeum, *Адморос, immorsus*; hoc est, qui non est morsus. Ego vero contra *immorsus* sic accipio, ut *admorsus, demorsus*, pro eo qui morsus est. Statius Theb. II, 628. ubi Chromis quidam*

*Dum clamat, subit ore cavo Theumestia cornus,
Nec prohibent fauces — transmissa morte per artus
Labiur; immorsaque cadens obmutuit hasta.*

Ubi, ut hic apud Nostrum, *immorsa* habet vetus codex Collegii Petrensis, Propertius III, 6. v. 2.

Immorso aequales videant mea vulnera collo:

Me doceat livor mecum habuisse meam.

Ita ex conjectura dederunt viri & eruditione & ingenio praestantes Nic. Heinsius & Janus Broukhufius; cum in vulgatis sit *in morsu*, diviso, ut hic, vocabulo. Quid ergo hinc extundemus? profecto levi mutatione sic satis commode constituit locus poterit;

perna magis ac magis hillis

Flagitat in morsus refici.

perna ac hillis immorsis, hoc est, *admorsis, commanducatis, degustatis*: quippe, *mordere*, etsi id rarius, est ubi *mandere* & *comedere* significat. Juvenalis Sat. VI, 301.

Grandia quae medius jam noctibus ostrea mordet.

IV,

Quaecumque inmundis fervent adlata popinis.
Est operae precium duplicis pernoscere juris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo.

65 At pingui miscere mero muriaque decebit,

v. 65. Vulg. QUOD PINGUI misc.

Non

IV, 142.

Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morfu.
Sed quid opus est ulla mutatione? sine dubio
sincera lectio est, quam diserte exhibent manu-
scripti,

perna magis ac magis hillis

Flagitat IMMORSUS refici.

Stomachus flagitat refici immorsus perna & hillis,
aliisque id genus falsis cibis atque acribus, qui in
popinis scilicet vendi solent; ut praeter Nostrium
Martialis I, 41.

Quod fumantia qui tomacla raucus

Circumfert tepidis coquus popinis.

Immorsus hic est vellicatus, excitatus, punctus,
pervulsus. Acra enim & falsa mordere dicuntur
Latinis, ut Graecis δακνῶν: inde mordax acetum
Petfio, δακνῶδες, δακνῶν, Sat. V, 86.

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Martialis VII, 24.

Nec cibus ipse juvat morfu fraudatus aceti.

Plinius Hist. XII, 25. Balsami semen, mordens
gustu, fervensque in ore. & ibid. 19. Casia lento
tempore leniter mordens. XV, 29. Folia myrti, leni-
ter mordaci pulvere. XXVII, 13. Radix Smyrni gustu
acri mordet. XXI, 18. Odoratus juncus, vinosae
mordacitatis ad linguam. Et sic alibi saepe. Ergo
hoc vult Catii magister, Marcentem & resolutum
stomachum eo pacto optime refici, si cibus acri-
bus immorsus & vellicatus fuerit; quales Serm. II,
8. Nafidienus ille in eodem, ut videtur, ludo
edoctus apposuit;

acria circum

Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, sifer, allec, saecula Coa.
Ibid. v. 61. QUIN OMNIA MALIT] Rectius codex
Galeanus & unus Bersmanni,

Flagitat immorsus refici: quin omnia MAVULT.
Flagitat & mavult, eodem modo efferri debent.
Ita Serm. I, 4. v. 30.

Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio: quin per mala praecepta
Fertur, uti pulvis collectus turbine.

Carm. II, 13.

& intorti capillis

Eumenidum recreantur angues:

Quin & Prometheus & Pelopis parens
Dulci laborem decipitur sono.

Et alibi passim, cum apud hunc, tum apud alios.

62. QUAE CUNQUE IMMUNDIS FERVENT ALLATA
POPINIS] Cruquii codices, uti affirmat, omnes
in mundis quibus ipse assentitur. Ita & nostri unus
& alter ex deterioribus: ceteri uno verbo immun-
dis, ex prisca orthographiae ratione, ut paullo
ante immorsus. Immunda popina perpetuo epitheto,
ut Martiali nigra. VII, 60.

Occupat aut totas nigra popina vias.

Porro, ait Lambinus, quidam libri excussi habent
illata (ita editio Simonis Colinaei) qua ex scriptu-
ra suspicatus sum aliquando legendum illota. Sed co-
dices omnes allata, quos sequor. Unde nuper vir
eruditus etiam in contextu dedit illota; quippe,
ait, auctore Lambino, alii codices illata, alii illota
habent. Vide, incuria & festinatio quid facit.
Conjectura mera, ipsi quoque auctori sprete &
repudiata, jam pro codicum scriptorum lectione
venditur. Quorsum autem illota? an ferventia
tomacla, & jam convivis ponenda, lavari de-
buerunt postea? Nullus quidem ex nostris codici-
bus aut illata aut illota; unus & alter ex viliori-
bus ablata, ceteri cum editionibus ALLATA ha-
bent; quod rectissimum est. Fervent allata, perin-
de est ac si dixisset, ferventia afferuntur, a coquis
scilicet vel ministris. Noster Serm. II, 8. v. 42.

Afferunt squillas inter muraena natantes.

& v. 86.

discerpta ferentes

Membra gruis.

Martialis, loco jam ante laudato, I, 41.

Quod fumantia qui tomacla raucus

Circumfert tepidis coquus popinis.

Petronius in Cena Trimalchionis: Adlata est tum
gustatio valde lauta: & mox, Gustantibus adhuc
nobis, repostorium adlatum est cum corbe. Et ite-
rum, Statim adlatae sunt amphorae vitreae diligen-
ter gypsatae.

65. QUOD PINGUI MISCERE MERO] Locus in-
tricatus & molestus:

Est operae pretium duplicis cognoscere juris

Naturam. Simplex e dulci constat olivo:

Quod pingui miscere mero muriaque decebit;

Non alia, quam qua Byzantia putruitorca.

Non alia quam qua Byzantia putuit orca:
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,

v. 66. Vulg. PUTUIT.

Cory-

Ubi principio, sunt qui longe melius, mutatis hinc & hinc partibus, pingui olivo & dulci mero dictum fore putent; ut aut sic legendum fuerit,

Simplex e pingui constat olivo:

Quod dulci miscere mero muriaque decebit; aut consulto poeta sic prave locutus sit, quo Catium magis deridendum lectori propinet. Ita sane pingue oleum & pinguis olivi Virgilius; dulci vino & dulci mero Noster alibi dixit. Haec quidem illi: in quibus, ut plerumque alias, iudicium magis quam eruditionem desideres. Quippe illud hic non vident, oleum pingue & merum dulce generalia & perpetua epitheta esse, & idcirco huic Catii orationi, qua juris compositionem tradit, inepta praescribere; cum omne oleum pingue sit? aut dulce merum, cum merum quodcumque eo nomine vocent poetae, amara curarum eluere efficax? Quod si merum dulce, non cum poetis, sed cum medicis & rei rusticae scriptoribus, austero hic opponas: tamen vel sic ambiguum esset praecipuum; quot enim & quam diversa meri dulcis genera sunt? Satius ergo est receptam omnium codicum lectionem sequi,

Simplex e dulci constat olivo:

hoc est, non rancido, non foetido: ut in simplici iure munditiam, in composito artem & sapientiam praceptor hic ostendet. Ista vero quae sequuntur,

Quod pingui miscere mero muriaque decebit.

crucem sane figunt interpretibus. Quodnam enim est pingue merum? Porphyrii *mustum* est. At qui, quaeso, fieri potest, ut idem & merum sit & mustum; & ἀραιον & μελικρατον; & nulla remixtum, & melle temperatum? Hoc absurdissimum est: unde sunt qui pro musto *mustum* apud Scholiastem reponunt: idque iure factum esse videatur: mustum enim pingue dicitur. Tibullus

l. 1.

Nec spes destituat, sed frugum semper acervos

Præbeat, & pleno pingua musta lacu.

Columella libro X, ipso sine:

Ferveat ut lacus, & multo completa Falerno

Exsudent pingui spumantia dolia musto.

Itaque, si hoc voluit Noster, recte utique dixisset,

Quod pingui musto & muria miscere decebit.

Verum aliud longe est pingue mustum dicere, aliud pingue merum pro musto ponere: illud elegans & poeticum; hoc putidum, κακόζηλον, & Horatio

profus indignum. An pingue ergo merum cum Lambino & Torrentio interpretabimur *crassum*, non *defaecatum*, non *sacco colatum*? An potius pingue hic opponetur *tenui*? Celsus I, 6. Numquam vinum *salsum* bibere expedit, ne *tenue* quidem, aut *dulce*: sed *austum*, & plenius, neque id ipsum *pervetus*. Idem itaque fortassis erit pingue vinum, quod plenum. Iterum Celsus II, 18. Id vinum, quod paucorum annorum, vel *austum*, vel pingue est, in *media materia* est. Ita edidit eruditissimus Lindenius: Ronfaeus in contextu *Lene* dederat, pingue ad marginem ablegaverat. Habemus igitur *merum pingue*: sed haeret hic nihilominus aqua: quo enim referemus illud *Quod*?

Est operae pretium duplicis cognoscere juris

Naturam. Simplex e dulci constat olivo:

Quod pingui miscere mero muriaque decebit.

Quod jus hic accipiemus, an quod *olivum*? Prius placuit Torrentio; qui, ut constructio aperior fiat, verba illa (*simplex e dulci constat olivo*) parenthesis includi velit. Bene sane: sed nullis parenthesisos hamis aut uncis (qui in veteribus membranis nusquam comparent) id clarum aut elegans efficietur; quod vel sine illis nativam perspicuitatem nitoremque non habeat. Recentiorum haec inventa sunt, & utiliter sane excogitata: sed non ut quovis in loco cuicumque ulcers sanando efficaciter adhereri queant. Sane illud quod nullis machinis aut technis divelli potest ab *olivo*: & non leviter peccavit Horatius, si, his verbis interjectis, *jus* suum jam frigidum & ἄραιον, huc transferre voluit. Ergo alii, ut sane ordo & constructio flagitat, quod *olivum* hic intelligunt, atque ad *jus duplex* condiendum, *oleum* hic mero muriaque miscendum praescribi volunt. Sed illud interea non animadvertunt, non hic, sed versu abhinc quarto, *oleum* in hanc mixturam venire;

insuper addes

Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.

Jus quidem hoc mixtum erat *vino*, *muria*, *sectis herbis*, *croca*, & *oleo*: ut Nasidieni illud non ab simile, *oleo*, *garo*, *vino*, *pipere*, & *aceto*. At certe eidem juri bis *oleum* praescribi & ingeri, absurdissimum est. Quid ergo? videamus, an codices aliqui suppetias nobis adveniant. Liber Collegii Trinitatis *CUM PINGUI* habet: sed ille mendis ubique scatet, neque is est, cui confidere possis. Simeo Bosius, vir tam ingenio quam doctrina praestans, in antiquo suo invenit, A N

P. N.

Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafrae quod bacca remissit olivae.

Pice-

PINGUE IMMISCERE: unde sic locum constituit:

Quod pingue immiscere mero muriaeque decet:

& pingue interpretatus est *jus duplex*. Nihil vidi deterius. Profecto ipsa codicis lectio longe potior est emendatione Bosii: tollit enim scrupulum istum Quod, qui jam diu nos male habuit. Sed in eo utraque vitiosa est, quod jus illud compositum pingue appellat. Qui, malum, pingue? cum simplex eo longe sit pinguius, utpote ex solo olivo constans: alterum, quod mero & muria miscetur, eo macrius profecto & minus unctum fit. Ne multis morer (jam enim tempus est, ut suspiciones meas proferam) *jus illud*, cui nomen duplici male indiderunt Interpretes, *quinsimplex* potius dicendum erat; utpote quinque rebus constans, oleo, vino, muria, herbis, & croco. Quorsum enim duplex? Equidem *duplicis juris naturam* non sic interpretor, quasi jus aliquod duplex hic vocetur; sed *duorum juris naturam*, quorum alterum simplex, alterum mixtum sit: simplex solo oleo, mixtum variis rebus constet. Ergo sic fortasse rependum fuerit, *vocula ex Bosii codice petita*:

simplex e dulci constat olivo.

At pingui miscere mero muriaeque decet.

Hoc certe Librarios fefellit, & interpolatoribus ansam dedit, quod nesciebant miscere absolute hic positum esse; ut *κίρρον* passim apud Graecos. Juvenal. V. v. 60.

nescit tot millibus emptus

Pauperibus miscere puer.

Miscere igitur perinde est ac miscere jus, *jus mixtum facere*; ut Serm. II, 8. v. 40.

His mixtum jus est; oleo, quod prima Venafri &c. Atque haec quidem lectio, quae tota in membranis extat, vulgatae longe antecellere videtur. Veruntamen, cum tot & tam vetusti codices in vocabulo Quod consentiant, neque de Bosiani libri bonitate quidquam mihi aliunde compertum sit; equidem altius mendum latere suspicor, a literarum similitudine ortum, & pro quod pingui Horatiam quinquenni dedisse:

QUINQUENNI miscere mero muriaeque decet: ut infra in Nasidieni cena,

His mixtum jus est; oleo, quod prima Venafri.

Misit cella; garo de succis piscis Iberi;

Vino quinquenni, verum citra mare nato.

Certe ubi semel Librariis persuasum erat, id mis-

cere casum accusativum post se requirere; nihil propius erat, quam ut quinquenni in quod pingue commutarent. Quamobrem omnes rogatos velim, quibus codicum vetustorum copia est, ut in hoc loco aliisque pariter suspectis videant, annon aliud olim fuerit a primo scriptore, aliud nunc post rasuram vel lituram ab altera manu feratur; idque inventum in commune conferant. Auguror enim, neque id opinor vane, multa post cineres nostros in codicibus repertum iri, quae nos nunc sola, sed non fociardi, conjectura indagavimus.

66. QUAM QUA BYZANTIA PUTRUIT ORCA. Illud putruit in tribus priscis editionibus habetur, & Lambino patrocinante, adhuc fere in recentioribus obtinet. Orcam igitur hic piscem interpretatur, & quidem thynnus: nihil pejus potuit. Orcynus quidem thynni species est; sed orca est bellua ingens balaenis fere par, & in pugna superior: (vide Plinium IX, 6.) quae, cum in Oceano se contineat, ac rarissime in mari mediterraneo visatur, unde nobis Byzantia dicta? Quis porro ex tali bellua muriam fieri memoravit? Sed condonemus ei haec omnia; esto orca, quam velit: quis eum docuit, pisces in muria putrescere? enimvero ea de causa in muria condiuntur, ne computrescant. Quod si forte ibi putruerint; jam muria nulli usui est, nedum ut Catii magistro tam eleganti homini placere possit. Scio equidem putrescentium piscium pretiosam saniem muriam quandoque dici, ut saepius garum; atque hoc ipso Flacci loco sic accipi debere: nemo tamen eo sensu sic loqueretur, Muria, quae piscis putruit (quomodo enim in ea putrescat, in quam numquam positus est?) sed potius quam putruit, quam computerescat & liquefactus exhibuit. Vides jam, quot & quanta incommoda lesionem hanc sequantur; quamque indigne ferendum sit tam diu eam circumlatam esse: praesertim cum jam olim Cruguius Torrentiusque veram scripturam ex suis dediderint, recteque interpretati sint:

muriaeque decetis

Non alia, quam qua Byzantia putruit orca.

Ita etiam nostri codices fere omnes. Ubi orca natat vas, testam, in qua salsamenta, garum, muria servabantur; ab ὄρχα verbo Aeolico, ut plerumque Latinorum nomina ex ea dialecto ducuntur. Suidas & alii, ὄρχα, κερύματα ἀρρύσια, ὀκταδεντὴν ὑψηλῶν; vasa fistilia, quibus salsamenta reconduntur. Persius Sat. III, 76.

70 Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
Nam facie praestant. Venucula convenit ollis:

Rectius Albanam fumo duraveris uvam.

Hanc ego cum malis, ego faecem primus & allec,
Primus & invenior piper album cum sale nigro

75 Incretum puris circumposuisse catillis.

Inmane est vitium, dare millia terna macello,
Augustoque vagos piscis urguere catino.

Magna movet stomacho fastidia; seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit:

80 Sive gravis veteri craterae limus adhaesit.

Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.

Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum inlota toralia vestis;

v. 78. Vulg. MOVENT.

Maenaeque quod prima nondum defecerit orca.

Haec quidem nota sunt: sed & hic erant attingenda. Orca autem *Byzantia*, est Byzantio advecta; quia Thynni pisces, unde muria confici solebat, ibi optimi erant. Archastratus apud Athenaeum VII, 14, de Thynno;

"Ἐστὶ δὲ γενναῖος ΒΥΖΑΝΤΙΩ ἔντε Καρύσιον.

& iterum.

Καὶ θύννης ἀραιὸν ἔχειν, ἢ θυνίδα φανῶ

Τὴν μεγάλην, ἣς μητρόπολις ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ἐστίν.

& Antiphanes ibidem:

Τῆς τε βελτίστης μεσσηνίου θυνίδος ΒΥΣΑΝΤΙΑΣ

Τετραχῶς ἐν τεύτλῃ λακισοῖς κρύπτεται σενάσματι.

& idem apud eundem, III, 32.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΣ δὲ θυνίδος ἀραιῶσι χεῖρεται.

Jam autem *muriam* ex Thynnorum sanie fieri, & in testis sive orcis recondi, res notissima est: Martialis XIII, 103.

MURIA.

Antipolitani fateor sum filia Thynni;

Essem si Scombrī, non tibi missa forem.

& IV, 89.

Antipolitani nec quae de sanguine Thynni

Testa rubet, nec quae coctana parva gerit.

Obl-

Quin & non *Thynnīs* duntaxat, sed & *Scombris* etiam nobilitatum erat Byzantium: ibi enim omnium piscium captura erat, qui in Pontum quotannis intrabant. Plinius IX, 15. *Cum thynnīs amia & pelamides in Pontum ad dulciora pabula intrant gregatim cum suis quaeque ducibus, & primi omnium scombrī.* Hesiodus, vel alius potius apud Athenaeum III, 30.

Θύννας δ' ἀραιὸν ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ἔπλετο μαρτῆ,
Καὶ ΣΚΟΜΒΡΩΝ βυθιάουτε.

Ut fortasse nobilior illa Scombrorum sanie, non Thynnorum hic intelligatur. Utcumque tamen hoc sit, iterum vides curiosam gulam praeceptoris Catiani, qui noluit *muriam* de propinquo ex Antipoli petitam, sed a diffito loco vel a Byzantio usque. Jam autem, quod restat, garum & *muriam* graviter olere & putere quis nescit? magisque adeo vasa, in quibus servantur? Unde Perseus III, 72.

nec invidetas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu.

Ergo plana jam sunt omnia; *Muria*, inquit, attendum est, qua orca Byzantia, sive testa a Byzantio per mercatores allata, putuit. Ceterum doleo vitium eruditum in nupera sua editione sic peperam exhibuisse.

Nov

- 85 Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
 Haec habeant, tanto reprehendi justius illis,
 Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?
 Docte Cati, per amicitiam Divosque rogatus,
 Ducere me auditum, perges quocumque, memento.
 90 Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta;
 Non tamen interpres tantundem juveris. adde
 Voltum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus
 Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
 Non mediocris inest, fontis ut adire remotos,
 95 Atque hautire quam vitae praecepta beatae.

v. 87. VULG. NEQUEUNT. 90. REFERAS MEMORI.

ECLO.

Non alia, quam quae Byzantia putuit ora.

Qua enim, non quae, habent omnes scripti melioris notae. Quid autem in hac lectione boni est, quod non in recepta longe melius sit? Certe *orca putere* multo honestius dicitur, quam ipsa *muria* in jus ingerenda. Tum autem diva illa *Synaeresis*, versui foede claudicanti e machina subveniens, in malam rem ire & suas sibi res habere possit: neque enim ullum hic ulcus est, quod tam deformem medicinam postulet.

78. MAGNA MOVENT STOMACHO FASTIDIA] Sic veteres editiones: neque Cruquius Lambinusve quicquam diverfi ex codicibus suis proferant. At Torrentius in quinque suorum *MOVET* reperit: idque recte vulgatae lectioni praetulit, & post eum doctissimus Baxterus. Equidem in sex meis idem inveni, Galeano, Petrensi, Batteliano, Vigornienfi, Societatis Regiae, & Collegii Trinitatis: quae sine dubio melior scriptura est.

Magna MOVET stomacho fastidia, seu puer &c.

MOVET hic absolute & impersonaliter positum est: vide Nos ad Serm. I. 10. v. 78. Et praeterea, cum *seu & sive* disjunctiva sint; singularem utique numerum, non pluralem, hic requirunt. *XX*

87. NEQUEUNT CONTINGERE MENSIS] Editiones quidem priscas, *nequeunt*. Lambinus & Cruquius *nequeant* in contextu dederunt, codices suos secuti. Ego quoque in optimo Reginensi & quatuor aliis idem reperi: idque placet. *Nequeant*, ut prius *habeant*.

90. NAM QUAMVIS REFERAS MEMORI MIHI PECTORE CUNCTA] Ita sane: quia in primis editionibus sic semel obtinuit, nemo omnium de loco suo hoc movere vel cogitavit, vel sustinuit. At qui in omnibus tam Berimanni, quam nostris codicibus (adde, si vis, & aliorum, qui hic tacent) alio ordine verba collocantur,

Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta.

Quin & eodem modo haec citat Priscianus p. 772: atque ibi sic exhibent quatuor Prisciani exemplaria manuscripta, quae consulendi mihi copia erat. Ceterum, qui hanc lectionem vulgata elegantior esse non statim persentiscit, is, moneo, ut poetarum scripta diligentius legat: hospes enim jam in iis sit necesse est.

E C L O G A V.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata, petenti
 Responde: quibus amissas reparare queam res
 Artibus atque modis. quid rides? Jamne, dolose,
 Non satis est Ithacam revehi, patriosque penatis
 5 Aspicere? O nulli quicquam mentite, vides, ut
 Nudus inopsque domum redeam, te vate: neque illic
 Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. atqui
 Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.
 Quando pauperiem missis ambagibus horres;
 10 Accipe, qua ratione queas ditescere. turdus,
 Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
 Res ubi magna nitet domino sene. dulcia poma,
 Et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
 Ante Larem gustet venerabilior Lare dives:
 15 Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
 Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
 Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
 Utne tegam spurco Damae latus? haud ita Trojae
 Me gessi, certans semper melioribus. Ergo

v. 3. Vulg. DOLOSO.

3. JAMNE DOLOSO NON SATIS EST ITHACAM REVEHI] Ita editiones, & membranae fere omnes. *Non satis est tibi doloso?* Ut Serm. I. 2, v. 59. *An tibi abunde personam satis est evitare?* & L. 4. v. 16. *Mi satis est.* Ergo hic dativus *doloso* satis commode stare potest. Mirifice tamen placet Danielis Heinsii conjectura: *Scribe, inquit, Dolose; ut lepidissime illi alteri respondeat, O nulli quicquam mentite.* Recte quidem, siquid judico: & ita clare habet codex Petrensis, *dolose*; alterum autem illud *doloso* pro varia lectione.

jamne, DOLOSE

Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates Aspicere? O nulli quicquam mentite, vides &c. Alter alterum, ut vides, vocativo casu compel-

lat. *Non satis est* absolute ponitur, sine dativo sequente; ut saepe alias. Nolter Serm. I. 10. v. 97.

Non ego: nam satis est, equitem mihi plaudere. Terent. Phorm. V. 6. v. 17.

Satin' est, si te delibutum gaudio reddo?

38. FI COGNITOR IPSE: PERSTA ATQUE OB-
 RA] Quinam sit *cognitor*, vide hic apud Interpretes, & acutissimum Gronovium patrem de Pecunia veterum. Ceterum pro *Fi* editio Veneta princeps *Si*; altera & Lofcheriana *Sis*, unde in sequentes editiones propagatum est. Sed recte Lambinus Cruquiusque ex membranis dederunt, *FI cognitor*: atque ita ex nostris Leidensis, Zulchemianus, Battelianus & Magdalenenfis. Sic Livius XXXIX, 5. *Alienarum vero simulatum tribu-*
 num

Pau-

- 20 Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tui. tu protenus, unde
Divitias aerisque ruam, dic, augur, acervos.
Dixi equidem, & dico. captes altutus ubique
Testamenta senum: neu, si vafer unus & alter
- 25 Infidiatorem praerioso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem inlusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim;
Vivet uter locuples sine natis, improbus, ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
- 30 Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne; domi si natus erit, fecundave conjunx.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent praenomine molles
Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum:
Jus anceps novi: causas defendere possum:
- 35 Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus. ire domum, atque
Pelliculam curare jube: si cognitor: ipse
Persta, atque obdura, seu rubra Canicula findet
- 40 Infantis statuas, seu pingui tentus omaso

Furius

num plebis cognitorem fieri, turpe. Quintilianus
Instit. III, 8. Non licet tibi agere mecum; cognitor
enim fieri non potuisti. Cicero pro Q. Roscio Co-
moedo, c. 18. Qui per se litem contestatur, sibi so-
li petit: alteri nemo potest, nisi qui cognitor est fac-
tus. — Quod si quisquam petere potest alteri, qui
cognitor non est factus. — Tu in eam litem Ro-
scii cognitor sis factus. Quoniam tuus cognitor non
est factus. Idem in Verrem II, 43. Invenire nemi-
nem Siculo potuit, qui pro se cognitor fieret? —
Cedo, cui Siculo, cum is reus feret, civis Romanus
cognitor factus unquam sit. Porro elegantius, opi-
nor, veriusque sic verba interpunxeris:

Pelliculam curare jube: si cognitor: ipse
Persta atque obdura.

Illum locupletem reum jube ire domum, & ge-

nio indulgere: ipse vero perfer & obdura, nec
frigus neque aestum flocci faciens.

40. SEU RUBRA CANICULA FINDERET INFANTES
STATUAS] Statuas *infantes* tam veteres quam no-
vi Interpretes *mutas*, quae sari non possunt, hic in-
telligunt. Sane ita Noster Epist. II, 2. v. 83. Sta-
tua *taciturnius*. & Serm. I, 6. v. 57.

Infans namque pudor prohibebat plura profari.
Ita Cicero *infans*, pro infacundo, indiferto; *Sci-
pionem accepimus non infantem fuisse*. Nihil accusa-
tore *Lentulo* infantius. Si nihil dixissem, ne infan-
tissimus existimarer. Haec quidem recte habent:
sed quid tum postea? an quia homo stupidus &
elinguis *statua infantior* vel *taciturnior* recte dici-
tur; idcirco & ipsae *statuae infantis* dicentur?
credo, quia hae *statuae* magis *mutae* erant, quam
aliae:

- Furius hibernas cana nive conspuet Alpīs.
 Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens
 Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
 Plures adnabunt thunni, & cetaria crescent.
 45 Si cui praeterea validus male filius in re
 Praeclara sublatus aletur, ne manifestum
 Caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
 Adrepe officiosus, ut & scribare secundus
 Heres: &, si quis casus puerum egerit Orco,
 50 In vacuum venias. perraro haec alea fallit.
 Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
 Abnuere, & tabulas a te remove memento:
 Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
 Cera velit versu: solus, multisne coheres,
 55 Veloci percurrere oculo. plerumque recoctus
 Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem;
 Captatorque dabit risus Nasica Corano.

Num

aliae: & cum ceterae magna voce opem Quiritium implorarent contra aestum caniculae, hae mutae & elingues impune fundebantur. Sensit hanc absurditatem celeberrimus Dacierius; & hoc a poeta quodam sumtum comminiscitur, quem Horatius derideat. Sed unde hoc ei compertum? quibus signis & indicis? Certe illud quod sequitur, *conspuit Alpes*, palam Noster ascribit Furio Bibaculo: hoc, cum adeo tecte & occulte nescio cui furripiat, *incipit esse suum*. Quam vellem, non a Poeta sumtum diceretur, sed a poetria, cui nomen *Canicula*: scilicet ut eodem jure haec *infantes statuas findere* dicatur, quo Furius *Alpes conspuere*. Sed misso joco, equidem Dacierii suspitionem tutari malim, quam frigidum eorum commentum, qui *mutos Caussidicos* perstringi hic existimant. Certe obmutescere multo satius est, quam talia proferre. Quid ergo? Ut homo recens natus *infans* dicitur, ita statuae recentes, novellae; nuper factae, nuper natae, eleganter *infantes* appellantur: eoque magis, quia forma sunt humana:

sem rubra canicula findet

Infantes statuas: ligneas intellige, quae aestivo calore rimas plerumque agunt & finduntur, praesertim recente & viridi materia. Et si & aereas hic accipere poteris cum Servio, qui ad illa Virgilio Georg. III, 363. *Aeraque dissiliunt vulgo*, haec habet: *Passim crepant; nam tam nimio frigore, quam calore aera rumpuntur: Persius, FINDIT INFANTES STATUAS*. Hunc ipsum locum respexit, et si vel memoriae vel Librarii culpa Persius pro Horatio auctor citetur. *Infans statua*, ut Plinio *infans boletus* lib. XXII. c. 22. *Nec tunicae minor gratia in cibo infantis boleti*. Ovidius Fast. VI, 145.

Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis. & alibi, *infantia ora, infantia guttura, infantes umbras*. Vide Nic. Heinlium ad Heroid. IX, 86. Ceterum, postquam haec scripseram, didici etiam ante me virum summum Franciscum Junium, in libro de Pictura veterum p. 284. recte hic *infantes statuas* pro novellis accepisse.

59. QUICQUID DICAM, AUT ERIT AUT NON] Torrentii codices, ut ipse ait, meliores DICAM habent: nostri omnes cum editionibus praefis,

- Num furis, an prudens ludis me, obscura canendo?
 O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non:
 60 Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
 Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
 Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
 Demissum genus Aenea, tellure marique
 Magnus erit; forti nubet procera Corano
 65 Filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
 Tum gener hoc faciet: tabulas focero dabit, atque
 Ut legat orabit: multum Nasica negatas
 Accipiet tandem, & tacitus leget; invenietque
 Nil sibi legatum, praeter plorare, suisque.
 70 Illud ad haec jubeo: mulier si forte dolosa,
 Libertusve senem delirum temperet; illis
 Accedas focius: laudes, lauderis ut absens.
 Adjuvat hoc quoque: sed vincit longe prius ipsum
 Expugnare caput. scribet mala carmina vecors?

Lau-

DICAM. Neque aliter hunc locum citat Priscianus p. 730. etiam in tribus, quos consului, scriptis. Boët. Consol. V, 3. *Quae haec est praescientia, quae nihil certum, nihil stabile comprehendit? aut quid hoc refert (lege, differt) varicinio illo ridiculo Tiresiae, Quicquid dicam, aut erit, aut non? Ceterum, ut hoc obiter dicam, recte hujus loci sententiam cepit Boëtius: & ipsi se deridendos praebent, qui nihil ridiculi his verbis inesse volunt. Tamen in his magna nomina habes, Turnebos, Torrentios, Marcilios, aliosque. Neque vero novum hoc est recentiorum acumen: sed & in codicum veterum marginibus haec legimus adscripta: *Quicquid dicam, aut erit, si dixerò fore; aut non, si dixerò non fore. Quicquid dicam futurum, erit: quicquid dicam non futurum, non erit.* Atqui, o boni, nullis umquam fiducialis hanc sententiam ex verbis auctoris extorquebitis. Nihil ex iis extundi potest, praeterquam hoc: *quicquid dicam, aut eveniet, aut non eveniet.* Itaque deridet Noster & tollit omnem divinationem, utpote Epicureus. Facetum autem est, & Schema, ut Grammatici vocant, παρά προδοσίαν, praeter*

expectationem, tanto apparatu nihil dicere:

O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non:
 Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
 Quale illud Plauti, sed multo minus lepidum, in prologo Captivorum:

Hos quos videtis stare hic captivos duos,
 Illi qui astant, hi stant ambo, non sedent:
 Vos vos mihi testes estis me verum loqui.

Contra, si ex illorum sententia verba enarrantur, nihil frigidius, aut proposito minus conducens excogitari potest. Porro in codice Reginensi & illo Regiae Societatis, non *magnus mihi* habetur, sed *mibi magnus*: unde suspicetur quis *mihi*, cum locum certum non sit nactum, spurium esse & ex glossa petatum: atque adeo legendum esse cum codice Collegii Trinitatis, etsi is notae sit non optimaе,

Divinare etenim magnus DONAVIT Apollo.
 Certe jam olim divinationis munus permanens & perpetuum ei donaverat vel Phoebus, vel, ut alii, Minerva, vel, ut alii denique, Juppiter: at si *donat* admittis, jam tum Phoebi numine aflatum & novo allapsu entheum intelliges.

75 Laudato. scortator erit? cave te roget: ultro
Penelopam facilis potiori trade. Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?

Venit

76. PENELOPEN FACILIS POTIORI TRADE] Editiones quidem veteres *Penelopen*, idque nunc passim obtinet. At Lambinus Cruquiusque, ex codicibus, opinor, dederunt PENELOPAM; in annotationibus tacent. Nostri sane Reginensis & Franckeranus Latina terminatione *Penelopam* exhibent: eaque vera lectio est. Nempe in Carminibus, ubi Alcaeam & Sappho imitatur, graecissat magis; in Sermonibus, ubi Lucilium sequitur, Latinus est. Vide nos ad Epod. XVII. v. 17. Sic Epist. I, 2. v. 23. & 28.

Sirenium voces, & Circae pocula nosti.

Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique.

ut ibi habent codices meliores. Plautus. Stichus I, 1.

Credo ego miseram fuisse Penelopam.

Lucilius in VII. apud Priscianum p. 864.

ad Penelopam conversus ait sic,

Nupturum te nupta negas, quia vivere Ulixem speras.

Ausonius Epist. IX.

Qualem Penelopae nebulonum mensa procorum.

Porro & versu mox 81. *Sic tibi Penelope frugi est,* & Lambini Cruquiique editiones, & nostri codices habent, inflexione Graeca. At eodem exemplo *Penelopa* ibi posuit Horatius, quo antea *Penelopam*. Syllaba autem sustentatur, cum caesurae virtute, tum ob duas, quae statim eam excipiunt, consonantes. Quod cum Librarii nescirent; mirum foret, ni verbum interpolavissent. Seneca Epist. LXXXVIII. *Quid quaeris, an Penelopa impudica fuerit, & verba suo saeculo dederit?*

79. VENIT ENIM MAGNUM DONANDI PARCA JUVENTUS] Sic sane habent omnes, quos noverim, scripti editique. Et nimium quidem patienter hoc admittunt Interpretes, more suo, ubi nihil in codicibus variae lectionis est. Neque posthac, opinor, deerunt, alii qui excusabunt, alii qui defendent & admirabuntur. Equidem *magnum donandi*, si alio comitatu veniret, libens admitterem: ut Propert. II, 8.

Quamvis magna daret, quamvis majora daturus. & Pers. Sat. V. v. 66.

quid quasi magnum,

Nempe diem donas?

At illud totum *parca donandi magnum* vix possum

a me impetrare, ut a Venufino nostro profectum esse credam. Quippe res contrarias in unam sententiam conglomerat, & *παρκα* quod aiunt *παρκα donandi magnum* perinde est ac si dixeris, *parcus largitatis, garrulitatis modicus*, aliaque ejusmodi, quae ipsa secum pugnant, & mutuo se tollunt. Mihi quidem non vana, credo, suspicio est *το magnum* in mendo cubare, & *parca donandi* absolute hic poni; ut apud Lampridium in Alexandro cap. XXXVII. *Spectacula frequentavit cum summa DONANDI PARSIMONIA*. Hoc semel posito fundamento, videamus siquid huc auxilii ex conjectura peti possit. Elegans sane & concinna, ac Tanaquillo Fabro iudice *admirabilis* est Simeonis Bosii emendatio, quam cum Lambino is communicavit,

Venit enim MAGNO: donandi parca juventus:

Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae.

Venit magno tua Penelope, hoc est, magno se emi postulat: illi vero parci & sordidi, ac ventii magis quam Veneri studentes: casta est itaque, quia nemo eam pretio suo praeslinavit. Certe vel a dissentientibus laudem meretur haec egregii viri conjectura: mihi tamen, ut quod sentio dicam, ingeniosior videtur quam verior. Principio enim, nimium sane & pernimum sali nigro indulsit Noster, si pro Penelopa Thaidem quandam aut Bacchidem nobis depinxit. Non omnia vel ipsi Satae licent. Haecenus quidem fas erat, Castam eam nunc esse, adeo tamen ut ingentibus muneribus expugnari tandem possit ejus pudicitia: hoc scilicet mulieris est: at illud *venire* & licet quamplurimo, venalem se habere, meretricis est plane, & quidem procaecis. Hoc igitur vult Tiresias, *perduci* demum posse Penelopam, si donis usque & usque cumuletur: at ultro se *venalem* prostituere, atque adeo quaestum meretricium sponte occipere, quis ea calumniantem ferat? Illud quoque in hac conjectura displicet, quod verba ea, *Donandi parca juventus*, absolute jam posita, non procos illos nebulones qui ad Penelopam accesserant, sed omnem omnino juventutem significare debent. Ergo hoc nunc dicit, *Omnes juvenes donandi parcos esse, & culinae quam Veneris studiosiores*: quorum utrumque falsissimum esse Comodia omnis clamat. Noster ipse in caracte-

Venit enim (indignum) donandi parca juvenus,
 80 Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae:
 Sic tibi Penelopa frugi est: quae, si semel uno
 De fene gustarit tecum partita lucellum,

v. 79. Vulg. Venit enim MAGNUM.

Ut

se Juvenis Art. Poët. v. 164.

Utilium tardus provisor, prodigus aeris,

Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.

Aristoteles Rhetor. II, 12. Οἱ μὲν δὲ νεοὶ, τὰ ἄν
 εἰσὶν ἐπιθυμητοὶ καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν,
 μάλιστα ἀκολαθητικοὶ εἰσι ταῖς (lege τῆ) περὶ τὰ ἀ-
 φροδίσια, καὶ ἀκρατεῖς ταῦτα. Juvenis, ait, *rebus*
Veneris maxime sunt dediti, & in iis intemperantes.
 Denique & illud venit, a *Venio*, aptissimum huic
 loco vocabulum, non pati possum, ut ad alteram
 significationem detorqueatur. *Venerunt*, ait,
proci; ut Terentius, *amans accessit*, Andria I, 1.

Sed postquam amans accessit, pretium pollicens.

Sic *commeare ad mulierem* idem Heaut. III, 1.

v. 35.

Primum olim potius quam paterere filium.

Commeare ad mulierculam, quae paullulo

Tum erāt contenta.

ubi versum claudicantem, qui tot viros doctissimi-
 mos frustra exercitos habuit, sic levi manu obi-
 ter sanare, erit parvae opellae pretium: lego e-
 nim,

Commétare ad mulierculam, quae paullulo.

Comméto est verbum frequentativum a *commeo*:
commeo, *comméto*, ut *jacō jactito*, *dicō dicitō*
 & similia, & deinde per *crasin comméto*. Plautus
Captivis I, 2. v. 82.

Nam meus scruposam victus commetat viam.

Ita codex vetustissimus Camerarii cum aliis Pala-
 tinis apud Paracum. Vulgo *commeat* (ut hic apud
 Terentium) *perperam*: raro enim aut nusquam
 in sede quinta Jambum pedem usurpant Comici
 Latini. Nonius Marcellus, *COMMETARE, com-
 meare: Afranius Virgine:*

Quo tu commétas? ubi confixus desides?

Novius Bubulco cerdone:

*Quum ad lupam nostram tam multi crebro com-
 métant lupi.*

Sed haec pluribus, si a majoribus negotiis otium
 erit, ad ipsum Terentium: illud animadvertas
 veim, loca illa Afranii & Novii apposite ad Ho-
 ratium facere: ibi enim *commetant* ad mulierem
 amatores, plane ut apud Nosrum *veniunt*. Quid
 ergo? Quamquam periculosa alea est post Bosis
 emendationem quicquam tentare; vide annon haec
 nostra jure non reformidet se illi comparari:

*Venit enim (INDIGNUM) donandi parca juvenus,
 Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae.*

Tiresias scilicet male falsus haec loquitur, quasi
 & Penelopae & Ulixei vicem indignabundus;
 Quid tu mihi *frugi & pudicam* narras? quippe *ve-
 nerunt* ad eam nescio qui nebulones & ventres
 meri, culinae magis nidore quam amoris aura
 concitati, qui nesciunt donare & profundere, ut
 veri amatores solent: facinus hercle *indignum*:
 nam si alii venissent, ad largiendum alacres &
 potentes; jam absens ex uxoris quaestu dives fa-
 ctus esses, & rem tuam constabilivisses; hi contra,
 tantum abest ut donent, ut ipsi a symboli tua
 comedant: quid mirum autem, si inter tales pudica
 est? Sed bono esto animo: tu domum redux
 locupletes & scortatores senes conquire; quorum
 unum inescatum si semel uxor emunxerit, num-
 quam postea illius praedae obliviscetur. Haec qui-
 dem sententia totius Sermonis filo videtur aptissi-
 ma: verbum autem ita appositum, ut nihil magis.
 Sic Noster Epist. I, 6. v. 22.

Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

Mutus, & (INDIGNUM) qui sit peioribus ortus,

Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.

Ovidius Amorum I, 6.

Janitor (INDIGNUM) dura religate catena,

Difficilem moto cardine pande forem.

& Metam. V. v. 37.

Pectora rupisset: nisi post altaria Phineus

Isset: & (INDIGNUM) scelerato profuit ara.

Jam autem, quam prope abscedat a vulgata scri-
 ptura, quid attinet dicere? *in* & *m* in codicibus
 eandem speciem habent; *di* & *a* non valde dissi-
 milem. Certe qui emendationem hanc respuent,
 id vel inviti fatebuntur; si Horatius, ut nos qui-
 dem credimus, *indignum* scripserat, vix tamen
 in hac sententia evenire aliter potuisse, quam ut
 Librarii *magnum* substituerent. Quare aut hoc
 nobiscum utantur, aut ipsi aliquid rectius de suo
 impertiant. Nam qui pro recepta lectione con-
 tendere & depugnare parati erunt, nihil interea
 novi in medium proferentes, tales equidem nihil
 morabor.

Ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
 Me fene quod dicam factum est. anus inproba Thebis
 85 Ex testamento sic est elata: cadaver
 Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
 Scilicet, elabi si posset mortua; credo,
 Quod nimium institerat viventi. cautus adito:
 Neu desis operae, neve inmoderatus abundes.
 90 Difficilem & morosum offendes garrulus ultro.
 Non etiam fileas. Davus sis comicus; atque
 Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
 Obsequio grassare: mone, si increbruit aura,

v. 90. Vulg. OFFENDET.

Cau-

90. DIFFICILEM ET MOROSUM OFFENDET GARRULUS ULTRO] Ita omnes ubique, nisi quod Leidensis habeat *offendit*. Mendosus tamen est locus, & non multo labore sic restituendus:

cautus adito:

Neu desis operae, neve inmoderatus abundes:
 Difficilem & morosum OFFENDES garrulus ultro:
 Non etiam fileas: Davus sis comicus.

Caecus sit oportet, qui emendationem hanc non agnoscat: nam ni ita sit, videbit & advertet omnia haec secunda persona efferri. More autem suo tertiam hic supposuerunt Librarii, quia *garrulus* eam flagitare videbatur. Ita alibi *Epod. X. praeda juverit dederunt, pro juveris*; & *Serm. II, 3. v. 133. Occidit Orestes, pro occidis*. Offendes autem *garrulus*, hoc est, si *garrulus* fueris; locutione huic Nostro valde familiari.

100. QUARTAE SIT PARTIS ULIXES] Lege ex nostris *Magdalenensi & Colbertino, & Lambini* quibusdam:

Et certum vigilans, Quartae ESTO partis Ulixes, Audieris, heres.

Imitatus est scilicet Testamentorum formulam; *Seneca Controv. XV. Sola mihi heres ESTO. — Omnis pecuniae meae sola heres ESTO. — Uxor mea heres ESTO. Justin. Instit. II, 13, 14, 15, 16. Titius filius meus exheres ESTO. — Usque ad calendas illas heres ESTO. Digest. L, 16. 142. Titius & Maevius ex parte dimidia heredes SUNTO. — Sempronius ex parte dimidia heres ESTO.* Et alibi saepe. Porro *certum vigilans* quid sibi velit, non aliunde melius sciveris quam ex contraria locutione *incertum vigilans*. *Ovidius Epist. Ariadne:*

*Incertum vigilans, a somno languida, movi
 Thesea prensura semisupina manus.*

Stattius Theb. V, v. 212.

Turbidus, incertumque oculis vigilantibus, hostem Occupat.

104. GAUDIA PRODENTEM VULTUM CELARE] Locus sane scaber & morosus; etsi interpretes secure illum praetervolent:

Sparge subinde: & si paullum potes, illacrimare, Est

Gaudia prodentem vultum celare.

Ita nunc vulgo distinguunt, ut *illacrimare* sit modi imperativi ab *illacrimor*: tum autem *Est* valebit licet, ἔξει, δουατος εἴη. Quidni autem possibile est *vultum celare*? dubiumne id cuiquam est? putida quidem sententia & Horatio indigna. Quare aliae editiones sic interpungunt,

& si paullum potes, illacrimare, est

Gaudia prodentem vultum celare.

ut ordo sit, Et *illacrimare*, si *paullum potes*, est celare vultum prodentem gaudia. Ita *illacrimo* usurparunt Livius, Virgilius, Valerius Flaccus aliique. Melius profecto hoc quam alterum. Fictis enim lacrimis commodissime celantur inclusa mentis gaudia. *Lucanus IX, 1040. de Caesare loquens, Pompeii caput abscisum spectante,*

lacrimas non sponte cadentes

*Effudit, gemitusque expressit pectore laeto;
 Non aliter manifesta putans abscondere mentis
 Gaudia, quam lacrimis.*

Tamen, vel hac sententia, sic potius scripserim, nitidius paullo & clarius;

*Sparge subinde: & sic paullum potes illacrimare, ET
 Gaudia prodentem vultum celare.*

Sed

- Cautus uti velet carum caput: extrahe turba
 95 Oppositis humeris: aurem substringe loquaci.
 Inportunus amat laudari? donec Ohe jam!
 Ad caelum manibus sublatis dixerit, urgue; &
 Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 Cum te servitio longo curaque levarit;
 100 Et certum vigilans, Quartae esto partis Ulixes,
 Audieris, heres: Ergo nunc Dama sodalis
 Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
 Sparge subinde: &, si paullum potes inlacrimare, est
 Gaudia prodentem vultum celare. sepulcrum

V. 100. Vulg. QUARTAE SIT.

Per-

Sed quid illud demum est, *celare vultum gaudia prodentem*? haec videntur *avvata* & secum pugnantia. Quippe si vultus *celatur*, quomodo *prodit*? Vultus quidem saepe *prodit* secretos animi affectus; ut Seneca Hippol. 362.

inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor.
 Lucanus III, 356.

cum turbato jam prodita vultu
Ira ducis, tandem testata est voce dolorem.
 Silius Italicus VI, 384.

Servabam vultus ducis, & prudentia sensum
Lumina, & obtutu perstabam intentus eodem.
 Auctor Consolationis ad Liviam, v. 87.

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem
Squallida promissa flere per ora coma,
Dissimilemque sui vultu profitente dolorem.
Hei mihi, quam toto luctus in ore fuit!

Ubi Heinſius *ὁ πᾶν* malit *profitente colorem* vel *prodente colorem*. Quid enim est *dolor dissimilis sui*? *laetus*, credo. quid potest absurdius? Neque enim quicquam nos adjuvat vir ingeniosus & celebris, sub ficto Goralli nomine editionis nuperae auctor; qui, quamvis fatetur *vultum* hic *dissimilem sui* dici debuisse, non *dolorem*, tamen hoc per *Metathesin* excusari posse credit. Placetne vero? ergo omnis opera, recensendis libris impensa, frustra & incassum erit. Quidvis enim & quantumvis ineptum sic poterit defendi: *omnia protinus alba erunt*, & favente modo Figuræ alicujus numine,

Scire licet gigni posse ex non sensibus sensus.
 Quin nihil hic opus est aut hujus excusatione, aut illius correctione. Quippe *dissimilem sui* neque ad *dolorem*, nec ad *colorem* refertur, verum ad Ne-

ronem: *vidimus*, inquit, *Neronem attonitum fraterna morte,*

Dissimilemque sui; vultu profitente dolorem.
 Sic verba distingue. Ovidius Metam. XI, 273.

Lucifero genitore fatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore maestus
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademptum.

Nimirum alter alterutrum hic compilavit; adeo gemina sunt loca. Porro *profitente* hic lege, non cum Heinſio *prodente*. Nero enim non *invitus* prodebat dolorem, sed *volens* profitebatur. Sed, his missis, qui fiat, ut jam dixi, ut & vultus *prodatur* affectus, & tamen *celatur*, nullus equidem video. Mutila, ut videtur, oratio est, & ita suppleri debet; *Celare vultum*, alicui *prodentem gaudia*. Sed quo jure, qua venia, vox sententiae tam necessaria desiderari & subintelligi potest? Quin & illud *celare vultum* vix videor intelligere. Non enim jubet pallio vultum obtegere & velare. Vultus itaque non *celatur* nisi alio vultu simulato: sed & sic, non *celatur*, sed *mutatur*: ut Noster Serm. II, 8. v. 84.

Nasidiene, redis mutatae frontis.
 & Terentius Hec. III, 3. v. 9.

Sed continuo vultum earum sensu immutari omnium.

Equidem *vultu celare, tegere, abscondere* aliquid saepe memini legere; ipsum *vultum celare* hac quidem sententia numquam. Quare vide, annon melius forte hic quadret illa scriptura, quam *ὁ ζῶντις ποῖς* & infinitae vir lectionis Barhius ex veterissimo, ut ait, codice depromit, Advers. XXVII. i. quamque ille tanti facit, ut *prorsus textui inserendam putet*:

- 105 Permissum arbitrio, sine sordibus exstrue. funus
Egregie factum laudet vicinia. si quis
Forte coheredum senior male tussiet; huic tu
Dic, ex parte tua seu fundi, sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. sed me
110 Imperiosa trahit Proserpina; vive, valeque.

E C L O G A VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquae fons,
Et paullum silvae super his foret. auctius atque
Dî melius fecere. bene est. nil amplius oro,

v. 4. Vulg. NIHIL.

Maia

Et, si paullum potes, illacrimare. est
Gaudia PRUDENTUM VULTU celare.
Prudentum est officium, ut illud Livii, XLII, 62.
Modum imponere secundis rebus, nec nimis credere
serenitati praesentis fortunae, prudentis hominis &
merito felicitis est. Vultu autem celare, ut Apuleius
Metam. VIII. Vultu tamen gaudium tegit, & fron-
tem asseverat, & dolorem simulat. Contra, Ovid.
Art. Amat. I, 678.
Ut simulet vultu gaudia, tristis erit.
Cicero pro Sextio c. 10. Animus ejus vultu, fla-
gitia parietibus tegebantur. Idem in Verrem I, 8.
Cupiebam animi dolorem vultu tegere, & taciturni-
tate celare, Lucan. IX, 1106.

abscondunt gemitus & pectora laeta

Fronte tegunt.

Nemesianus Ecloga IV.

Quid vultu mentem premis, & spem fronte serenat?

Virgil. Aen. VI, 477.

Consilium vultu tegit, & spem fronte serenat,

Ergo ad hanc faciem, praeclare quidem codex
Barthianus, *vultu gaudia celare*: totum tamen il-
lud, *Prudentum est celare gaudia vultu*, nescio qui
minus placet. Neque enim convenit, Tiresiam,
qui per totam hanc Satiram scurrae personam sus-
tinet, jam *sententias loqui*; praesertim hanc, quae
tantum abest ut in universum vere dicatur, ut
plerumque falsa sit. Raro enim *prudentibus* usu ve-
nit, ut gaudia vultu celare; saepe contra, ut a-

parte profiteri; saepius ut *simulare* debeant: utpo-
te quibus plura secundis adversa soleant contingere.
Aeneas itaque viri prudentis officio fungitur,
cum

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.
Quid multa? neque haec Barthii lectio, neque
illa vulgata placet: alios libros excutiant, quibus
copia est, & qui de Horatio bene mereri student.
Simplicius quidem, me iudice, clariusque sic scri-
bere potuisset,

Sparge subinde: & sic paullum potes illacrimare, et
Gaudia prudenter vultu celare.

106. FUNUS EGREGIE FACTUM LAUDET VICINIA] Ita omnes, quos noverim, codices: sed Nic.
Heinsius in marginē sui libri, *Lege*, ait, LAU-
DENT. Nempe quia *vicinia* est nomen collecti-
vum, ideo numero singulari verbum hic plurale
subjungi voluit. Amavit sane vir summus hanc fi-
guram, quam Synthesin vel Syllepsin vocant;
eamque fere omnibus in locis inculcat, quo jure,
qua injuria. Vide ipsum ad Ovidii Fast. III, 189.
Metamorph. II, 688. Remed. Amor. 164. At Nos-
ter singularem numerum praetulit, tam hic, quam
alibi: Epist. I, 17. v. 62.

Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat.

& Epist. I, 16. v. 44.

Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota.

ubi non codices tantum, sed & metri ratio lectio-
nem certam facit. Persius IV, 45.

egregium cum me vicinia dicat.

Ita

- 5 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
 Si neque majorem feci ratione mala rem,
 Nec sum facturus vitio culpave minorem:
 Si veneror stultus nihil horum, O si angulus ille
 Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
 10 O si urnam argenti fors quae mihi monstret! ut illi,
 Thesauro invento qui mercenarius agrum
 Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
 Hercule: si, quod adest, gratum juvat: hac prece te oro,
 Pingue pecus domino facias, & cetera praeter
 15 Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adfis.
 Ergo ubi me in montis & in arcem ex Urbe removi,
 Quid prius inlustrem Satiris Musaque pedestri?

v. 10. Vulg. Fors *QUA*.

Nec

Ita praeter editos habent tria scripta, quibus usus sum, exemplaria. Idem Heinsius post duos nominativos, quorum propior est singularis, verbum tamen plurale ubique ingerit, contra plurium & meliorum codicum fidem, ut Fast. IV, 104. & 156.

Quem toti saltus, quem nemo omne tremunt.
 Et forma, & mores, & bona fama manent.
 Sic ille ex unico dedit codice, eoque non adeo vetusto: cum ceteri magno numero tremunt & manent habeant, idque meis auribus gratius. Certe aliter in Virgilio suo reperit, Aen. V, 343.

Tutatur favor Euryalum, lacrimaeque decorae.
 Horatius vero nusquam plurali usus est in simili locutione, sed semper singulari, ut docui ad Carm. I, 24. v. 8. & alibi.

4. NIHIL AMPLIUS ORO] Scribe ex plus decem nostris codicibus, NIL amplius oro: & sic quinque Pulmanni.

10. O SI URNAM ARGENTI FORS QUA MIHI MONSTRET] Ita libri post Aldum excusi; *QUA*, id est, *siquo pacto, siqua ratione*: unde dormitantibus hic interpretibus, etiamnum circumfertur. At priscae editiones tres, & Pulmanni Bersmannique plures, omnes denique a nobis visi codices;

O si urnam argenti fors *QUAE* mihi monstret: praeterquam quod Regius habet *QUAM*: O si quam urnam argenti fors mihi monstret. Sed placet *Quae*, quod plurium auctoritate fulcitur. O siquae fors urnam argenti mihi monstret. Siquae fors, ut alibi siquis casus. Serm. II, 5. v. 49.

fiquis casus puerum egerit orco.

Terentius Hecyra III, 3. v. 26.

Quaeque fors fortuna est, inquit, nobis quae *ea* hodie obtulit.

Virgilius Aen. II, 94.

Et me, fors siqua tulisset;

Promisi ultorem.

& VII, 559.

Cede locis. ego, siqua super fortuna laborum est.

IX, 41.

fiqua interea fortuna fuisset.

& 214.

fiqua id fortuna vetabit.

XI, 128.

Et te siqua viam dederit fortuna.

ad quae exempla forte & illud X, 458.

Ire prior Pallas; si qua fors adjuvet ausum.

Viribus imparibus;

sic refingendum erit,

fiquae fors adjuvet ausum:

ut Terentius Prologo Heautont.

Siquae laboriosa est, ad me curritur.

Nam & hic, praeter vetustissimum Bembinum; ceteri omnes codices *siqua* habent, licet versu ipso repugnante. Sic & apud Ciceronem multis locis *siquae*, *nequae* in membranis veteribus extant, ubi hodie *siqua* & *nequa* circumferuntur. Vide Franciscum Fabritium ad Cic. Offic. II, 21.

- Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
 Autumnusque gravis, Libitinae quaeſtus acerbae.
 20 Matutine pater, ſeu Jane libentius audis,
 Unde homines operum primos vitaeque labores
 Inſtituunt (ſic Dis placitum) tu carminis eſto
 Principium: Romae ſponſorem me rapis: Eia,
 Ne prior officio quiſquam reſpondeat, urgue:
 25 Sive Aquilo radit terras, ſeu bruma nivalem
 Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
 Poſtmodo, quod mî obſit, clare certumque locuto,
 Luſtandum in turba, & facienda injuria tardis.
 Quid tibi vis, inſane, & quam rem agis? improbus urguet
 30 Iratis precibus. tu pulſes omne quod obſtat,
 Ad Maecenatem memori ſi mente recurras.
 Hoc juvat, & melli eſt; non mentiar. at ſimul atras

v. 28. Vulg. Turba, fac. 29. Quid vis, inſane, & QUAS RES AGIS.

Ven-

28. LUCTANDUM IN TURBA; FACIENDA] Scribe ex Berſmanni Pulmannique codicibus, noſtrisque ad unum omnibus, & tribus editionibus vetuſtis: *Luctandum in turba, ET facienda injuria tardis.* Piget ſane tam minuta memorare: ſed quid facies? Jam penſi ſemel ſuſcepti ratio exigit, ut vel parva menda cum magnis ſimili falce recidantur.

29. QUID VIS INSANE, ET QUAS RES AGIS] In noſtris omnibus membranis, (adde ſi vis, & aliorum, etſi ipſi taceant) verſus hic ſic ultra menſuram excurrit:

Quid tibi vis inſane, & quas res agis? improbus urget:

Unde pro vario correctorum captu variis modis interpolatus eſt. Tres priſcae editiones ſic dederunt, *quod agis eſtecto,*

Quid tibi vis, inſane, & quas res? improbus urget.

At editi poſt Aldum retinuerunt *quod agis, & tibi* potius excluſerunt,

Quid vis, inſane, & quas res agis, improbus urget.

eaque jam lectio per interpretum patientiam impune circumfertur. Tu vero, ſi me audies, ſic poſthac locum reſinges:

Quid tibi vis, inſano, & QUAM REM AGIS? improbus urget.

Quid tibi vis paſſim apud Comicos occurrit, & *quod tibi* nullo pacto hinc poteſt abeſſe; praefertim ubi *inſane* ei adhaeret. Cicero de Oratore, II, 67. *Quid tibi vis, inquit, inſano? tanta eſt malorum multitudo civium, ut paucis annis ad maximas pecunias ſis venturus.* Propertius, I, 5. v. 3.

Quid tibi vis inſane? meos ſentire furores?
 Perſius V, v. 143.

quo deinde, inſane, ruis? quo?

Quid tibi vis?

Illud vero *quam rem agis*, noli dubitare, quin ab Horatii manu fuerit: quod corruperunt, credo, illi, quibus durior eſſe viſa eſt ſyllabae eliſio. At qui eodem modo eliditur Sermone II, 8. v. 67.

Committes rem omnem & vitam, & cum corpora famam.

Neque aliter Poëtae Comici; ut Terentius Adelp. III, 2. v. 45.

Non faciam. Quid agis? Proferam. Hem, mea ſoſtrata, vide quam rem agas.

Heautont. I, 1. v. 37.

raſtros interea tamen

Appono; ne labora. Minime. Quam rem agis?

&c.

- Ventum est Esquilias; aliena negotia centum
 Per caput & circa saliunt latus. Ante secundam
 35 Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
 De re communi scribae magna atque nova te
 Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
 Inprimat his cura Maecenas signa tabellis.
 Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, & instat.
 40 Septimus octavo propior jam fugerit annus,
 Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
 In numero: dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
 Vellet, iter faciens; & cui concredere nugas
 Hoc genus, Hora quota est? Threx est Gallina Syro par:
 45 Matutina parum cautos jam frigora mordent:
 Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
 Per totum hoc tempus, subjectior in diem & horam

In-

& IV, 4. v. 18.

Eo traducenda est. Quam rem agis, scelus? Egen' & argentum cudo.

& V, 1. v. 69.

Me mea omnia bona doti dixisse illi. Quam rem agis?

Plautus Menaech. I, 2. v. 6.

Quo ego eam, quam rem agam, quid negoti geram.

Plura sunt in promptu exempla; sed haec satis: unde de tribus Torrentii codicibus iudicium ferre possis; qui sic habebant:

Quid tibi vis? quas res agis, insane? improbus urget.

Profecto, si haec eorum lectio erat, & non ipsius potius hominis emendatio; multo omnium pessimi erant & contaminatissimi.

30. IMPROBUS URGET IRATIS PRECIBUS] Daniel Heinisus, *Omnino, ait, scribendum est, Improbus urget, Iratus, precibus: infeliciter sane, neque pro cetera ingenii & eruditionis fama. Nihil ejus correctione deterius, nihil recepta lectione elegantius. Sic Tacitus, preces contumaces. Annal. II, 57. Responsum a Pisonis precibus contumacibus; discesseruntque apertis odiis. Iratis autem figurate dictum; ut Martialis *iracundis unguibus*, Juvenalis*

irato sistro, Propertius irata manu, iratam suam; & alii alia.

32. HOC JUVAT, ET MELLI EST; NON MENTIAR] Magdalenensis, Colbertinus, Lambethanus, cum uno Bersmanni, NON MENTIOR. Sic Apuleius in Apologia: *Reliquit Rufino huic (non mentior) HS XXX devorandum.* Plautus Menaech. V, 7. v. 37.

Me herum tuum non esse. Non taces? Non mentior.

Sed codex Petrensis paullo rectius, NE MENTIAR. Cicero Epist. ad Famil. III, 4. *Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse, ut me convenires; id mihi, ne mentiar, gratum est.* Plautus Prologo Casinae:

Est servus eii quidam, qui in morbo cubat; Immo hercle vero in lecto, ne quid mentiar.

Terent. Adelph. III, 3.

Quid agatur? vestram nequeo mirari satis Rationem. Est hercle inepta, ne dicam dolo.

Placet tamen recepta lectio, NON MENTIAR. Plautus Menaech. II, 1.

Nulla est voluptas navitis, Messenio, Major, meo animo; quam quom ex alto procul Terram conspiciunt. Major, non dicam dolo, Si adveniens terram videas, quae fuerit tua.

- Invidiae noster. ludos spectaverit una:
 Luserit in campo: Fortunae filius, omnes.
 50 Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
 Quicumque obvius est, me consulit; O bone, (nam te
 Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet)
 Numquid de Dacis audisti? Nil equidem. Ut tu
 Semper eris derisor! At omnes Dî exagitent me,
 55 Si quicquam. Quid? militibus promissa Triquetra
 Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?
 Jurantem me scire nihil miratur, ut unum
 Scilicet egregii mortalem atque silenti.
 Perditur haec inter misero lux; non sine votis,
 60 O rus, quando ego te aspiciam? quandôque licebit,
 Nunc veterum libris, nunc somno & inertibus horis,
 Ducere sollicitae jocunda oblivia vitae?
 O quando faba Pythagorae cognata, simulque

v. 48. VULG. SPECTAVERAT. 49. LUSERAT. 57. MIRANTUR.

Un-

48. NOSTER LUDOS SPECTAVERAT UNA, LUSERAT] Locum haftenus male acceptum sic lego & distinguo:

Per totum hoc tempus subjectior in diem & horam Invidiae noster. ludos SPECTAVERIT una:

LUSERIT in campo: Fortunae filius, omnes.

Ubi primo, *subjectior invidiae*, ut Juvenalis, X, 56.

Quosdam praecipitat subjecta potentia magnae Invidiae.

Deinde *noster* ad *subjectior* referendum; alioquin ambiguum foret, utrum se an (quod ineptum est) Maecenatem dicat invidiae obnoxium. Eleganter autem *noster* cum verbo tertiae personae perinde est ac *ego*. *Ego*, inquit, *per totum hoc tempus subjectior sum invidiae: si ludos una cum Maecenate spectavero, si in Campo Martio una lusoro; omnes illico qui adsunt, Fortunae filius, secum aiunt taciiti*. Plautus Rudente IV, 7. v. 19.

Egone ut quod ad me adlatum esse alienum sciam, Celestem? minime istuc faciet noster Daemones.

At ibi Daemones ipse loquitur, ut hic ipse Horatius: ergo *noster faciet* est idem plane quod *ego faciam*. Idem Epidico I, 2. v. 44.

Facile tu istuc, sine periculo & cura, corde libero, Fabulare: novi ego nostros: mihi dolet, cum ego vapulo.

ubi *nostros* recte, opinor, interpretantur *nos*: nisi potius emendandum sit, *Novi ego nostrum*, id est, *me*: ut in simili fere periculo Antipho ait apud Terent. Phorm. I, 4. *Egomet me novi & peccatum meum*. Ceterum pro *spectaverat*, *luserat*, quae in vulgatis haftenus obtinuerunt, reposuimus ex Galeano nostro, Lambethano, & Collegii Trinitatis codice, *SPECTAVERIT*; & ex postremo eorum, *LUSERIT*. *Ludos spectaverit una*, hoc est, *si spectaverit*; ut supra v. 39. *Dixeris, experiar*, pro *si dixeris*: & Serm. sequente, v. 32. *Jusserit ad se Maecenas*, pro *si jusserit*. I, 3. v. 55. *Decies centena dedisses* Huic parco, pro *si dedisses*. Persius Sat. V. in fine:

Dixeris haec inter varicosos centuriones.
 Virgil. Aen. VI. v. 31.

tu quoque magnam Partem opere in tanto, sineret dolor, Icare, haberes.

Omnia, opinor, jam plana sunt & extra aleam constituta. Aliorum hic explicationes in tenebris cespiti-

- Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
 65 O noctes, cenaque Deum! quibus ipse meique
 Ante Larem proprium vescor, vernaque procacis
 Pasco libatis dapibus: cum, ut cuique libido est,
 Siccat inaequalis calices conviva, solutus
 Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
 70 Pocula; seu modicis uvescit laetius. ergo
 Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
 Nec male necne Lepos saltet: sed quod magis ad nos
 Pertinet, & nescire malum est, agitamus; utrumne
 Divitiis homines, an sint virtute beati:
 75 Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos:
 Et quae sit natura boni, summumque quid ejus.
 Cervius haec inter vicinus garrit anilis
 Ex re fabellas. si quis nam laudat Arellî
 Sollicitas ignarus opes; sic incipit: Olim

v. 67. Vulg. PROUT. 78. NAM SI QUIS.

Ru-

cespantium parco exagitare: tute jam facile per te videris, ut omnes in nervum denique erumpant.

57. MIRANTUR UT UNUM SCILICET] Praecesserat, *Quicumque obvius est, me convenit*: nunc sequitur numero mutato, *Mirantur*: quod etsi multis aliorum exemplis defendi potest, placet tamen magis Batteliani codicis lectio, *MIRANTUR*. Quippe *convenit* supra dixerat; non, ut potuit, *conveniunt*. Et nescio quomodo singulari numero delectatur Horatius, ut saepe diximus, & praefertim ad Carm. I, 24. v. 8.

64. UNCTA SATIS PINGUI LARDO] *Pingue lardum* dixit Plinius, & *pinguia larda* Ovidius. Sed non satis placet illud *satis* pingui: quod ignavum hic & versui duntaxat sustentando natum videtur. An legendum *Focis? Faba & oluscula & lardum ponentur focis*. Juvenalis XI, 79.

Cervius, parvo quae legerat horto, Ipse focis brevibus ponebat oluscula.
 Alioqui ponentur hic de mensa accipe; ut Martial. V, 80.

Ponentur digitis tenendus unctis
 Nigra coliculus virens patella, —
 Et pallens faba cum rubente lardo.

Ceterum Nostri imitatione, ut solet, Serenus Sammonicus c. XL. de Faba loquens;

Pythagorae cognata levi condita cumino Proderit, & madida fermentum polline turgens.

67. PROUT CUIQUE LIBIDO EST] Illud *Proue* sententiae quidem satis convenit; sed durioris est soni, cum in unam syllabam coalescit; ut vel hebetes, credo, aures offendat. Certe in nullo poeta, ne in Comico quidem, hoc verbum legisse memini. Quamobrem libens hic accipio Colbertini codicis lectionem,

Pasco libatis dapibus: cum, ut cuique libido est, Siccat inaequales calices conviva.

Quin & in optimo Reginensi *PRO* est a manu secunda, post manifestam rasuram: quod vero erasum nunc est, *CUM* fuisse videtur. Continuat autem orationis filum, *O cenae deum; cum conviva, ut cuique libido est, siccat calices.*

78. NAM SI QUIS LAUDAT ARELLI] Sic editiones priscae: unde dissimulata ab Interpretibus lectionis varietate, perpetuum obtinuit. At enim, quod in suis invenit Bersmannus, ego etiam reperi in Leideni, Reginensi, Batteliano, Petrensi, Magdalensi, Regio, Regiae Societatis, aliisque, *SI QUIS NAM LAUDAT*: duo soli eique

- 80 Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
 Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
 Asper, & attentus quaesitis; ut tamen artum
 Solveret hospitii animum. quid multa? neque ille
 Sepositi ciceris, nec longae invidit avenae:
- 85 Aridum & ore ferens acinum, semesaque lardi
 Frustra dedit, cupiens varia fastidia cena
 Vincere tangentis male singula dente superbo:
 Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 Effet ador loliumque, dapis meliora relinquens.
- 90 Tandem urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice,
 Praerupti nemoris patientem vivere dorso?
 Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 Carpe viam (mihi crede) comes: terrestria quando
 Mortalis animas vivunt sortita, neque ulla est

v. 83. Vulg. ILLI. 92. VIN' tu.

Aut

omnium recentissimi habent *Nam si quis*. Egregii scilicet correctores conjunctionem illam non nisi primo loco stare posse crediderunt. Atqui & secundum interdum locum sortita est, ut Sat. II, 3. v. 20. *Olim nam quaerere amabam*. v. 41. *Primum nam inquiram*. v. 302. *Ego nam videor mihi sanus*. Epist. II. 1, v. 186. *His nam plebecula gaudet*, & alibi. Ergo & hic in secunda sede est collocanda, sic enim lenior fluit versus; & numquam rarum hoc dedissent Librarii, nisi de manu auctoris accepissent.

83. NEQUE ILLI SEPOSITI CICERIS] Lectio haec Lambino debetur, quam posteriores nimis temere secuti sunt. At veteres Editiones, plures Pulmanni & Tortentii, Bersmannique codices, nostri autem, quot manibus propriis versare licuit, duodecim, ILLI habent, non illi. Rectius sane, si quid iudico;

Asper & attentus quaesitis; ut tamen artum Solveret hospitii animum. quid multa? neque ILLE Sepositi ciceris, nec longae invidit avenae.
 Ille rusticus scilicet, cujus ingenium jam narraverat. Sic Serm. II, 3. v. 204.

quid enim Ajax Fecit, cum stravit ferro pecus? abstulit vim Uxore & gnato, mala multa precatus Atreidis:

Non ille aut Teucerum, aut ipsum violavit Ulixem;
 & Carm. IV, 9.

qui deorum Muneribus sapienter uti, Duramque callet pauperiem pati, Pejusque leto flagitium timet: Non ille pro caris amicis Aut patria timidus perire.

Peculiarem haec elegantiam habent; qualem tamen assequi & intelligere paucis concessum est. Ergo si quis adhuc a Lambini partibus stabit, suo iudicio per me fruatur. Frustra de saporibus disputatio est, ubi alteruter aut nullum palatum habet aut diversum.

92. VIN' TU HOMINES URBEMQUE] *Sic habent*, inquit Lambinus, *sex codices, quos secutus sum: vulgari, VIS TU, minus concinne*. Hinc adeo est, quod *vin' tu* in plerisque editionibus hodie comparet. At de codicibus ipse viderit: nos in omnibus nostris, ut & Cruquius, Pulmannus, Bersmannusque in suis, *VIS TU* reperimus: neque aliter habent Venetae & Loscheriana. Utra autem lectio *minus concinna* sit, jam poteris iudicare. Siquidem *Vis tu* elegantissimus Idiotismus est, acutissimo Gronovio patri observatus & copiose enarratus ad Senecam De Ira III, 38. & Epist. LVIII.

95 Aut magno aut parvo leti fuga. quo, bone, circa,
 Dum licet, in rebus jocundis vive beatus:
 Vive memor, quam sis aevi brevis. Haec ubi dicta
 Agrestem pepulere; domo levis exfilit: inde
 Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 100 Moenia nocturni subrepere. jamque tenebat
 Nox medium caeli spatium; cum ponit uterque
 In locuplete domo vestigia: rubro ubi cocco
 Tincta super lectos canderet vestis eburnos;
 Multaque de magna superessent fercula cena,
 105 Quae procul exstructis inerant hesternae canistris.
 Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 Agrestem; veluti succinctus cursitat hospes,
 Continuatque dapes: nec non verniliter ipsis
 Fungitur officiis, praelibans omne quod adfert.

Ille

V. 108. Vulg. VERNALITER. 109. PRAELAMBENS.

LVIII. & Praefat. ad IV. Natur. Quaest. Martialis X, 83.

Raros colligis hinc & hinc capillos —
 Vis tu simplicius senem fateri?

Juvenalis V. v. 74.
 Vis tu consuetis, audax conviva, canistris
 Impleri, panisque tui novisse colorem?

Seneca de Constantia XV. Vis tu fortius loqui,
 & illam Fortunam ex toto submovere? De Brevitate
 Vitae XIX. Vis tu, relicto solo, mente ad ista caelestia respicere? Vide multo plura apud Gronovium.
 In illis omnibus vis non interrogantis modo est ut VIN; sed orantis, hortantis, flagitantis, jubentis. Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis? hoc est, an dubitas praeponere? non pudet non praeponere? praeponere, amabo, si sapias. Et ad haec exempla, etiam invitis codicibus, reposuimus Serm. I, 9. v. 69. VIS tu curtis Judaeis oppedere? hoc est, Non tu vis oppedere? an tu metuis oppedere? Quare valeat Lambinus, cumque suis codicibus, cumque sua concinnitate.

108. NEC NON VERNALITER IPSIS] Ita quidem editiones, & major pars codicum. Sed Blandinii quattuor apud Cruquium omnium veterissimi, & Pulmanniani tres VERNILITER: quod Nicolao Heinio hic placet. Nonius Marcellus, Verniliter,

adulatorie. Caecilius Venatore: Credo, nimis tandem hoc sit verniliter. Seneca de Beneficiis II, 11. Velle me scio omnia illi praestare; & haec ipsa non verniliter. Idem alibi & Quintilianus Vernilitatem; Tacitus vernile dictum & verniles blanditias habent. Utraque tamen lectio satis commode admitti potest. Nam & in laudato Senecae loco Manuscriptum quidam Venaliter habent, teste Grutero; quod interpolatum esse credo a Vernaliter: & Onomasticon vetus Labbaei: Vernalis, οὐστριβυζός. Vernilis, ποδωτικός, οὐστριβυζός. Quin & in vetustis membranis Virgilii, Pierio testante, juvenali in corpore semel iterumque scribitur, non ut vulgo juvenili: & sic habet castigatissima Nic. Heinsii editio.

109. PRAELAMBENS OMNE QUOD AFFERT] Vide mihi locum integrum:

nec non verniliter ipsis
 Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.

Sic quidem libri; neque quidquam hic Interpretes offendit. Atqui hoc parum officiose & verniliter facit; si praelambit quodcumque affert. Quippe colapho vel scutica castigandus fuerit verna, qui id facere ausus sit. Notum illud Juvenalis IX, 5.

Nos colaphum incuimus lambenti crustula servo.

Quo

- 110 Ille cubans gaudet mutata forte, bonisque
Rebus agit laetum convivam: cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimis trepidare, simul domus alta Molossis.
- 115 Personuit canibus. tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, & valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

ECLO.

Quo trahendum videtur Lucilii fragmentum apud Priscianum p. 884.

Jocundasque puer qui lamberat ore placentas.
Non igitur, quod Scholiastes voluit, praelambere perinde est ac praegustare: posterius aperte & per officium fieri solitum; prius clam & domino ignaro, ac, si resciverit, punituro. Adde quod praelambere nusquam, opinor, alibi occurrit, nisi cum de fluvio dicitur alveum lambente & radente. Prudentius Hamart. v. 347.

Sed dum viventes liquor incorruptus arenas
Praelambit.

& Cathem. V, v. 120.

Spirant & folium, fonte quod abdito
Praelambens fluvius portat in exitum.

Avienus in Descript. Orbis:

Per quos flaventes Tybris pater explicat undas,
Romanosque lares lapsu praelambit alumno:

& mox:

& glauci praelambitur aequoris undâ.

Quid ergo? quantivis sane pretii lectio est, quam subministrat codex Regius, & alter Magdalenenfis, ab eodem, ut videtur, Librario scriptus:

Fungitur officiis, praelibans omne quod affert.
Non potuit melius: siquidem praelibare id ipsum est, quod Scholiastes frustra in altero quaesivit, praegustare. Ovidius Amor. I, 4. v. 34.

Si tibi forte dabit, quos praegustaverit ipse,

Rejice libatos illius ore cibos.

Nofter paullo ante v. 67. *vernâque procaces*

Pasco libatis dapibus. Et Virgil. Aen. V, 92.

Libavitque dapes. Stautus Silv. III, 4. v. 60.

Care puer, superis qui praelibare verendum
Nectar, & ingentem toties contingere dextram
Electus.

& figurate Achill. II, v. 88.

Tum vero intentus vultus ac pectora Ulixes
Praelibat visu.

Ceterum facilis & proclivis erat Librariorum lapsus: similis enim occurrit apud eundem Statium

Silv. II, l. v. 171.

Tu modo susus humi lucem averfari iniquam;
Nunc torvus pariter vestes & pectora rumpis;
Dilectosque premis visus, & frigida lambis
Oscula.

Apage illud lambis: foedum enim & inhonestum; Sine dubio legendum,

& frigida LIBAS

Oscula.

quod illud Virgillii Aen. I, 260. *Oscula libavit natae,* vel solum satis ostendit.

I. JAMDUDUM AUSCULTO] Hunc versum & sequentes mire exagitant Interpretes, quorum hic tot fere sententiae, quot capita:

Jamdudum ausculto, & cupiens tibi dicere servus
Pauca reformido. Davusne? Ita Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis, hoc
est,

Ut vitale putes.

Abrupta, aiunt, oratio more Comitorum. Bene sane: sed quale illud principium est, quod Davus hic dedit, *Jamdudum ausculto?* Quid, obsecro, auscultavit, cum herus nihil adhuc dixerit? At, inquiunt, intelligitur is vehementius paullo servos inclamasse; quorum unus se jamdudum auscultare dicit. At enimvero, si ita esset, non utique ausculto diceret Davus, sed audio: ut qui Latine sciunt, statim agnoscent. At, ait alius, longum sermonem habuerat Flaccus, in quo mala multa ingererat servis: quorum Davus ceteris argutior, par pari referre, & vernilibus herum salibus defricare gestit. Atqui & hoc nihilo felicius: nam ipsis Saturnalibus, dierum optimo, servis tantopere irasci incivile profus & importunum erat. Sed condonemus haec: fuerit servis locutus, quicquid hi somnare possunt; putidum tamen & ineptum esset ab illis initium sumere, quae qualiacumque fuerint nullo modo ad Sermonem sequentem pertinent. Neque vero illud huic simile est Serm. II, 5.

E C L O G A VII.

JAM DUDUM ausculto; & cupiens tibi dicere servus
 Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus, amicum
 Mancipium domino, & frugi: quod sit satis, hoc est,
 Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
 5 (Quando ita majores voluerunt) utere: narra.

Pars

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata, petenti

Responde:

illa enim narrata, quae ibi tacentur, quivis ex Homero rescire possit: & duobus illis verbis, praeter narrata, tempus, locus, & scena frequentis dramatis pulcherrime lectori indicantur. Contra, quae hic servulis suis locutus est Horatius, neque lectori possunt innotescere, neque quicquam ad rem faciunt, quae postea agitur. Quorsum igitur ausculto? Melius profecto sic sermonem inchoasset Davus;

*Jamdudum hic adsto, & cupiens tibi dicere servus
 Pauca, reformido.*

Sensit, opinor, absurditatem ingeniosissimus Rurgerius; & ut illam evitaret, non Davo, ut vulgo solet, sed Horatio haec verba tribuit; deinde autem Davi verba leviter immutat & corrigit, hunc in modum:

H. Jamdudum ausculto. D. At cupiens tibi dicere servus

Pauca reformido. H. Davusne? D. Ita Davus.

Sed quamvis haec meliora sunt fortassis, quam quae vulgo afferuntur; peccant tamen & ipsa, neque inter se cohaerent. Qui enim *jamdudum auscultavit*, sine dubio interpellandi sui potestatem jam antea fecerat: at hic quinto demum post versu narrandi dat veniam. Mitto alia brevitate studio, quae merito hic reprehendi possent. Rem ipsam potius dicam; qua semel conspecta, caeterae omnium opiniones, quasi majore luce obrutae, statim evanescent. *Jamdudum ausculto*, ait Davus; tibi nempe sermonem superiorem tecum recitanti: si pace tua liceat, pauca habeo quae contra reponam. Id modo dixisti tibi in votis esse, ut rure procul a turbis & negotiis degas, tibi que & Musis vacans, quieto illic otio & modicis opibus suaviter fruaris. *Resse quidem; si modo naviter pertendere, & in eodem voto constanter ac perpetuo manere possis. Tu vero, incertus animi & propositi, alternis quasi fluctibus huc illic agitaris. Jam cum in Urbe es,*

sic quotidie tute tecum, O rus, quando ego te aspiciam? quando licebit nunc libris incumbere, nunc somno & ludo jucundo tempus fallere? quando oleribus & lardo sobriisque poculis, antiquo more, cenas instruere? His quotidie votis deorum aures obtundis: tamen

Siquis ad illa deus subito te agat, usque recules:

*Romae enim rus optas; at absentem rusticus urbem tollis ad astra levis: Si nusquam ad cenam vocatus es, tum laudas securum domi olus: at si Maecenas te vocaverit; tum, spreto domicenio, tota domus abiturientis clamore completur. Haec & familia Davus; ex quibus jam clare, opinor, vides, Sermonem hunc ad superiorem referri debere; aut fortasse una cum eo connecti. Quicquid enim ibi de se dixerat Horatius, illud omne hic Davus refellit: adeo ut uterque Sermo Dialogi plane speciem exhibeat. Atque inde, opinor, est, quod in optimis Blandiniis & Bussidiano apud Cruquium, uti & in nostris Petrensi & Regiae Societatis, haec a superioribus indivisa sint, & unam Satiram constituent. Parvi tamen interest, unamne an binas esse velis: modo illud exploratum sit, inde Davum incipere, in quo dominus finem fecerat; atque adeo vulgatam hic lectionem; sententia jam comperta, sanam & perspicuam esse. Ceterum cave tibi a Gronovii patris explicatione, qui Observ. IV, 24. multis verbis efficere conatur, ut illa *Hoc est, ut vitale putes*, non Davo, sed Horatio tribuantur. *Tum frugi?* subjicit Flaccus: *ita vero frugi, ut ubi possis, vitale putes; hoc est, vitalia mihi amputes, sanguinem mihi exsugas, arrodas & exedas viscera rei meae familiaris.* Dolet sane tam coactam, tam pravam interpretationem tanto ingenio excidisse. Quis enim *vitale* numero singulari pro *vitalibus* dixit? quis autem *putare* pro *exedere*, *mandere*, *rodere*? Neque vero sententia, quam affingit, minus dura est, quam ipsa verba. Nimis profecto iracun-*

- Pars hominum vitiis gaudet constanter, & urget
 Propositum: pars multa natat, modo recta capeffens,
 Interdum pravis obnoxia. saepe notatus
 Cum tribus annellis, modo laeva Priscus inani,
 10 Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas:
 Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
 Mundior exiret vix libertinus honeste:
 Jam moechus Romae, jam mallet doctus Athenis
 Vivere: Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
 15 Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
 Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
 Mitteret in phimum talos, mercede diurna
 Conductum pavit: quanto constantior idem
 In vitiis, tanto levius miser, ac prior ille
 20 Qui jam contento, jam laxo fune laborat.

Non

de hoc & inclementer: neque ad hanc faciem tam
 tristem cetera, quae sequuntur, ullo modo res-
 pondent. Quid multa? recte fere hunc locum
 acceperunt Torrentius, Marcilius, Rutgerius,
 alique. *Frugi mancipium, quod sit satis, hoc est,
 ut vitale esse existimes.* Quae enim supra modum
 sunt, ante diem, ut vetus querela est, plerum-
 que moriuntur. Seneca Controv. I. de Alfio Fla-
 vio loquens: *Semper de illius ingenio Cestius & praedi-
 cavit & timuit: aiebat, tam immature magnum
 ingenium non esse VITALE.* Martialis VI, 29.

Immodicis brevis est aetas, & rara senectus:

Quicquid ames, cupias non placuisse nimis.

Statius Silv. II, 7. de Lucano:

O saevae nimium gravesque Parcae!

O numquam data festa longa summis!

Cur plus ardua casibus patetis?

Cur saeva vice magna non senescunt?

Urbane igitur Davus, & facete, ut nihil supra:
*In tantum, ait, sum fidelis & frugi, quantum sa-
 tis sit, pro captu & modulo servulorum: gloriari
 enim non est meum; neque talem me haberi po-
 stulo, cui prae immodicis virtutibus metuant ho-
 mines, ne vitalis esse non possim. Mihi quidem per
 mores meos a Parcarum invidia tuto esse & licet,
 opinor, & libet.*

13. JAM MALLET DOCTUS ATHENIS VIVERE]

Sic veteres editiones: at ex codicibus alii *doctus*,
 & totidem fere *doctor*. Quorum quid verius
 sit, nescire contenti erimus; cum nihil nunc a-
 liunde de Prisco hoc discere liceat. Si *doctor* po-
 tius aridet; erit aut Grammaticae, aut Rhetori-
 cae, aut Philosophiae praeceptor. Si *doctus*; tum
 sic accipies, Inconstantem hunc & inaequalem
 homuncionem nunc Romae voluptatibus & libi-
 dini, nunc Athenis *doctrinae* & studiis operam
 dedisse.

15. POSTQUAM ILLI IUSTA CHERAGRA CONTU-
 DIT ARTICULOS] Recte codex optimus Reginen-
 sis, CHERAGRA, *χεράγρα* & sic ubique scriben-
 dum, quoties primam syllabam corripit, ut apud
 Persium & Martialem. Nam *chiragra*, sive *χερά-
 γρα* primam producere debet. Ceterum vetustissi-
 mus Blandinius & Torrentiani aliquot *CONTIGIT*
 habent, pro *contudit*. Quod et si ferri fortasse pos-
 sit; sequimur tamen vulgatam lectionem, quam
 & nostri codices praefertunt. Ita Persius, ubi hunc
 ipsum locum expressit, Sat. V, v. 61.

sed cum lapidosa cheragra

Frerit articulos, *veteris ramalia fagi.*
 Macrobius Saturn. II, 4. *Vatinius confusus podagra,*
*volebat tamen videri discussisse jam vitium, & mille
 passus ambulare se gloriabatur.* Emenda, *CONTUSUS
 podagra.*

34. NE-

- Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
 Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas
 Fortunam & mores antiquae plebis; & idem,
 Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses:
 25 Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse;
 Aut quia non firmus rectum defendis, & haeres,
 Nequicquam coeno cupiens evellere plantam.
 Romae rus optas: absentem rusticus Urbem
 Tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
 30 Ad cenam, laudas securum olus; ac, velut usquam
 Vincetus eas, ita te felicem dicis amasque,
 Quod nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se
 Maecenas serum sub lumina prima venire
 Convivam; Nemon' oleum fert ocius? ecquis
 35 Audit? cum magno blateras clamore, fugisque.

v. 34. Vulg. FERET.

Mul-

34. NEMON' OLEUM FERET OCIUS? Illud feret, quia semel in editionibus pristis locum obtinuit, veriti sunt Interpretes ex eo dejicere. At iidem in dimidia ferme codicum parte FERET invenerunt, ut & nos in Leidensi, Magdalensensi, & aliis quattuor: quod efficacius & velocius quidam prae se fert. Sic infra versu ultimo; Ocius hinc te Ni rapis. Quin & in v. 35. Cum multo blateras clamore fugisque, hoc malim quam quod alii codices praeferunt, FURISQUE; etsi id plerique Interpretum placuisse video. Quorsum enim fureret? nempe omnis more impatiens magno clamore servos vocaverat. Illi vero, ut par est, illico accurrere, & quisque pro se sedulo iussa domini capeffere. Certe nulla furendi causa erat; nisi si vocati non obtemperaverunt: quod neque per se verisimile est, neque Davus id ultro factus esset. Ergo fugit, opinor, prae festinationis studio; ut alibi, ad Maecenatem memori mente recurreret. Praeterea versu abhinc tertio MULVIUS repono ex codice Vigornienfi & Reginensi; pro *Milvius*, quod haecenus editiones occupavit. Ita *Pons Mulvius* in posterioribus Membranis apud Ciceronem Catil. III. & ad Attic. XIII, 33. Sallustium Cat. XLV; Trebellium in Gallieno XVIII; Ammianum Marcellinum XXVII, 3; Lactantium De

Mort. Persec. XLIV; Prudentium contra Symm. I, 483. Ita Cicero ad Atticum II, 15. *Controversia Mulviana*. Plinius XV, 10. *Cotoneum Mulvianum*. Val. Max. VIII, 1. *M. Mulvius Triumvir*. Quin & apud Gruterum in Inscript. tres MULVIOS & totidem MULVIAS habes; nullum *Milvium*. 989. 5. OPTATAE MULVIAE. Quinetiam illud obiter monendum, in versu 35. *Dixerit ille*, non quemvis hominem, τὸν δέῖνα, sed *Mulvium* illum, intelligi; qui expectata cena fraudatus haec secum mullitare fingitur; *Cur, malum, ad Maecenatem fugis, & me domo tua famelicum ejicis? Equidem fateor me ventris causa ad te accedere; idque mihi quotidie exprobare soles. Qui tu me melior, qui tam Maecenatis caenas sectaris, quam ego tuas? Illa vero versu 42. Quid si me stultior ipso*, Davi jam verba sunt: *Quid si, non Mulvio solum, scurra quidem illo & popinone, sed me quoque servulo drachmis pauculis emto stultior deprenderis? Denique illa v. 39. siquid vis, adde, popino*, sic enarrare oportet; *imbecillus sum, iners, & adde, si vis, popino*. Sic Cicero ad Atticum VII, 2. *Tironem Patris aegrum reliqui, adolescentem, ut nossi; & adde, siquid vis, probum: nihil vidi melius*. Haec, quia vulgo male accipi solent, tribus verbis explicare, non praeter rem esse videbatur.

XXX 2

68. E.

Mulvius & scurrae, tibi non referenda precati,
 Discedunt. etenim fateor me, dixerit ille,
 Duci ventre levem: nasum nidore supinor:
 Inbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
 40 Tu, cum sis quod ego, & fortassis nequior, ultro
 Infectere, velut melior? verbisque decoris
 Obvolvās vitium? quid, si me stultior ipso
 Quingentis emto drachmis deprnderis? aufer
 Me voltu terrere: manum stomachumque teneto,
 45 Dum, quae Crispini docuit me janitor, edo.
 Te conjunx aliena capit, meretricula Davum:
 Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 Natura incendit; sub clara nuda lucerna
 Quaecumque excepit turgentis verbera caudae,
 50 Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
 Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
 Ditior aut formae melioris meiat eodem.
 Tu, cum projectis insignibus, annulo equestri
 Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
 55 Turpis, odoratum caput obscurante lacerna;
 Non es quod simulas? metuens induceris, atque
 Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
 Quid refert, uri virgis ferroque necari
 Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,

68. EVASTI? CREDO, METUES] Alio verborum ordine codex Regiae Societatis,

Evasti? METUES, CREDO, doctusque cavebis. quod & elegantius & clarius: nam in vulgata lectione nescias prima fronte, utrum ad *evasti* an ad *metues* referendum sit illud *credo*: & praeterea medium clausulae libentius occupat, quam initium. Cicero pro Deiotaro: cap. 9. *Speravis, credo, difficiles tibi Alexandriae fore exitus.* Philip. V. cap. 13. *Dubitaret, credo, homo amenissimus bellum inferre nobis?* & VIII, 9. *Nucula hoc, cre-*

do, admonuit. Nat. Deor. I, 24. *Sed ubi est veritas? in mundis, credo, innumerabilibus.*

78. ADDE SUPRA DICTIS, QUOD NON LEVIUS VALEAT] Nemo hanc lectionem mendii incusare posset, nisi aliam subministrarent codices. Quippe quattuor Pulmanni, totidemque ex nostris, Petrensis, Galeanus, Vigornienis, & a prima manu Reginensis *SUPER* habent, non *supra*. *Lege* ergo, & distingue:

Adde SUPER, dictis quod non levius valeat: hoc est, superadde, adde insuper, quod valeat non levius.

Quo

- 60 Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? estne marito
Matronae peccantis in ambo iusta potestas?
In corruptorem vel justior. illa tamen se
Non habitu, mutatae loco, peccatae superne;
65 Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem & vitam & cum corpore famam.
Evâsti? metues, credo, doctusque cavebis:
Quaeres, quando iterum paveas, iterumque perire
70 Possis: ô totiens servus! quae belua ruptis,
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum moechus, ais. neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Praetereo sapiens argentea. tolle periculum,
Jam vaga profiliet frenis natura remotis.
75 Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Inposita haud umquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levius valeat: nam
Sive vicarius est, qui servo paret, uti mos
80 Vester ait; seu conservus: tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser; atque
Ducers, ut nervis alienis mobile signum.

v. 68. VULG. CREDO, METUES. 78. SUPRADICTIS. 82. LIGNUM.

Quis-

levius iis quae dixi. Plinius Hist. XXIII, 2. *Acetum prodest, super ea quae diximus, acescentibus cibis.*
Virgil. Aen. II, 592.

rosaeque haec insuper addidit ore.

XI, 107.

et verbis haec insuper addit.

Super idem ac insuper. Vide Servium. Noster Epist. II, 2. v. 33.

Accipit et bis dena super sestertia nummum.
Phaedrus IV, 23.

Super etiam iactas, regere quod debet pudor.

82. DUCERS, UT NERVIS ALIENIS MOBILE LI-

GNUM] *Lignum* & omnes omnium codices agnoscunt, & veteres Scholiastae, qui *simulachra de ligno facta* interpretantur. Primus ex conjectura SIGNUM reposuit nobilissimus Douza pater, & post illum Theodorus Marcilius. Recte, siquid iudico; etsi nemini Editorum hactenus id persuaserint, Non, quod nesciam *Neurospasta* illa plerumque *lignea* fuisse; ut Apul. de Mundo: *Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri, quod agitare solent (lege, volunt) traxerint, torquetur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium praesto erunt.*

Xxx 3

106

Quisnam igitur liber? Sapiens: sibi qui imperiosus;
 Quem neque pauperies, neque mors, nec vincula terrent;
 85 Responsare cupidinibus, contemnere honores

For-

nec inuenisse totus videbitur vivere. & Lucian. de Dea Syria: Φαλλὸς Ἑλλήνης τῷ Διονύῳ ἐγείρειται, ἐπὶ τῶν καὶ τοιούδε τι φέρουσι, ἀνδρῶν μικρῶν ἐκ ἘΥΛΟΪ πεποιημένως μεγάλα αἰδοῦσα ἔχοντας: καλεῖονται δὲ τὰδε Νευροσπασα. Sed nihilominus signum hic magis aridet, quam lignum. Neque enim illi simpliciter ligna dixerunt; sed ligneolas hominum figuras, homunculos ex ligno factos; quod perinde est ac si signa dixissent. Quae & ex alia materia fiebant, non ex ligno solo: Petronius in Cena Trimalchionis: Potantibus ergo larvam argenteam attulit servus sic aptatam, ut articuli ejus vertebraeque laxatae in omnem partem verterentur. Quorsum igitur Lignum, cum aequae fiat ex metallo vel e-bore? cui etiam ligno nisi effigiem addas, pro Neurospasto accipi jure non potest: siquidem trabs quaevis aut truncus fune ductus nervis alienis mobile lignum est. Recte ergo cum Douza legemus,

Duceris, ut nervis alienis mobile signum.

Sic & Herodotus ἀγάλματα signa appellavit, II, 48. Ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἀλλὰ σφί ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσοντι πηχναῖα ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΝΕΥΡΟΣΠΑΣΤΑ, τὰ περιφορέουσι κατὰ κόμην τὰ γυναικεία. Et Marcus Antonius VII, 3. Σιγίλλάρια νευροσπασμένα, signa parva nervis ducta. Glossae Philoxeni: Sigillaria, νευροσπασοί; quod recte emendat popularis noster, magnus Gatakerus, Sigillaria, νευροσπασα. Vide plura ad hanc rem facientia apud eundem in eximio Commentario ad Antoninum. Ceterum facilis erat librarius lapsus, lignum pro signum; ut Epist. II, 2. v. 134.

Et signo laeso non insanire lagenae: codex Leidensis ligno habet. Sic & Ovid. Amor. III, 7.

Truncus iners jacui, species & inutile signum: scriptus codex apud Heinsum, lignum. Qui locus etiam ob sententiam huic nostro valde appositus est, ut & alter Metam. II, 831.

Oraque duruerant, signumque ex sanguine sedebat. Signo enim hic comparantur homines, etsi illi minime νευροσπασμένα.

83. SAPIENS, SIBIQUE IMPERIOSUS] Ita post Lambinum omnes, credo, editiones dederunt. At Antiquiores, Venetae & Lofcheriana, cum plerisque Codicibus, ex nostris certe novem, QUI habent non QUE:

Quisnam igitur liber? Sapiens: sibi QUI imperiosus;

Quem neque pauperies, neque mors, nec vincula terrent;

Responsare cupidinibus, contemnere honores
 Fortis; & in se ipso totus teres atque rotundus;
 Externi nequid valeat per leve morari;
 In quem manca ruit semper fortuna.

Rectissime: non enim *Que* hic locum habet; quae si imperiosus sui alius esset a sapiente. Davus, a Crispini janitore doctus, Stoicorum hic doctrinam sequitur. *Quisnam liber?* Sapiens ille Stoicus: cetera autem, quae sequuntur, descriptio est Sapientis, quantum ad libertatem illam attinet. Sapiens, inquit, solus est liber: quippe qui imperiosus sibi, quem nihil terret, qui fortis responsare cupidinibus &c. Imperiosus autem sibi est, qui sibi imperat, qui sui potestatem habet, vel qui se habet in potestate. Seneca de Beneficiis, V, 7. *Quem magis admiraberis, quam qui imperat tibi, quam qui se habet in potestate?* Idem Epist. LXXV. de summo Sapientiae gradu loquens, *Quaeris quae sint ista? non homines timere, non deos; nec turpia velle, nec nimia; in se ipsum habere maximam potestatem: inaeestimabile bonum est suum fieri.* Epist. XC. *Felicissimum esse cui felicitate opus non est; potentissimum esse, qui se habet in potestate.* Ep. XCIII. *Cum animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transulit.* Ceterum dictione haec utuntur & alii, sed sententia paullum diversa: Statius Silv. II, 6. de Phileto Flavii Urfi puero:

Ne pudeat: rumpat fraenos dolor iste (deisque
 Si tam dura placent) hominem gemis (hei mihi)
 subdo

Ipse facies) hominem, Urse, tuum cui dulce volentis
 Servitium; cui triste nihil; qui sponte sibi que
 Imperiosus erat.

Quem locum, nulli haec tenus intellectum, frustra sollicitant viri doctissimi, Gevartius & Gronovius pater. Excusat nempe Ursum poeta, quod in famuli morte tam acerbe lugeret: *Famulum, inquit, gemis, sed pium, sed mente ingenuum:*

Famulum (quoniam rerum omnia caeca
 Sic miscet fortuna manu, nec pectora nervit)
 Sed famulum gemis, Urse, pium — cui stemmata
 major

Libertas ex mente fuit.
 Esto igitur famulus; (si deisque tam dura placent;
 hoc est, ut tam liberalis puer indolis vel nascendi
 conditione vel captivitatis sorte foret servus)
 at hominem gemis; quid hic pudendum? quanto
 hoc justius, quam quod Persae aequum fortem; Mo-
 lossi

Fortis; & in seipso totus; teres atque rotundus;
 Externi ne quid valeat per leve morari;
 In quem manca ruit semper fortuna. potesne

Ex

lassi canem fidum lugent extinctum? Haec Statii sententia est; & notum est illud Senecae; *Servi sunt? immo homines. Servi sunt? immo concubernales. Servi sunt? immo humiles amici.* Illud quoque iidem infeliciter, *Hominem, Urse, tuam;* ut homo hic *servum* notet, quemadmodum saepe apud Jurisconsultos: immo vero *tuum*, non ad *hominem*, sed ad *servitium* refer; ut supra interpunximus: *hominem, cui tuum, Urse, servitium erat volenti dulce:* ut paullo infra,

vidi ipse animosque notavi

Te tantum cupiens herum?

quippe cui in universum dulce *servitium* est, is non modo non *pestore liber* censendus, sed Cappadocum omnium postremus. Atque haec obiter, non quaesita, sed sponte oblata elucidavimus. Ut illic redeam, unde discessi; Seneca quoque, sed alio plane sensu, eandem phrasin usurpavit, Praef. ad IV. Nat. Quaesit. *Tibi tecum optime convenit; nec mirum paucis id contingere: imperiosi nobis ipsis & molesti sumus.* Propius ad Flacci mentem accedit Plinius Hist. XXXIV, 8. *Mire gratum Tiberio principi, qui non quivuit temperare sibi in eo, quamquam imperiosus sui in initio principatus.* Porro & in versu sequente succurrendum est Horatio contra Interpretes, qui ignari & nihil mali cogitantes sententiam pulcherrimam strangulant & elidunt,

& in se ipso totus teres atque rotundus.

Quid enim, amabo, est *totus rotundus?* utique qui simpliciter *rotundus* est, *totus* sit *rotundus* necesse est, quid autem *rotundus in seipso?* quasi aliquis *extra se* *rotundus* esse possit. Tu, si sapis, sic distingue,

& in se ipso totus; teres atque rotundus,

Externi nequid valeat per leve morari:

ut ex una non bona sententia duae exoriantur longe optima. Primo enim, *sapiens in se ipso totus est*, hoc est, in se uno sua ponit omnia; non quaerit se extra se; nihil suum, nisi se, esse existimat. Cicero Paradox. II. *Non potest non beatissimus esse*, qui totus aptus est ex sese, qui in se uno sua ponit omnia. Idem Tuscul. V. *Nec dolore neque paupertate terreri*, omniaque sibi in sese esse posita. Et ibidem: *Cui viro ex se ipso apta sunt omnia, quae ad beate vivendum ferunt.* Seneca Consol. ad Helviam XIII. *Ignominia tu putas quemquam sapientem moveri posse, qui omnia in se reposuit?* De Constantia cap. V. *Sapiens autem ni-*

hil perdere potest, omnia in se reposuit. Et cap. VI. *Nec quicquam suum, nisi se, putet esse, ea quoque parte qua melior est.* De Vita beata XVI. *Quid enim deesse potest extra omne desiderium posito? quid extrinsecus opus est ei, qui omnia sua in se collegit?* Epist. CXXIV. *Animus supra humana se extollens, nihil extra se sui ponens.* Secundo, *Sapiens teres est & rotundus, ne quid externi per leve morari valeat:* alterum hoc Stoicorum effatum. Aufonius Idyll. XVI.

Vir bonus & sapiens, qualem vix reperit unum

Millibus e multis hominum consultus Apollo,

Judex ipse sui totum se explorat ad unguem;

Quid proceres vanique ferat quid opinio vulgi,

Securus; mundi instar habens, teres atque rotundus,

Externae nequid labis per levia fidat.

Qui locus pene ad verbum ex Horatio expressus, vel solus admonere potuit Interpretes, haec a prioribus disjungenda esse. *Sapiens totus in se ipso est:* idem est *rotundus*, & *teres*, hoc est, levis & minime scaber, adeo ut nihil vitii aut labis adhaerere ei possit extrinsecus. Erudite autem Aufonius, *mundi instar habens;* quippe ex sphaerica Mundi figura haec metaphora traducta est. Quod Empedocles de Mundo dixerat, id Sapienti adaptarunt Stoici, *Σφαιρὸν κυκλωτέρῳ, Sphaeram eum esse rotundam.* Inde Marcus Antonin. VIII, 41. *Mentem nihil impedit aut attingit, ὅταν γένωται Σφαιρὸς κυκλωτέρῳ, ubi facta fuerit, sphaerae instar, teres & rotunda.* Et XII, 3. *Tranquille generoseque vitam transiges, ἰδὴ ποιήσης τελευτὴν, οἷος ὁ Ἐμπεδοκλείος*

Σφαιρὸς κυκλωτέρῳ, δὴν περιγυρεῖ γαίαν:

si feceris te talem, qualis mundus hic Empedocli dicitur,

Orbis habens instar, jugi vertigine gaudens.

ubi *δὴν* reposuerunt viri magni ex conjectura. Antonini exemplar *κοῖνῃ*: alii citant *μοῖνῃ* vel *μεινῃ*. Omnino *δὴν περιγυρεῖ* non placet: neque enim dixeris *motu rotundo*: quod *rotundum* est, aut figura erit aut corpus. Quid, quod nollet, credo, Marcus sapientem suum infortunio mactare, ut perpetua vertigine Ixionis instar rotaretur. Quare vide, annon *ζώνη περιγυρεῖ ζὼνα rotunda*, vel *κοῖνῃ*, *trocho*, *rhombo*, *turbine*, vel *μορῶν* figura, vel simile quid rectius substitui possit.

- Ex his, ut proprium, quid noscere? quinque talenta
 90 Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
 Perfundit gelida: rursus vocat. eripe turpi
 Colla jugo: Liber, liber sum, dic age. non quis:
 Urguet enim dominus mentem non lenis, & acris
 Subjectat lassos stimulos, versatque negantem.
 95 Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella;
 Qui peccas minus atque ego, cum Fulvî Rutubaeque
 Aut Placideiani contento poplite miror
 Praelia, rubrica picta aut carbone, velut si
 Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
 100 Arma viri? nequam & cessator Davus: at ipse
 Subtilis veterum iudex, & callidus audis.
 Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
 Virtus atque animus cenis responsat opimis?
 Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
 105 Tergo plector enim: quî tu impunitior illa,
 Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?

v. 106. Vulg. CUM obsonia.

Nem-

106. CUM OBSONIA CAPTAS] Ejice conjunctio-
 nem illam cum, & lege:

qui tu impunitior illa,

Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?

Ita & veteres editiones exhibent, & codices nos-
 tri ad unum omnes; non, ut editi aliquot, *Quid*
tu, neque *Cum obsonia*. Ordo autem est, *Qui tu*
impunitior captas illa obsonia, quae nequeunt parvo
sumi? Utramque lectionem firmat unus Persii lo-
 cus de Nostro expressus, Sat. V, v. 130.

sed si intus & in jecore aegro

Nascantur domini; qui tu impunitior exis,

Atque hic, quem ad strigiles scusica & metus egit
berilis?

109. SUB NOCTEM QUI PUER UVA FURTIVAM
 MUTAT STRIGILEM] Pessimo facinore corrupti
 haec, & in alias editiones propagavit Lambinus,
 alioqui de Horatio praeclare meritis. Nam & e-
 ditiones veteres & omnes fere omnium codices
 sic praeferunt:

an hic peccat, sub noctem qui puer uvam

FURTIVA mutat STRIGILI.

Quo autem consilio mutatum iverit Lambinus,
 nequeo conjicere: ipse enim ad Carm. I, 16. varia
 hujus locutionis exempla profert, inque iis
 hunc ipsum locum, *uvam mutat strigili*: quod
 vulgo sic potius efferret quis, *uva mutat strigilem*.
 Sic Carm. III, 1.

cur valle permutem Sabina

Divitias operosiores?

Et Epod. IX.

Punico

Lugubre mutavit sagum.

Quod autem novem Codices mutationis hujus auc-
 tores citat, de hoc ipse viderit. Certe ab alia
 parte stant Torrentiani, Cruquiani & omnes quos
 ipse versavi. Quin extra omnem dubitationis a-
 leam ponit Priscianus p. 767. *Strigilis*, ait, *ratio-*
nabilitate in I terminavit ablativum. Horatius in II.
Serm.

an hic peccat, sub noctem qui puer uvam

Furtiva mutat STRIGILI?

i. U T

Nempe inamarefcunt epulae fine fine petitae;
 Inlufique pedes vitiofum ferre recufant
 Corpus. an hic peccat, fub noctem qui puer uvam
 110 Furtiva mutat ftrigili? qui praedia vendit,
 Nil fervile gulae parens habet? adde, quod idem
 Non horam tecum effe potes, non otia recte
 Ponere; teque ipfum vitas fugitivus & erro,
 Jam vino quaerens, jam fomno fallere curam:
 115 Frufta: nam comes atra premit, fequiturque fugacem.
 Unde mihi lapidem? Quorfum eft opus? Unde fagittas?
 Aut infanit homo, aut verfus facit. Ocius hinc te
 Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

E C L O G A VIII.

UT Nafidieni juvit te cena beati?
 Nam mihi convivam quaerenti, dictus here illic
 De medio potare die. Sic, ut mihi numquam

v.2. Vulg. Quaerenti convivam.

In

1. UT NASIDIENI JUVIT TE CENA BEATI?] Cum Nafidienus fyllabam fecundam corripit, (ut ofcendunt verfus 75. & 84.

Nafidienus ad haec: tibi di quaecumque preceris:
 Nafidienne, radis mutatae frontis, ut arte:
 & illud Martialis VII, 54.

Aut vigila aut dormi, Nafidienne, tibi:
 & Lucani IX, 790.

Nafidium Marfi cultorem torridus agri)
 miras hic turbas dederunt Librarii, ut pro peritia
 fua verfui confulerent. Quidam fic interpolarunt,

Ut te Nafidieni juvit cena beati?
 alii fic:

Nafidieni qui te juvit cena beati?
 & alii aliter: fed omnes inepte & abfone prae il
 lo, quod & prifcae editiones & membranac me
 liores exhibent, & Prifcianus p. 1055. Nimirum
 I litera, ut alias U, confonantis hic vice fungitur;
 quafi more hodie ufitato fic fcribas,

Us Nafidjeni juvit te cena beati?

Sic apud Virgilium, labat arjete crebro; Arjetat in
 portas; Abjetibus juvenes patriis; Parjetibusque pre
 munt artis; Fluvjorum rex Eridanus; Genua la
 bant; Tenvia nec lanae: & Propertium, III, 17.

Induit abjegnae cornua falfa bovis.
 & Silium VI, 226.

Cetera firovatis glomerat fub pectore gyris.
 & ita paffim apud alios.

2. NAM MIHI QUAERENTI CONVIVAM] Ita libri,
 opinor, omnes, tam fcripti quam editi: fed alio
 verborum ordine Prifcianus p. 1011. Heri, inquit,
 adverbium; dicitur tamen & Here. Horatius in II.
 Sermonum,

Nam mihi CONVIVAM QUAERENTI dictus
 here illic

De medio potare die.

Atque ita quattuor ibi codices, quorum copia
 mihi obtigit. Quod qui vulgato venuftius &
 ποση ικώτερον effe non per fe videt, is ne me qui
 dem dicente credere volet.

Yyy

4. D &

In vita fuerit melius. Dic (si grave non est)
 5 Quae prima iratum ventrem placaverit esca.
 In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
 Captus, ut aiebat cenae pater; acria circum
 Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
 Pervellunt stomachum, fiser, allec, faecula Coa.
 10 His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
 Gauface purpureo mensam perterfit, & alter
 Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
 Possset cenantis offendere; ut Attica virgo
 Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
 15 Caecuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
 Hic herus; Albanum, Maecenas, sive Falernum
 Te magis adpositis delectat; habemus utrumque.

Divi-

4. DA, SI GRAVE NON EST] Omnes omnium codices DIC habent, non da: neque aliter editiones principes, Venetae binae cum Lofcheriana. At pexus nescio quis magistellus, qui Virgilio credo Bucolica pueris praelegerat, interpolare hoc ausus est ex Ecloga prima,

Sed tamen iste deus qui sit, da, Tityre, nobis.
 Quid ergo? an, quia semel apud Virgilium Da occurrit pro die; ut saepe alias accipe pro audi, idcircone, vel invitis codicibus, illud substituere licebit; ubicumque in hoc incidimus? joculari sane audaciam. Et tamen per bina ferme faecula editiones omnes impune contaminavit. Quoufque tandem ignoti homuncionis temeritatem grassari hic patiemur?

18. DIVITIAS MISERAS!] In diversa hic abeunt Interpretes; hi Nasidieni verba esse volunt, reclusas suas extenuantis; quod, ut libere dicam, ineptissimum est: alii Horatio tribuunt; de sensu tamen ambigunt. At Daniel Heinsius, *Siquid, inquit, Horatium intelligo & ejus nasum; scripsit, DIVITIAS MISERAS: & hoc verum est.* Haud vidi magis. Certe Heinsianum hoc non convenit, sive *ειρωνικῶς* dixerit Horatius, sive ex animo. Neque enim cujusvis erat Chium, Caecubum, Albanum & Falernum una praebere; ut hoc Horatius sana exceperit: neque tam rarum erat & inauditum; ut admirationem excitarit homini divitiis abundans. Enimvero recte habet,

Divitias miseris! ideo scilicet miseris, quod nactae fuerint dominum fatuum, & indignum qui eas possideret. Sic Martialis I, 37.

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro.
 nempe quod ad spurcos & contumeliosos usus damnaretur. Idem Heinsius v. 25. sic corrigit,
Nomentanus ad hoc, QUO siquid forte lateret,
Indice monstraret.

Sed recepta lectio sana est, *ad hoc, QUI monstraret,* ut Serm. II, 6. v. 42.

duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet iter faciens.

24. RIDICULUS TOTAS SIMUL ABSORBERE PLACENTAS] Ita sane libri excusi, & major pars membranarum. Sunt tamen codices qui SEMEL habeant, non simul, ut ex nostris Zulichemianus & Leidensis. At Franekeranus SEMUL, prisca scribendi ratione, quae passim comparet in veterimo Plauti codice Camerariano: unde ansa librariis tradita nunc semel, nunc simul effingendi. Et utrumvis quidem hic probum est, tam simul quam semel, hoc est; uno haustu absorbere; nisi quod nescio qui posterius magis aridet,

Ridiculus totas SEMEL absorbere placentas.
 Seneca Nat. Quaest. IV, 2. *Quod si e mari ferretur Atlantico Nilus, semel oppleret Aegyptum: at nunc per gradus crescit.* Et ibidem VII, 31. *Non semel quaedam sacra iraduntur: Eleusin servat, quod ostendat revisentibus; rerum natura sacra sua non*
 si-

- Divitias miseras! sed quâs cenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
- 20 Summus ego, & prope me Viscus Thurinus, & infra
(Si memini) Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras:
Nomentanus erat super ipsum; Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas:
- 25 Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito. nam cetera turba,
Nos inquam, cenamus avis, conchylia, piscis,
Longe dissimilem noto celantia succum:
Ut vel continuo patuit, cum passeris assi, &
- 30 Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit melimela rubere, minorem

V. 29. Vulg. Passeris, ATQUE. 30. PORREXERIT.

Ad

simul tradit. Idem Epist. LXXI. *Quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam, nisi saepius macerata & recocta, non perhibet.* Idem Consol. ad Helviam, c. 13. *Non singula vitia, sed pariter omnia prosternit: in unum semel vincitur.* Quintil. Declam. XII. *Hic ipsa vitalia feriuntur, ubi populus ruit, ubi continuis funeribus omnis sexus atque aetas semel sternitur.* Idem CCCXLVIII. *An liberi vestri conjugesque traditam a majoribus per manus in hoc usque tempus libertatem semel perderent.* Vopiscus Aureliano, 29. *Tabulas publicas ad privatorum securitatem exuri in foro Traiano semel iussit.* Cicero de Officiis III, 15. *Scaevola, cum postulasset, ut sibi fundus, cujus emtor erat, semel indicaretur.* Digest. VII, 3. 1. *Quamquam ususfructus ex fruendo consistat, hoc est, facto aliquo ejus qui fruitur & utitur, tamen semel cedit dies.* — Unde quaeri potest, si ususfructus cui per dies singulos legetur, vel in annos singulos, an semel cedat? Et puto non cedere simul, sed per tempora adjecta, ut plura legata sint.

29. & 30. CUM PASSERIS ATQUE INGUSTATA MIHI PORREXERIT ILIA RHOMBI] Plures quidem codices cum vetustis editionibus PORREXERIT: fex tamen Lambini, Cruquianus unus, & noster Magdalenensis PORREXERAT; quod jure, opinor, Lambinus alique aliquot in textum receperunt. Non enim tum sapor patuit, cum ille por-

rexerit; sed postquam porrexerat, atque alter acceptum gustaverat. Ceterum pro passeris atque, quod & nostri omnes agnoscunt, Lambinus in suis quibusdam reperit,

cum passeris ASSI, ET

Ingustata mihi PORREXERAT ilia rhombi.

Noli dubitare, quin ab Horatii manu sit: unde enim indoctis Librariis tam elegantem lectionem? at illud atque facile obrepere potuit dormitantibus. Nempe passerem piscem & rhombum, non elixos, sed assos exhibuit Nasidienus: idque pro hujus Sermonis indole minime hic tacendum erat. Quippe ex praecepto Catii, Nasidieni credo hujus affectae, Sermon. II, 4. v. 38.

Non satis est cara pisces avertere mensa,

Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis

Languidus in cubitum jam se convulsa reponet.

Apuleius in Apologia. *Alios etiam pisces multis verbis decoravit Ennius; & ubi gentium quisque eorum invenitur, ostendit; qualiter assus aut jurulentus optime sapiat.* Plautus Afsinaria I, 3. v. 28.

Quasi pisces, itidem est amator lenae, nequam est nisi recens;

Is habet succum, is suavitatem, cum quovis pacto condias;

Vel patinarium; vel assum verses, quo pacto lubet.

Inde Pseudapicius de re Culinaria C. X. *Jus in Mullos assos — in Pelamidem assum — in Muraenam*

- Ad lunam delecta. quid hoc interfit, ab ipso
 Audieris melius. tum Vibidius Balatroni;
 Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
 35 Et calices poscit majores. vertere pallor
 Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acris
 Potores: vel quod maledicunt liberius; vel
 Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 Invertunt Allifanis vinaria tota
 40 Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
 Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
 Adfertur squillas inter muraena natantis
 In patina porrecta. sub hoc herus, Haec gravida, inquit,
 Capta est; deterior post partum carne futura.
 45 His mixtum jus est; oleo, quod prima Venafri
 Pressit cella; garo de succis piscis Hiberi;
 Vino quinquenni, verum citra mare nato,
 Dum coquitur; cocto Chium sic convenit, ut non
 Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non sine aceto,
 50 Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam:
 Erucas viridis, inulas ego primus amaras
 Monstravi incoquere; inlotos Curtillus echinos,
 Ut melius muria, quam testa marina remittit.
 Interea suspensa gravis aulaea ruinas
 55 In patinam fecere, trahentia pulveris atri
 Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
 Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si

Fi-

naenam assam — pro Dentice asso — in Auran-
 tam assum. Et Platina de tuenda valetudine: Pas-
 seri pisci, elixo petroselinum, asso malaurantii suc-
 cum indes.

75. TIBI DI QUaecumque preceris] Editio-

nes priscae precaris, atque ita scripti ex nostris
 quinque, sed recentiores. Martialis VI, 87.

Di tibi dent, & tu, Caesar, quaecumque mereris:
 Di mihi dent, & tu, quae volo, si merui.

& X, 34.

Di

- Filius in maturus obisset, flere. quis esset
 60 Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
 Tolleret? Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 Te Deus? ut semper gaudes in ludere rebus
 Humanis! Varius mappa conpescere risum
 Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
 65 HAEC est conditio vivendi, aiebat: eoque
 Responsura tuo numquam est par fama labori.
 Tene, ut ego accipiar laute, torquetier omni
 Sollicitudine districtum; ne panis adustus,
 Ne male conditum jus adponatur; ut omnes
 70 Praecincti recte pueri contique ministrent?
 Adde hos praeterea casus; aulaea ruant si,
 Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
 Sed convivoris, uti ducis, ingenium res
 Adversae nudare solent, celare secundae.
 75 Nasidienus ad haec: Tibi Di, quaecumque preceris,
 Comoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis:
 Et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
 Stridere secreta divisos aure susurros.
 Nullos his mallem ludos spectasse: sed illa
 80 Redde, age, quae deinceps risisti. Vibidius dum
 Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
 Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
 Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo:
 Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
 85 Emendaturus fortunam. deinde secuti

Ma-

Di tibi dent quicquid, Caesar Trajane, mereris.
 Recte tamen *PRECERIS* reposuerunt viri docti
 ex melioribus membranis. Bene quidem Martialis,
mereris; non *mereris*; quod contumeliae loco
 foret: jam tum enim bona merebatur Caesar.
 At Balatroni optat Nasidienus, non quae nunc

deos *precatur* (nihil enim) sed quaecumque alias
precatur. Plaut. *Afin.* I, 1.

Di tibi dent quaecumque optes: redde operam mihi.
 Pseudolo IV, 1. *Tantum tibi boni di immortales
 dunt, Quantum tu tibi optes.* Mil. Glor. IV, 2.
Di tibi dent, quae optes: & saepe alibi.

Yyy 3

88. Jz.

- Mazonomō pueri magno discerpta ferentes
 Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre,
 Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi,
 Et leporum avolsos, ut multo suavius, armos.
 90 Quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto
 Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbis;
 Suavis res, si non causas narraret earum, &
 Naturas dominus: quem nos sic fugimus ultri,
 Ut nihil omnino gustaremus; veluti si
 95 Canidia adflasset, pejor serpentibus atris.

V. 94. VELUT ILLIS. 95. AFRIS.

88. JECUR ANSERIS ALBI] Non contemnenda lectio est vetustissimi Blandinii, & alterius codicis apud Cruquium, & unius ex Pulmannianis optimi.

Pinguibus & ficis pastum jecur anseris ALBAE.
 Videtur enim hoc ineptam Nafidieni περιεργίαν belle exprimere, quod anser femina esset, quod colore albo; quarum rerum causas subtilis palati dominus narrabat, tamquam magni interessent ad suavem saporem. Vide nos ad Serm. II, 4. v. 44.

94. VELUT ILLIS CANIDIA AFLASSET PEJOR SERPENTIBUS AFRIS] *illis* summo consensu habent codices; tamen in hac sententia casus accusativus requiri videtur. Sic Naso Metam. V.

Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
 & VIII, de serpente:

*Seque viro inspirat, faucesque & peplus & ora
 Afflat.*

Prudentius Cathem. VII.

Ne de propinquo sordium contagio

Dirus propinquum mundus afflaret virum.

Aen. II. v. 649.

*ex quo me divum pater atque hominum rex
 Fulminis afflavit ventis, & contigit igni.*

Ergo sic potius legendum fuerit,

VELUT ILLAS

Canidia afflasset, pejor serpentibus Afris.

Sed elegantius, ni fallor, hinc aberit pronomen; quia nihil antecedit. Scribo igitur, non magna mutatione,

*Ut nihil omnino gustaremus; VELUTI SI
 Canidia adflasset.*

ut Serm. I, 6. v. 66.

*Mendosa est natura, alioqui recta; veluti si
 Egregio inspersos reprehendas corpore naevos.*

Et II, 7. v. 98.

Revera pugnent, feriant.

& Epist. II, 1. 99.

Sub nutrice puella veluti si luderet infans.

Virgil. Aen. XII, 67.

*Indum purpureo veluti violaverit ostro
 Si quis ebur.*

Tum praeterea pro *serpentibus Afris* Lambini aliquot codices & noster Vigorniensis *Atris*. Quarum lectioem utraque quidem proba est; sic enim alibi Carm. III, 10.

*Nec Mauris animum mitior anguibus:
 & serpentes Libyae cum aliunde, tum ex solo
 Lucano fati sunt. Tamen nescio qui altera
 magis aridet, quippe quam recepit & quodam-
 modo sacravit optimorum poetarum consuetudo.
 Noster ipse Carm. III, 4.*

Ut tuto ab atris corpore viperis.

Silius Italicus III, 191.

Ater letifero stridebat turbine serpens.

Virgil. Georg. I, 224.

nigris exesa chelydris.

& ibidem 129.

Ille malum virus serpentibus addidit atris.

Et Aen. IV, 472.

Armatam facibus matrem & serpentibus atris.

Juvenalis Sat. V. v. 90.

Quod tutos etiam facit a serpentibus atris.

Prudentius in Diptycho v. 45.

Fervebat via sacra eremi serpentibus atris.

Hoc autem dicit Fundanius: *Nihil ex dapibus gustasse convivas, perinde ac si viperarum, aut illis pejor Canidia eas halitu suo inscisset.* Ergo rectius credo, *Atris*, quam *Afris*. Unde enim Mauri serpentes tanto intervallo nocere hic possent suo afflatu?

Q. HORA-